
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Lacambra Medina, Celia; Sánchez Martí, Angelina, dir. Attention to diversity through animal-assisted therapies. A new methodological tool to attend children with special needs. 2018. 118 pag. (1140 Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/194367>

under the terms of the license

Attention to diversity through Animal- Assisted Therapies.

A new methodological tool to attend children with
special needs

- *Final Year Project* -
Research proposal on a given topic

Degree in Primary Education

Universitat Autònoma
de Barcelona

Celia Lacambra Medina

Supervised by
Dra. Angelina Sánchez

Faculty of Science Education

JUNE 13TH 2018

I would like to express my thanks to my tutor, Angelina Sánchez, because this Final Year Project has been possible due to her involvement, her advices, her attention, her positive encouragement and feedback.

I would like also to thank the experts of Animal-Assisted Therapies who collaborated with me because they were very kind. They also show interest in the research and they solved all my doubts. Thanks to that I have learned a lot from them.

Lastly, my family and friends were a support during the designing and realization of this research. They made me proud of what I was doing due to their positive contributions.

Abstract

The aim of this Final Year Project (FYP) is to identify and analyse the Animal-Assisted Therapies that currently exist on a national level, specifically on an Autonomous Community level, the impact of this therapy on children with special needs, the benefits obtained regarding their development and the possible integration of these therapies in ordinary education. Some authors have carried out research in order to know the evolution and to study the effects of these therapies in some people; however, the information gathered is still not conclusive in regards to its possible integration in ordinary education. For this reason, firstly, I carried out a qualitative study where nine experts were interviewed about the integration of specific animals in educational settings for therapeutic and educational purposes. The results show that Animal-Assisted Therapies are not completely defined despite its strengths, there are some limitations that do not allow the complete incorporation of them in our society.

Keywords: animal-assisted therapies, diversity, ordinary education, primary education, special needs.

Resum

L'objectiu d'aquest Treball de Fi de Grau és identificar i analitzar les teràpies assistides per animals que actualment existeixen a nivell nacional, específicament a nivell autonòmic, l'impacte d'aquesta teràpia en infants amb necessitats especials, els beneficis obtinguts en relació al seu desenvolupament i la possible integració d'aquestes teràpies en educació ordinària. Alguns autors han portat a terme investigacions per conèixer l'evolució i estudiar els efectes d'aquestes teràpies en algunes persones; no obstant això, la informació recollida encara no és suficientment concluent pel que fa a la seva possible integració en educació ordinària. Per aquest motiu, en primer lloc, he dut a terme un estudi qualitatiu amb el qual nou experts han estat entrevistats sobre la integració d'animals específics en entorns educatius amb finalitats terapèutiques i educatives. Els resultats mostren que les teràpies assistides per animals no estan completament definides malgrat els seus punts forts, hi ha algunes limitacions que no permeten la incorporació completa d'aquestes en la nostra societat.

Paraules clau: teràpies assistides per animals, diversitat, educació ordinària, educació primària, necessitats especials.

Resumen

El objetivo de este Trabajo de Fin de Grado es identificar y analizar las terapias asistidas por animales que existen actualmente a nivel nacional, específicamente a nivel autonómico, el impacto de esta terapia en niños y niñas con necesidades especiales, los beneficios obtenidos respecto a su desarrollo y la posible integración de estas terapias en educación ordinaria. Algunos autores han llevado a cabo investigaciones para conocer la evolución y estudiar los efectos de estas terapias en algunas personas; sin embargo, la información recogida aún no es concluyente respecto a su posible integración en educación ordinaria. Por este motivo, en primer lugar, se ha llevado a cabo un estudio cualitativo en el que se han entrevistado nueve expertos sobre la

integración de animales específicos en entornos educativos con fines terapéuticos y educativos. Los resultados muestran que las terapias asistidas por animales no están completamente definidas a pesar de sus puntos fuertes, existen algunas limitaciones que no permiten la incorporación completa de éstas en nuestra sociedad.

Palabras clave: terapias asistidas por animales, diversidad, educación ordinaria, educación primaria, necesidades especiales.

INDEX

1. INTRODUCTION	6
2. THEORETICAL FRAMEWORK	7
2.1. A brief history of Animal-Assisted Therapies	7
2.2. Benefits of Animal-Assisted Therapies with SEN, their use in education and what we have learned about it.....	9
2.3. Current situation in Spain.....	15
3. METHODOLOGICAL FRAMEWORK	
3.1. General and specific objectives.....	16
3.2. Research design and data collection	17
3.3. Experts of Animal-Assisted Therapies interviewed.....	19
4. DATA ANALYSIS	
Specific objective 1	21
Specific objective 2	29
Specific objective 3	34
Specific objective 4	35
5. DISCUSSION AND CONCLUSIONS	37
6. FINAL CONSIDERATIONS	39
7. REFERENCES.....	40
8. ANNEXES	
Annex 1: Cover letter	43
Annex 2: Interview.....	44
Annex 3: The service of the experts.....	46
Annex 4: Transcription of the interviews	52

1. INTRODUCTION

The human-animal bond has always existed for different aspects of human life. In recent years, the interest in Animal-Assisted Interventions has increased for therapeutic issues because it has been demonstrated that they can have benefits in people with or without special needs.

I had heard something about these benefits that animals bring to human being and I thought that it would be interesting as a future teacher to research about this topic and its possible link with education.

The general objective of this Final Year Project, is to know and analyse the Animal-Assisted therapies that currently exist on a national level, especially on an Autonomous Community level, the influence of this therapy on children with special needs, the positive effects obtained and know if these therapies could be integrated in ordinary education.

I have had a special bond with animals, especially with the dog. For this reason, as I love animals and being a teacher, I believe it will be a good topic to develop in my FYP. I was interested in knowing more about these therapies because in the field of education, it is an innovative way to attend diversity. In addition, regarding AAT, two real cases in my family influenced and encouraged me to carry out this project. The first one is related to my cousin who has a physical disability, so in order to get better he does equine therapy. The second one, is another cousin with problems when interacting with other children or adults and the doctor recommend the parents that it will be beneficial for her to have a dog in order to improve her behaviour.

This FYP is structured in three parts. In the first one, there is an introduction of the topic with a theoretical framework in order to know several studies and projects about the benefits, origins and the current situation at a national level of Animal-Assisted Therapies. In the second part, there is an explanation of the research design with the objectives previously set. Finally, there is the data analysis and comparing it with the theory I could get the conclusions and the limitations, and a possible line of study of this project.

To finish, it is necessary to say that despite all the benefits that Animal-Assisted Therapies that they bring to children to people, especially children with special need and the efficiency of integrating an animal in ordinary education as new methodological tool to attend diversity, it cannot be completely consolidated due to several limitations.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

There are a variety of names used to describe interactions between humans and animals in therapy (Lentini & Knox, 2009, cited in Graham & Lindsey, 2017). First of all, the Animal-Assisted Intervention (AAI) includes: Animal-Assisted Therapy (AAT), Animal-Assisted Activities (AAA) and Animal-Assisted Education (AAE) (Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma, 2015).

Animal-Assisted Therapy (AAT), also known as an Animal-Assisted Intervention, is a rehabilitation approach which is addressed to a specific individual or a medical condition due to its possible benefits. AAT involves the use of an animal that normally is a dog and a qualified therapy time including a handler in order to help improve a patient's cognitive, social, emotional or physical well-being (Delta society, 1996, cited in Graham & Lindsey, 2017; Ernst, 2014, cited in Bartlett et al., 2016). Therapists have to set treatment goals, measure progress and conduct an evaluation of the treatment (Chandler, 2005, cited in Bartlett et al., 2016). AAT is different from *Animal-Assisted Activities* (AAA) because they involve the use of animals spending time and visiting with people (Delta society, 1996, cited in Graham & Lindsey, 2017) in order to enhance their quality of life by improving motivation, education, recreation, and encourage social appointments, but do not include goals or an evaluation as in the first intervention mentioned (Delta society, 1996, cited in Graham & Lindsey, 2017). In Spain, the name used so as to denominate these Animal-Assisted Therapies is *Terapia Asistida con Animales* (TAA or TACA). It is realized when a human being interacts with animals under criteria that is predetermined in therapies which are focused on solving health alterations that can be physical or mental (Cabra-Martínez, 2012). Finally, there is another type of intervention named *Animal Assisted Education* (AAE), focused on educational objectives (reading, writing and problem solving, etc.) and managed by an education professional (Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma, 2015).

As mentioned, it has documented the beneficial effects of the IAA in the areas of education, mental health and gerontology. Thus, the EAA has shown good results because the content with an animal helps improve the reading and oral skills of children, increase self-esteem and confidence in themselves, increase attention and understanding, promoting mental stimulation (Arkow, 2010, cited in Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma, 2015). In addition, IAA has demonstrated a very useful potential concerning the attention to diversity as pointed out by Martínez Abellán (2008), cited in Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma (2015).

The term used in Europe, especially in francophone and Southern European countries is *zootherapy* which Elsa Szwarcma (2012) defines it as a “*therapeutic device based on the interaction between animals and humans*”.

2.1. A Brief history of Animal-Assisted Therapies

Animals have been together for thousands of years. The relationship between the human beings and dogs has existed since the Paleolithic period. Some investigations have confirmed that the dog is the domestic variant of the wolf, so the wolf was the first animal domesticated by man, more than 100,000 years ago (Almenara, 2007, cited in Pulgarin & Orozco, 2016).

For a long time, animals have been used by humans for different purposes such as food, protection, economic progress. There are also evidences from the mythology and religious systems of ancient cultures that provide a different perspective in terms of company's conception and interaction with other species. As an example of this, in Egypt the dog was respected and valued by the human being and it was forbidden to kill them, animal abuse was paid with corporal punishment (Pulgarin & Orozco, 2016).

Since 1669, John Locke stated the relationship between the human being and the animal as a socializing function (Martínez, 2010, cited in Pulgarin & Orozco, 2016) and Sigmund Freud (1856-1937) also was with his dog during his surgeries because he said that the animal facilitated the communication with his patients (Serpell, 2006, cited in Yagüe, 2017). From that moment, other theories emerged such as the influence of pets in humans with mental pathologies as the animals were able to calm and relax people with these special needs (Martínez, 2010, cited in Pulgarin & Orozco, 2016). It was extended to mental institutions of England and other countries of Europe. In 1867, interventions were carried out with pets for the treatment of epileptics in Bielfield (Germany) (Pulgarin & Orozco, 2016).

In 1953 in the United States, the psychologist Boris Levinson stated the animals have beneficial effects through therapies for his patients. He was one of the pioneers of the Animal-Assisted Therapies. He stated that "*the animals as co-therapists provide beneficial advances in patients, especially in emotional trauma, regulation of emotions and the development of good mental health*" (Pulgarin & Orozco, 2016, p. 225).

The publication of the books "*Pet-Oriented Child Psychotherapy*" (Levinson 1969) and "*Pets and Human Development*" (1972) are considered the turning point in the development of Animal Assisted Intervention (IAA) programs, concretely called Animal Assisted Therapy (ATT) (Yagüe, 2017). Levinson was the first who described the processes, benefits and procedures associated this this field (Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma, 2015).

The first experiment of Animal-Assisted Therapy was recorded in 1972 thanks to the foundation of the York Retreat in England and it was documented by William Tuke. It is a centre specialized in care and rehabilitation of the mental illnesses which continues currently in use. There, the animals are considered as co-therapist showing the social and psychological benefits in patients (Cordones, 2011, cited in Pulgarin & Orozco, 2016).

Other experiences were developed at the international level, so different entities and societies were created for the study and promotion of the therapeutic relationship between animals and human beings. According to it, is important to remark that some doctors, psychiatrist and veterinarians founded "*Delta Foundation*" in 1977, Portland (United States). This was the organization involved in the creation of the future "Delta Society" created in 1981, which was the pioneer in the development of the studies related to *Animal-Assisted Interventions* (IAA).

In the case of Spain, the IAA started to develop in the 80's decade by "*Fundación Purina*" that is currently "*Fundación Affinity*" created in 1987 in order to focus in the relationship between animals and people and its social repercussion (Pulgarin & Orozco, 2016). This foundation and "*Centre de Teràpies Assistides amb Cans*" (CTACT) are part of IAHAIO "*International Association of Human Animal Interaction Organizations*", founded in 1990 by Delta Society (Yagüe, 2017).

2.2. Benefits of Animal-Assisted Therapies with children with special needs; their use in education and what we have learned about it

For a long time, the relationship between animals and humans has existed and has developed into different perspectives regarding protection, fear, admiration, company, food, exploitation, transport, fun, etc. Over the last several decades, this relationship has undergone a great development in the therapeutic perspective. This issue has involved, in turn, the approach of ethical, health and therapeutic issues (Senent-Sánchez, 2014).

Traditionally, there have been three theories based on the positive effects of the IAA. For instance, the *Biophilia Theory* (Marino, 2012; Serpell et al., 2017). *Biophilia* theories have pointed out that “the human brain is structured to pay selective attention to other living creatures and that, based on the contact with other plant or animal species, important influences can occur in knowledge, health and welfare” (Wilson & Kellert, 1993, cited in Senent-Sánchez, 2014, p.102). That is why, contact with other animals can be beneficial for human relations and for the development of their sensitivity (Senent-Sánchez, 2014).

A gathering of reviews and articles has pointed out the variety of positive effects on physical and mental health, and it includes psychophysiological variables such as the decrease in blood pressure and psychology (empathy, social interaction) (Beetz et al., 2012). According to Beetz (2012), there is a clear cause-effect between *Animal-Assisted Interventions* (IAA) and the positive effects: improvement of human health and well-being, stimulation of social interactions, increased confidence, better management of fear and anxiety, an improvement in mood and a decrease in depressive symptoms and the inhibition of stress responses.

Humans and animals interact with each other and establish significant relationships of trust, creating a bond characterized by affective interactions, mutually beneficial, that positively influences the health and well-being of both. There is some research and a variety of theories which state and recognize that animals can improve individual and community health and the quality of life of different groups of people, both through coexistence and its inclusion in *Animal-Assisted Interventions* in some areas and with different needs (Yagüe, 2017). AAI is a “goal-oriented and structured intervention that intentionally includes or incorporates animals in health, education and human service...for the purpose of therapeutic gains in humans” (Hoagwood, Acri, Morrissey, & Peth-Pierce, 2017, p.5). Animals have been chosen because they are perceived as having therapeutic benefit (Bulluerka et al., 2014, cited in Hoagwood, Acri, Morrissey, & Peth-Pierce, 2017), making possible a safe and trusting relationship to be created between the child and the animal. Studies of therapies on human-animal interaction have focused on specific animals, for instance dogs and horses and specific populations such as children with special needs like Autism. (Hoagwood et al., 2017).

Children with Autism Spectrum Disorder (ASD) in ordinary schools are sometimes rejected and victimized by their peers, which can lead to social isolation, anxiety, and problematic behaviour. Lack of peer social support and friendship can cause impaired mental and physical health. For this reason, it is important to find new ways to improve the wellness in children with ASD in inclusive schools. Nowadays, the main way of intervention for children with these special needs is through the education system. However, the most successful treatments are expensive and require highly trained staff to implement them. Fortunately, now there are practices that consist of introducing an animal into a classroom because some evidences suggests that individuals with

ASD may seek out interaction with animals and acquire social benefits from them (O’Haire, McKenzie, McCune, & Slaughter, 2014)

It is important to remark that the emerging research on *Animal-Assisted Interventions* for ASD has focused more on *Animal-Assisted Therapy* than *Animal-Assisted Activities*. Nevertheless, a recent AAA study demonstrated that the simple presence of a guinea pig encouraged an increase in the social behaviour of children with ASD, compared to the presence of toys (O’Haire et al., 2014).

There was a real case study focused on the addition of a therapy dog in an Art class at a public high school level where there were students with ASD. A trained autism service dog was used in art lessons and to improve social skills in order to encourage a dialogue between students with ASD and regular education students. “*The contributions of dogs to social interactions involving children with Autism is in providing the children with the opportunity to practice non-linguistic but highly social actions and to coordinate these actions with others, human and canine*” (Soloman, 2010 cited in Rosenberg, 2016). One of the positive effects of an autism service dog is that it helps and gives to ASD students a common topic to talk about with their peers. Finally, the research found an increase in socialization in all students in the classroom including students with special needs such as Autism Spectrum Disorder. This study also demonstrated a correlation between socialization and participation with a deeper understanding of students with Autism. The introduction of a therapy dog allowed students to feel more comfortable and improve the atmosphere of the classroom. The children felt more secure which resulted in the ability to increase socialization with different students in the class including the students with ASD. There was a relaxed atmosphere which was reflected in their behaviour and artistic choice (Rosenburg, 2016). In addition, the sensitivity of children with ASD find physical contact with others difficult and can lead to emotional reactions towards others. However, this tactile defensiveness is only manifest in human contact but not in animal contact (Seach, 2007, cited in Fung, 2017).

Moreover, *dogs can be used as classroom assistants to help demonstrate daily living skills, can act as the subject for creative writing and reading stories, and can participate in group activities at school* (Esteves and Stokes, 2008, cited in Fung, 2017).

There are programs that consist of introducing a therapy dog in a school as a way to encourage student’s reading in an educational environment. Current evidence of the efficiency of Animal-Assisted Reading Programs, particularly, Canine-Assisted Read-aloud Programs. It is a form of *Animal-Assisted Education*, is a literacy program that incorporates a trained, calm canine into planned and structured reading sessions. It focuses on creating a context of acceptance in which children can practice and improve their reading skills without fear of making mistakes. One of the first Canine-Assisted Reading Programs was *Reading Education Assisted Dogs* (READ), founded in 1999 by Sandi Martin of Salt Lake City, Utah. First, it was designed as a library program but then was expanded into elementary schools (Fung, 2017). Then, it was also known as Canine-Assisted Reading Education (CARE) to Read program.

It was a study which included 136 struggling readers from first to fifth grade who participated in the CARE to Read program in order to examine the impact of this specific reading program by comparing an experimental group with a comparison group. Through a deeper analysis, the students in the experimental group demonstrated better reading skills, a more positive attitude towards schoolwork, an interest to participate in classroom activities, greater success with higher-level thinking skills and more self-confidence than the comparison group. As some literature has

demonstrated, reading to dogs seems to have positive benefits for social, behavioural and emotional processes, providing a positive learning environment (le Roux, Swartz, & Swart, 2014). Moreover, these programs improve the readings skills of struggling readers and their fluency. Students can also have a positive perception about reading (Fung, 2017).

But Canine-Assisted Programs could be extended for children with special educational needs (SEN). Through reading aloud, children can improve fluency and accuracy in literacy (Hudson, Lane, and Pullen, 2005, cited in Fung, 2017). But, students with SEN such as children with specific language impairment (SLI), giftedness, or mutism, are unwilling to read aloud to other people, because of their fear of failure or embarrassment (Friesen 2013; Stringer and Mollineaux, 2003, cited in Fung, 2017). As mentioned before, children with SEN are vulnerable to isolation and bullying (Lindsay, Dockrell, and Mackie 2008; Rowley et al., 2012 cited in Fung, 2017). Children may be more psychologically and emotionally open in front of a calm, well-trained canine. Dogs, are non-verbal; they do not comment and do not interfere when students are reading. *Canines offer a quiet, attentive, and non-judgmental audience for children* (Parish-Plass, 2008, cited in Fung, 2017). Children understand that reading to a dog does not involve doing it perfectly. A canine, does not care if a child makes a mistake. The non-judgmental audience seems particularly positive for children with giftedness who are also perfectionist (Friesen 2013, cited in Fung, 2017). Most children recognize that pets cannot literally comprehend what they are saying, but they have the feeling of being heard and being understood. It is a normal human desire to be respected or esteemed by other people (Maslow, 1943, cited in Fung, 2017). For this reason, as canines do not judge, they are a desirable audience in reading programs for children who struggle with communicative disorders, and the dogs make it possible for these children to worry less about what others think of them.

Furthermore, children with special needs such as dyslexia, tend to have lower self-esteem levels than students without SEN (Elbaum and Vaughn, 2001 cited in Fung, 2017). Particularly, their academic self-concept is low because their academic achievement is generally low. Despite this, a baby-faced canine could be a sensible strategy to empower children with SEN in a reading program. The interaction between children and canines is described as *combines the egalitarian elements of age-mates with the hierarchical structure of parent-child relations, making it similar in this respect to the older-younger sibling dynamic* (Melson, 2005, cited in Fung, 2017). As some studies on siblings describe *a leader-follower, teacher-learner pattern, the children canine interaction has qualities in common with this older-younger sibling dynamic* (Melson 2005, cited Fung, 2017). In other words, the child with SEN adopts the role of caretaker who will become an older sibling in a Canine-Assisted Reading Program, assuming the role of the more capable individual; so, the dog plays the role of the younger child who does not know how to read.

The provision of soft and intimate touch by calm, trained dogs can lead to a psychological sense of wellbeing (Odenadaal, 2000, cited in Fung, 2017), and remove the feeling of solitude that children with special needs may have in an inclusive educational setting. The interaction with this animal can also lead to physical benefits as (Friedmann et al., 1983, cited in Fung, 2017) found that the heart rate and blood pressure of children decreased when they were in contact with a dog while they were reading.

Another practice where a canine is used for children with SEN, is the dialogic reading that is the practice in early education settings and it is thought to improve the oral language skills needed for future reading comprehension (Hogan et al., 2011; Mucchetti, 2013, cited in Fung, 2017).

There are lots of strategies used with children with SEN in learning tasks such as visual aids but a new way is using a canine that can reduce stress and increase the comfort and engagement level of children with educational needs (Fung, 2017).

In the same way, people with physical and mental disabilities such as dementia, *Animal-Assisted Therapy* should be taken into account when planning their treatment. These therapies can increase social interactions by decreasing disturbed behaviour of these individuals with special needs (Richeson, 2003, cited in Elmaci & Cevizci, 2015). Specially, dog therapy, has a “calming effect” on patients with dementia and Alzheimer’s disease. The bond created between the patients and the dog can be positive during the sessions and improve their behaviour.

Cerebral palsy (CP) is a non-progressive neurological condition which produces limitations in motor function. *Children with CP often require multiple health, rehabilitation, and community health care* (Almasri, 2014, cited in Elmaci & Cevizci, 2015). It is known that the aggression, agitation, social exclusion or withdrawal, depression and psychotic disorders is rising in children with cerebral palsy and physical and mental disabilities. For this reason, AAT, wants to achieve positive results in patients and to support the therapy because it provides favourable effects, such as adapting to stressful and anxious situations and hospital environments; decreasing for example, the pain; and also increasing mobility and muscle activity (Elmaci & Cevizci, 2015). Through therapy the patients who have anxiety and difficulties due to their disabilities learn how to cope with these fears and anxieties. Children can make a physical progression using their bodies within their capabilities. They can also improve their skills in developing empathy and communication skills. In this case, Dog-Assisted Therapies is a supportive method during the rehabilitation of children with CP and physical and mental disabilities.

In children with ADHD, a study was carried out to analyse the effects of Canine-Assisted Intervention (CAI) on 24 students with this special need. Treatment with stimulant medications reduces symptoms of ADHD (Farone & Buitelaar, 2010; MTA Cooperative Group, 1999, cited in Schuck, et al., 2015). Nevertheless, the long-term benefits of the treatment are unclear and the average duration of the treatment ranges between 1 and 3 years, with undesirable side effects and a lack of response on the part of most of the children (Barbarelli et al., 2006; Van der Oord, Prins, Oosterlaan, & Emmelkamp, 2008 cited in Schuck et al., 2015). In addition, positive long-term effects on academic outcomes have not yet been established (Langberg & Becker, 2012), cognition (Swanson, Baler, & Volkow, 2011, cited in Schuck et al., 2015), social relationships (Mrug et al., 2012, cited in Schuck et al., 2015), or functional impairment and adaptive behaviours (Epstein et al., 2011, cited in Schuck et al., 2015).

Children with ADHD are often rejected by their peers because of poor frustration tolerance, impatience with them, anger management and difficulties when they have to accept consequences (Horza et al., 2015, cited in Schuck et al., 2015). Traditional therapies to improve the social skills of children with ADHD are based on acquiring skills, enhancing skill performance, removing interfering problematic behaviour, and facilitating generalization of treatment gains (Elliot & Gresham, 1993, cited in Schuck et al., 2015).

Human-Animal Interactions (HAIa; especially *Human-Canine Interactions*) motivate children to comply with therapeutic process, more engagement with their therapist, and retain their motivation to participate during all of the therapy (Fine, 2010; Mallon, Ross, Ross, & Klee, 2010 cited in Schuck et al., 2015). When learning, the emotions play an important role, so introducing animals into traditional psychosocial treatments for ADHD could be beneficial for learning; this

in turn, could increase the effects of treatment, concretely, in a more adaptive behaviour such as more control and attention.

In this study, it was demonstrated that children who received CAI had reductions in the severity of their ADHD symptoms than the children who received the enhanced cognitive-behavioural therapy intervention without the interaction of a dog. Therefore, improvements were noticed in the CAI intervention group even as soon as the 4th week of the therapy and were maintained the following weeks of the treatment (Schuck et al., 2015).

Regarding people with special needs, research on attitude towards them has become a topic of interest for the entire educational community, since they affect the academic, social and personal development, and the integration of people with disabilities (Suriá-Martínez, 2011, cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). A study done by Flórez, Agudo and Alcedo (2009) cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017), analysed and reviewed programs to change attitudes towards people with disabilities. It was observed that the techniques for changing teacher's attitudes towards people with special needs were usually applied more in Primary and Secondary Education. Álvarez, Castro, Campo-Mon and Álvarez-Martino (2005) cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017), carried out an investigation with teachers from Asturias, observing their attitude towards children with educational needs. It was very positive because they considered the integration of these children as a key factor for improving education taking into account measures that favour it, which requires teacher training.

Nowadays, there is more interest in *Animal-Assisted Therapy*, in the case of this study as a current practice, is the equine therapy. The National Center for Equine Facilitated Therapy (NCETF) of United States, defined it as “*a specialized form of physical therapy that uses equines to treat people with movement disorders, associated with various neuromuscular conditions*”

Morey (2014) cited in Martín-Paredes & Chacón-López (2017) has established three types of this therapy considering the type of disability:

- a) Hippo therapy: *the therapy is performed on the back of the horse, and the person will sit in front of the therapist. According to Morey (2014, p.56) this type of riding is used for “people with fine and gross motor skills, as well as stroke, paralysis, Moderate Learning Difficulties (MRE), severe or mild muscle problems, as well as disabling body contractures”.*
- b) Therapeutic ride: *directed for those people who can exercise some action on the horse.*
- c) Horse riding for people with disabilities: *it consists in adapting the exercises of a routine riding class to the needs and abilities that that person presents.*

Moreover, physical activities are performed in a playful way, the children while playing and enjoying the horse and the environment, without knowing that they are interacting with other people and with the animal itself. A high level of trust is established not only with the therapist and the horse, but also towards themselves. This therapy allows a deeper contact with nature, where non-verbal language predominates over verbal (Bouzo & Pino, 2015).

Some research suggests the need to implement equine therapy to attend functional diversity, since their benefits have been proven in physical, cognitive and social stimulation (Benda et al., 2003,

cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). Through Hippo therapy there has been notable changes in motivation variable of children with Autism spectrum disorder (Taylor et al., 2009, cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). This same improvement was pointed out by Bass, Duchowny and Llabre (2009), cited in Martín-Paredes & Chacón-López (2017), and also the benefits related to the sensory integration, as well as a decrease in inattention and distraction. Moreover, there has been improvements in the mood, the muscular tone and in the level of attention (Kern et al, 2011 cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). In the case of children with cerebral palsy, there are indications of improvements in muscular symmetry in those who did not present it; and also in breathing, speech and language, results already found in the studies of Dismuke-Blakely, 1984; Benda et al., 2003, cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). Other studies have focused on this therapy with Down Syndrome and the positive effects have been pointed out in physical skills, among others (Uribe, Restrepo and Yajaira, 2012, cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017).

Previous studies have demonstrated that professionals who work in the field of Special Education, teachers of Primary Education or University students doing degrees linked to Education have positive attitudes towards attention to diversity through equine therapy (Polo et al., 2011; Polo & López, 2006; Suriá, 2011, cited in Martín & Chacón, 2017).

These attitudes are positive so as to create an inclusive society (Verdugo et al., 2002, cited in Martín-Paredes & Chacón-López, 2017). For this reason, it is important to implement the knowledge of this therapy in the training of future teachers, particularly, to the specialists of children with special needs, because they will be in charge of promoting more open attitudes to functional diversity and some proposals for the implementations of new practices could be interesting such as equine therapy that can be done in order to mitigate the student's difficulties (Martín-Paredes & Chacón-López, 2017).

Additionally, it was carried out a project to know the effectiveness of assisted interventions with dolphins in children with special needs: Autism Spectrum Disorder (ASD); Cerebral Palsy (CP) and Down Syndrome (DS).

There were two objectives by each special need. Firstly, for children with ASD, to increase the visual contact and to reduce the stereotypical behaviour in order to improve their communication. Secondly, for children with DS, to improve the behaviour and to respect rules and orders so as to they know how to behave in daily situations, ensuring a social autonomy. Finally, for children with CP, to improve head control trunk level and thoracic and to improve the functionality of the superior limbs in order to give them more independence (Teixidor & Canseco, 2017).

These objectives were proposed by various reasons. First of all, the objectives proposed for the group of children with ASD, were raised taking into account the information presented by Dave Nathanson at the "Congress Proceedings of the XVI World Assembly of the World Organization for Preschool Education" in 1980. He stated that a non-verbal child had four times more likely to respond earlier to a dolphin than to his or her mother (Nathanson, 1980, cited in Teixidor & Canseco, 2017).

In the case of the children with Down Syndrome, was based on another investigation of Dave Nathanson, where he discovered that 8-year-old children with this special need, responded better using interactions with dolphins than using interactions with their favourite toys (Nathanson & de Faria, 1993, cited in Teixidor, 2017). It also was taking into account a case study done by Ely

J. Pineda in which it was said that an 83, 3% of the parents of the participants referred a greater progress in learning (Pineda, 2008, cited in Teixidor, 2017).

In the children with Cerebral Palsy both objectives were chosen given that water is, in general, an appropriate and suitable environment for the development and achievement of a large number of goals in the areas of physical and psychomotor development. It is as an element which can be adapted to the specific characteristics of the person, water is ideal for planning individual and personal programs (Villagra, 2007, cited in Teixidor, 2017).

Through this study was concluded that the participants improved in each of the objectives addressed. That is why, Dolphins Assisted Interventions is beneficial for children with special needs (Teixidor, 2017).

2.3. Current situation in Spain

Regarding the current situation of *Animal-Assisted Therapy* in Spain, a study was carried out in 2015. The heads of 55 institutions or entities (companies, foundations, associations and professionals) were interviewed in Spain. They were systematically and continuously engaged to *the Animal-Assisted Interventions* (AAI), including *Animal-Assisted Therapy* (AAT) and *Animal-Assisted Therapy* (AAE) and *Animal-Assisted Activities* (AAA) (Martos-Montes, Ordóñez-Pérez, de la Fuente-Hidalgo, Martos-Luque, & García-Viedma, 2015).

The total of entities contacted were 57, 96% of them, they gave their consent to participate in the study, so the information was collected from 55 entities distributed in Spain and it is a high number on the total of institutions dedicated to this sector. Therefore, the results of this work reflect the activity of 275 professionals and 213 animals dedicated in Spain to this field of intervention (Martos-Montes et al., 2015).

The entities dedicated to the AAI are present in almost all the Autonomous Communities; although they are mostly located in the most populated areas (Andalusia, Catalonia and Madrid) (Martos-Montes et al., 2015).

Almost half of the entities (40%) carried out their activities at the level of the community where they are located, and even 38% worked at the national level and 18% at the county level. Only two of them (4%) offered their services exclusively in the city where its headquarters are located (Martos-Montes et al., 2015).

On average, each of the entities consulted had 5 workers, what allowed the study to do an estimation of 275 professionals who worked for AAI. The most common institution dedicated these interventions in the field of the animal training, psychology and education (71%) (Martos-Montes et al., 2015).

Regarding the species of animals that these institutions used, there were several species used. The most demanded animal was the dog for the development of AAI, being present in almost all of the entities consulted. This is due to their ability to learn, to his cheerful and affective character, as well as his ability to socialization with people, allowing them to establish predictable and secure links and relationships. However, the horse was the second animal more demanded (Martos, Ordóñez, de la Fuente, Martos, & García, 2015).

On average, each entity had with 4 animals trained specifically to attend the various programs that they developed annually. The range ranges from 1 to 10 animals, and in total the consulted entities have 213 animals trained for the development of AAI programs. All entities offered the three types of interventions, that is, offered AAT intervention programs 96% of them, AAE 89% and AAA 82% (Martos, Ordóñez, de la Fuente, Martos, & García, 2015).

The study wanted to know the number of programs that had a research orientation and that finally derived in publications who has interest not only the application of the AAI, but the generation of new knowledge that allowed to value and extend new procedures for the use and application of the AAI in Spain and in the world. In this framework, it was found that for 40% of the entities none of their programs had this approach, for 51% some did and only 9% focused all its programs as research studies. Consequently, only 22% of such entities have published some of their works. There are very few entities that performed AAI that focused all their programs as studies of research (Martos, Ordóñez, de la Fuente, Martos, & García, 2015).

Although *Animal-Assisted Interventions* are present in Spain, the figure of the animal has been usually linked to work in the field and livestock. In fact, animals like the horse are still considered as cattle what makes these animals look as possible sources of infection or dirt. Specially, in the dog, which is the animal intervention or therapy that is most introduced into our society as a companion animal, this prejudice is less, but it is still present (López-Cepero, Perea-Mediavilla, Sarasola and Tejada, 2015, cited in Martos, Ordóñez, de la Fuente, Martos, & García, 2015).

In Spain, the interest and expansion of AAI is growing and due to this study, it is known more about this reality in terms of entities and their programs of AAI. However, the situation of research in the field of the AAI is not developed and there may be two causes fundamental in this regard. First of all, most of institutions involved in the AAI are private as well as their financing. Research has an economic cost that companies or institutions do not want to assume (Martos, Ordóñez, de la Fuente, Martos, & García, 2015).

3. METHODOLOGICAL FRAMEWORK

3.1. General and specific objectives

The aim of this project is to identify and analyse the Animal-Assisted Therapies that currently exist on a national level, focusing more on Catalonia and how these therapies are being used with children with special needs. As we could see in the theoretical framework, some authors have carried out several studies to know the evolution and the effects of these therapies in some people. However, the information gathered has not been conclusive to be able to deeper analyse the impact of Animal-Assisted Therapies in children with special needs and its possible integration as a new methodological tool in ordinary education.

For this reason, the general objective and its specific goals are:

General objective

GO: To know and analyse the Animal-Assisted Therapies that currently exist on a national level, specifically on an Autonomous Community level, the impact of this therapy on children with

special needs, the benefits obtained regarding their development and the possible integration of these therapies in ordinary education.

Specific objectives

SO 1: To analyse the impact of Animal-Assisted Therapies on children with special needs or behavioural problems (physical, cognitive and emotional).

SO 2: To identify the advantages and possible disadvantages of these therapies.

SO 3: To identify and analyse the places where these therapies are being used and its specific purpose.

SO 4: To estimate if this new methodological approach “Assisted Education with Animals” could be integrated in ordinary Education.

3.2. Research design and data collection

The objective of this project is to examine Animal-Assisted Therapies for children with special needs and how they can be used in mainstream education. To do so, a qualitative study has been carried out. Research data has been collected from different experts that are working or have worked, with animals with a therapeutic or educational purpose so as to analyse it in depth. The depth analysis on a given topic is characterised for the emphasis on collecting qualitative data; the techniques or tools used for gathering the information have the aim of understanding aspects of a certain topic, not simply the description of it (Piñero, 2014). Moreover, through qualitative data analysis it is possible to discover topics and concepts that are between collected data (Fernández, 2006). As you progress in the analysis of the data, these topics and concepts are woven into a broader explanation of theoretical importance or practice, which then guides the final report (Rubin & Rubin, 1995, cited in Fernández, 2006). This analysis should be systematic and must follow a sequence and an order (Álvarez-Gayou, 2005).

This process can be summarized in the following steps or phases (Álvarez-Gayou, 2005; Miles & Huberman, 1994; Rubin & Rubin, 1995, cited in Fernández, 2006):

- **Gather the information:** in this case, this first step consists of conducting interviews (Fernández, 2006).
- **Transcribe and order the information:** the capture of the information could be done through various means. Specifically, in the case of interviews, through an electronic record (recording in cassettes or in digital format) (Fernández, 2006).
- **Code the information:** it is the process by which the information obtained is classified into categories or themes. This data concentrates similar ideas, concepts or topics discovered by the researcher, or the steps or phases within a process (Rubin & Rubin, 1995, cited in Fernández, 2006).
- **Integrate the information:** it consists of relating the categories obtained in the previous step, taking into account the theoretical foundations of the research.

First of all, a literature review was carried out to find out about the institutions, places, organizations and experts who use Animal-Assisted Therapies. As an example, the first contacts that I found was thanks to the equestrian of my cousin as he does equine therapy to improve a physical necessity. Then, I could find more due to the interviews done as I was following ‘a snow-ball strategy’: there is a specific question asked to contact more experts in the field.

Once the most interesting contacts had been selected, a presentation letter was prepared with some information on the project as a guide to the aims, requests and necessary data, in order to ask for their collaboration.

In this project, the main tool used is the semi-structured interview. The reason why this tool was chosen is because it allows to research about certain aspects of Animal-Assisted Therapies that can only be obtained by knowing the experience of some experts in this topic.

The interview is organized by some blocks according to some subtopics of the theme. It follows a particular ordered guide, but the questions are open so that the participants can contribute explaining their personal experiences, ideas, feelings and other additional information. For this reason, an interview can also be considered a conversation between the researcher and the expert who collaborates in this project.

The interview has the same questions for all the participants but it has been done in different places, so as to compare and analyse different experiences where the animals are used as a therapist because of their positive effects on people, specifically, children with special needs.

It is important to consider that, there have been experts interviewed who have worked both Assisted-Therapies with dogs and horses, although there are more specialized in dogs than in horses. There is also people who have used different animals according to which has fit better to their patient’s necessities.

As it can be seen bellow, there is a table with information (members and its training, date and location) about the experts of the interviews done in order to contextualize the field and describe its main characteristics.

INTERVIEW	TRAINING	DATE	LOCATION
Gemma Paradell	Psychologist and specialist in equine therapy	17th March	La Foixarda: Av. dels Montanyans, 1, 08038, Barcelona.
Irene Funes	Physiotherapist and specialist in neurology and paediatrics.	17th March	La Foixarda: Av. dels Montanyans, 1, 08038, Barcelona.
Silvia Pairet	Zoo therapist and social educator.	19th March	<i>Hospital del Mar</i> , Barcelona
Maria Grimalt	Teacher specialized in special education and in equine therapy.	19th March	Interview done by Skype.
Anna Güimil	Zoo therapist.	22nd March	Interview done by Skype.

Paula Calvo	Biochemistry and specialized in Clinic Veterinary Ethology and Anthrozoology.	27th March	Parc de Recerca Biomèdica: Carrer del Dr. Aiguader, 88, 08003 Barcelona.
Maribel Vila	Animal-Assisted Therapy technique, specialized in education and conduct. Particularly, she works with dogs.	6th April	Interview done by Skype.
Núria Sisquella	Primary Education, specialized in special education.	10th April	Psg. de la Vall d'Hebron, 171, 08035 Barcelona.
Ona Vinyals	Psychologist, specialized in equine therapy.	17th April	Interview done by Skype.

Table 1. Details of the interviews

3.3. Experts of Animal-Assisted Therapies interviewed

- **Organization of the information gathered**

Once the interviews of each expert were completed, I proceeded with their analysis as follows:

Interviews transcription: Interviews were recorded and transcribed.

Extracting the information from the interviews: Thus, once the information has been collected, transcribed, and ordered, the first task consists of trying to make sense of the information gathered (Álvarez-Gayou, 2005). The challenge is to simplify and find sense to all the complexity contained in the transcripts (Patton, 2002). The interviews were divided in blocks through all the transcriptions, so that the extracting of the information was easier. In addition, the analysis of each block of questions was made in relation to the objectives of this FYP. This has helped me to better analyse and extract the relevant information from the all interviews in order to achieve the goals set.

Comparing experiences: Once the interviews were analysed and the information extracted, it has been necessary to compare what all the experts said and see all the similarities and differences between them. Through each experience of an expert, allows to analyse deeper the objectives of this FYP.

- Achieving the objectives set

***SO 1:** To analyse the impact of Animal-Assisted Therapies on children with special needs or behavioural problems (physical, cognitive and emotional).*

First of all, this objective it has been set to have a general overview of the link between animals and human beings in order to understand the impact that have these therapies on people and particularly, the most common therapy used because of its benefits. Then, this aim seeks to

analyse the impact of Animal-Assisted Therapies on children with special needs or behavioural problems (physical, cognitive and emotional) through the experiences and opinion of all the experts interviewed.

The Block II and III of the interview planned, have been helpful in order to achieve this objective through all the questions proposed in these categorizations.

SO 2: To identify the advantages and possible disadvantages of these therapies.

This goal was set so as to identify the advantages and disadvantages of Animal-Assisted Therapies and which of them it is easier to carry out according to several aspects such as the resources needed to apply them.

The Block IV of the interview planned, have been helpful in order to achieve this objective through all the questions proposed in this subtopic.

SO 3: To identify and analyse the places where these therapies are being used and its specific purpose.

In order to achieve this goal, the research has been used to identify all the places where these therapies are being used and to analyse its specific purpose through the experiences of each expert as all of them worked or are currently working in or for an institution who implement Animal-Assisted Therapies for several reasons.

In Block V of the interview planned, there is a question that has helped me identify most of the common places at an autonomous level, even in some specific cases at a national level.

SO 4: To estimate if this new methodological approach “Assisted Education with Animals” could be integrated in ordinary Education.

This objective seeks to estimate if Animal-Assisted Therapies, a new methodological approach that is increasingly present in our society, could be integrated in ordinary Education because of its beneficial impact.

Through the Block V of the interview planned, it has been possible to evaluate if this new method could be extended in most of ordinary schools because nowadays, there are some schools where are working with them but it is not yet common. Thus, it was necessary to know the point of view of each expert in order to conclude if these therapies could be combined with other educational methods and integrated in the future in ordinary Education.

GO: To know and analyse the Animal-Assisted Therapies that currently exist on a national level, specifically on an Autonomous Community level, the impact of this therapy on children with special needs, the benefits obtained regarding their development and the possible integration of these therapies in ordinary education.

In order to achieve this goal, it has been very useful to have the data analysis from the specific objectives, especially SO1, SO3 and SO4 in order to find out an answer to this general objective.

4. DATA ANALYSIS

SO 1: To analyse the impact of Animal-Assisted Therapies on children with special needs or behavioural problems (physical, cognitive and emotional).

In order to give an answer to this objective, it is important to take into account the opinion and the experience of each expert in relation to the human-animal bond and the positive effects of the animals. This being said, the information collected contributed to understand the impact of these therapies on children with special needs or behavioural problems.

Human-animal bond/Animal-Assisted Therapies according to the experts interviewed

ASPECT	CONTENT										
Special bond	<table> <tr> <th>Equine therapy</th><th>Dog therapy</th></tr> <tr> <td colspan="2"> <ul style="list-style-type: none"> - Motivation. - Playful Activity. - Confidence. - Relaxation and tranquillity. - Special bond from birth. - Non-judgmental vision. - Depends on the person. - Negative part of the link. </td></tr> </table>	Equine therapy	Dog therapy	<ul style="list-style-type: none"> - Motivation. - Playful Activity. - Confidence. - Relaxation and tranquillity. - Special bond from birth. - Non-judgmental vision. - Depends on the person. - Negative part of the link. 							
Equine therapy	Dog therapy										
<ul style="list-style-type: none"> - Motivation. - Playful Activity. - Confidence. - Relaxation and tranquillity. - Special bond from birth. - Non-judgmental vision. - Depends on the person. - Negative part of the link. 											
Positive effects:											
On people	<table> <tr> <th>Equine therapy</th><th>Dog therapy</th></tr> <tr> <td colspan="2"> <ul style="list-style-type: none"> - Emotional development. - Relaxation. - Empathy and non- judgemental attitude. - Increase in self-esteem. - Reduce frustration. - Safe environment. - Reinforce social skills and communication. </td></tr> <tr> <td>Motor neuron activation</td><td>Less common</td></tr> <tr> <td>Contact with nature and fresh air.</td><td>Not common</td></tr> <tr> <td colspan="2"> <ul style="list-style-type: none"> - Changing roles. - Social facilitator in order to work more aspects. - Physiological reactions (release of endorphins). - Hormone reduction. - Balance, laterality and fine/ heavy motor. - Animals do not want conflict with human beings. </td></tr> </table>	Equine therapy	Dog therapy	<ul style="list-style-type: none"> - Emotional development. - Relaxation. - Empathy and non- judgemental attitude. - Increase in self-esteem. - Reduce frustration. - Safe environment. - Reinforce social skills and communication. 		Motor neuron activation	Less common	Contact with nature and fresh air.	Not common	<ul style="list-style-type: none"> - Changing roles. - Social facilitator in order to work more aspects. - Physiological reactions (release of endorphins). - Hormone reduction. - Balance, laterality and fine/ heavy motor. - Animals do not want conflict with human beings. 	
Equine therapy	Dog therapy										
<ul style="list-style-type: none"> - Emotional development. - Relaxation. - Empathy and non- judgemental attitude. - Increase in self-esteem. - Reduce frustration. - Safe environment. - Reinforce social skills and communication. 											
Motor neuron activation	Less common										
Contact with nature and fresh air.	Not common										
<ul style="list-style-type: none"> - Changing roles. - Social facilitator in order to work more aspects. - Physiological reactions (release of endorphins). - Hormone reduction. - Balance, laterality and fine/ heavy motor. - Animals do not want conflict with human beings. 											
On animals	<table> <tr> <th>Eating and drinking</th><th>Not usual</th></tr> <tr> <td colspan="2"> <ul style="list-style-type: none"> - Patting - Depends if the therapy is done well, respecting the animal, taking into account the animal welfare. - Physiological reactions. </td></tr> </table>	Eating and drinking	Not usual	<ul style="list-style-type: none"> - Patting - Depends if the therapy is done well, respecting the animal, taking into account the animal welfare. - Physiological reactions. 							
Eating and drinking	Not usual										
<ul style="list-style-type: none"> - Patting - Depends if the therapy is done well, respecting the animal, taking into account the animal welfare. - Physiological reactions. 											
Reasons for the use of the therapies and most	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Reasons:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Passion for animals, nature and education. 										

common group of people	<ul style="list-style-type: none"> - More link with an animal in particular. - Depend on the necessity and the objective set, one therapy is best than other. • <u>Group of people:</u> <ul style="list-style-type: none"> - People with anxiety, stress and diseases. - Prisoners. - Adults/ children with special needs (physic, psychic, cognitive, behavioural problems): Autism, Cerebral Palsy, TDAH, Down Syndrome.
-------------------------------	---

Table 2. Human-animal bond/Animal-Assisted Therapies according to the experts interviewed

• Special bond

As it can be seen in the table above (Table 2), the bond between animals and human is special for several reasons. The most common therapy animals which people create a strong bond are horses and dogs because they are mammals as the human beings, so between them there is an equality, a trust and a calm bond.

The experts of Animal-Assisted Therapies believe that the bond with the horse or with a dog is special because people usually like these animals, so the users see the therapies as a playful activity and the motivation makes possible the interventions.

El cavall és la motivació perquè vinguin aquí. L'usuari no és conscient que estem treballant amb ells, perquè tot ho envoltem a través del joc. [GP: 5]

El echo de que sean mamíferos te crea un vínculo de igualdad y sobretodo de tranquilidad. Nosotros vivimos a un ritmo acelerado y cuando estás con ellos, te baja el ritmo quieras o no. [IF: 5]

In addition, an aspect to consider is that animals do not judge human mistakes, so people, especially, children and teenagers, do not feel observed by some who is judging them all the time.

Els cavalls, el que jo he vist que sobretot agrada molt a un perfil com els adolescents, és que no jutgen, és a dir, els adolescents no es senten jutjats per la mirada d'un cavall. En canvi, la d'un adult sigui molt bon educador i tot, sempre pot tenir aquesta mirada una mica de judici. [MG: 5]

Furthermore, the human being is a gregarious animal who be in group and in company and has the ability to empathize with other species from the birth. However, this bond can be lovely, the negative part has always been present because there are people who mistreat the animals or refuse them.

L'èsser humà com animal gregari que és, li agrada estar en grup, tenir una xarxa social que li doni suport i la possibilitat que té d'empatitzar amb altres espècies, li ha permès incorporar a la xarxa social a aquestes altres animals. [PC: 5]

(...) el vincle pot ser molt profund i maco però també sabem que hi ha la part negativa de crueltat, maltractament, i de negligència. [PC: 5]

Hay personas que crean un vínculo muy especial con un animal en concreto o con varios y otras que por mucho que se trabaje, no lo creará nunca. [AG: 5]

- **Benefits**

On the one hand, the interaction with animals provokes positive effects on people. Equine and dog therapy are different therapies but both have common aspects as it can be seen. First of all, due to the interaction with these animals, it can be seen an emotional development in children, young people or adults who are not able to express emotions or they do not know how to communicate with others because of their pathology, some mental disorder or behaviour. It is scientifically proven that horses and dogs do everything possible to understand the human being through facial expressions in order to empathize with them with a non-judgemental vision.

(...) nens que han vingut molt tancats a nivell de no expressar emocions i ara quan venen se li veuen totes les dents del somirure tan gran que fan. [PC: 5]

(...) és com un “lubricant social”, facilita les interaccions i relacions entre nosaltres perquè tots els prejudicis que com a humans tenim al conèixer una persona nova, fa que baixem aquesta defensa. [OV: 6]

(...) a ells els es igual que a tu et falti un braç, que tu no li estiguis entenent, o sigui, fa tot lo possible per entendre el que tu li estàs intentant comunicar. [SP: 6]

El animal distensiona el escenario y es un gran facilitador social. [AG: 6]

Through the interaction with these animals, roles change, especially with children who are not autonomous or do not tolerate frustration. In the case of dogs, children are responsible for dog training and with the horses they are who prepare their food and are responsible for care duties. This helps these children to have more self-esteem, less frustration, less stress in a safe and relax environment. This is possible because thanks to scientific research, the human being has physiological reactions when is in contact with animals: the cortisol hormone, the one that provoke stress reduces through animal's interaction and when people touch an animal there is a release of endorphins such as the oxytocin which provokes a sense of well-being.

(...) quan estem en contacte amb un altre individu (...) com animals gregaris que som que alliberem hormones com la oxitocina, coneguda com la hormona de l'amor, que jo més aviat li diria hormona pro-social, alliberem endorfines i tot això ens fa sentir bé. [PC: 6]

(...) l'endorfina és l'hormona que s'activa quan toquem un gos (...) En canvi, es redueixen altres com el cortisol que és la responsable del estrès. [PC: 6]

In addition, the interaction with a dog or a horse is beneficial at the physical level. First of all, when people ride a horse, the motor neurons start to activate. It happens the same with people who have physical necessities because the horse helps them to improve physical abilities such as balance, laterality and fine and heavy motor. In the case of dogs, it happens the same because when a person has a pet, she or he has to walk the dog, so he or she forces him/herself to move and if a person has a physical necessity, the dog is a motivating tool to make users move.

A nivel físico es una pasada (...) aunque yo no hiciera nada (...) yo he tenido agujetas de montar a caballo, activas un montón de neuronas motoras. [IF: 6]

An aspect important to consider of horse's interaction is that the person is in contact with nature and fresh air far from the city, pollution and stress.

El fet que siguin cavalls, també fa que hem d'estar a l'aire lliure, això també fa que realment que has de respirar un aire pur, estar en un ambient natural, estar en un ambient tranquil, lluny de la ciutat. [MG: 6]

On the other hand, the interaction between animal-human being has a beneficial impact on animals as well. First of all, when the animals enjoy more this contact, it is when it is time to drink and eat. It is also positive for them when people pat both animals, dogs and horses.

¿Si la terapia es respetando al animal sí? Yo creo que sí, porque creo que al finl y al cabo muchas veces cuando los tocamos con cariño, los peinamos, cuando les damos la zanahoria final y tal, él, crea un vínculo contigo. [IF: 7]

In addition, the impact can be beneficial for the animals as long as the therapy is done well, respecting the animal and considering its welfare. To achieve it, it is important to know deeper the animal: reactions of stress or fear, feelings, preferences, etc. As an example, the horses cannot be more than 20 minutes with a person in its back because it can be painful for the equine.

Another important aspect is the treatment of the animal because the therapist must consider the animal as one more of his/her teamwork.

Moreover, the animals release hormones as the human beings when they are in contact with them because they feel comfortable but it always depends if their welfare is taken into account.

El gos gaudeix si tu saps fer que gaudeixi i si tu saps reconèixer on gaudeix I on no gaudeix el teu gos (...). És important saber en quin entorn ell està còmode i en quin estorn disfruta. [SP: 7]

Nosaltres no fem cap activitat en la qual el cavall pugui sortir perjudicat o pugui no sentir-se còmode. [MG: 7]

No puedo generalizar, hay gente que si lo trabaja bien y sabe llevar a sus animales y tiene un buen protocolo de bienestar animal, sí. [AG: 7]

Que el treball del gos es basi sempre amb la col·laboració d'ell i que sigui algu divertit i per ell un joc. [MV: 7]

Si la feina està mal feta pot ser horrorós (...) és gos primer que un treballador. [OV: 7]

- **Reasons for the use of the therapies and most common group of people**

The participants of the interviews have different reasons for using a specific therapy. They are usually specialized in equine or dog therapy because they love the animal and have a special link with it.

In the case of horses, people who work with them love being in contact with nature, fresh air and helping people through the equine therapy. In addition, some experts who are teachers but at the same time love animals and use these therapies, they claim that is the best combination.

But, in the case of the zoo therapists that are not specialized in a concrete animal, they chose the animal taking into account the necessity of the user, the goals set and then, they decide which animal could be better.

(...) el caballo es el animal que más vínculo tengo. [IF: 8]

(...) jo sempre he estat molt enamorada d'aquest animal (...) llavors era com una passió molt gran i llavors vaig veure tot el que aquest animal podria aportar a nivell emocional i més terapèutic (...) vaig trobar aquesta formació que m'unia les dues passions que era l'educació, cavall, natura i tot això. [MG: 8]

Moreover, the Animal-Assisted Therapies are used with several groups of people. The most common groups are usually adults and children with physical and physical necessities. But, there also are children or teenagers with cognitive and behavioural/ emotional problems. In addition, Dogs-Assisted Therapy are used with prisoners and they do different activities with them such as training the dogs.

(...) persones amb la discapacitat bastant acusada tant física com psíquica. [GP: 9]

El animal estrella es el perro. [AG: 9]

(...) trastorn conductual funciona prou bé (...) trastorn mental i conductual funciona més [PC: 8]

Finally, Animal-Assisted Therapy can be used with people who do not have special needs but they have stress, anxiety or a disease in order to reduce their negative effects.

(...) funciona muy bien en las personas que tenemos ansiedad o las personas que estamos estresadas, que es el 99% de la población (...) el caballo siente a través de las neuronas que el ser humano también tiene, los caballos sienten exactamente lo que tu sientes (...) te sirve como terapia emocional, para mí es como una bofetada que te da el caballo, de realidad. [IF: 9]

Children with special needs according to the experts interviewed

ASPECT	CONTENT
Influence of the therapies	Equine therapy
	<ul style="list-style-type: none"> - Obedience and behavioural aspects. - Responsibility and confidence.
	Dog Therapy
	<ul style="list-style-type: none"> - Values and animal care. - To make efforts through motivation (games, etc). - Positive reinforcement. - Teamwork cohesion.
	Zootherapy
	<ul style="list-style-type: none"> - Teamwork. - Frustration tolerance. - Flexibility with the environment.
Benefits obtained	Equine therapy
	<ul style="list-style-type: none"> - Communication improvement. - More eye-contact. - Self-control. - Empathy. - Vocabulary learning. - Autonomy.

	<ul style="list-style-type: none"> - Patience. - Increase in muscle tone. - Emotional management and self- regulation. - Social skills improvement. - Cognitive skills improvement.		
Benefits obtained	<table><tr><th>Dog Therapy</th></tr><tr><td><ul style="list-style-type: none"> - Communication improvement. - Interaction. - Behavioural improvement. - Acceptance of physical contact and life events. - Patience. - Empathy. - Autonomy. - Confidence and self- esteem. - Increase attention and concentration. - To enjoy the game. - To think positively. - Happiness. - Mental flexibility and lateral thinking. - To overcome fears. - To work through real experiences.</td></tr></table>	Dog Therapy	<ul style="list-style-type: none"> - Communication improvement. - Interaction. - Behavioural improvement. - Acceptance of physical contact and life events. - Patience. - Empathy. - Autonomy. - Confidence and self- esteem. - Increase attention and concentration. - To enjoy the game. - To think positively. - Happiness. - Mental flexibility and lateral thinking. - To overcome fears. - To work through real experiences.
Dog Therapy			
<ul style="list-style-type: none"> - Communication improvement. - Interaction. - Behavioural improvement. - Acceptance of physical contact and life events. - Patience. - Empathy. - Autonomy. - Confidence and self- esteem. - Increase attention and concentration. - To enjoy the game. - To think positively. - Happiness. - Mental flexibility and lateral thinking. - To overcome fears. - To work through real experiences.			
Efficiency according to children's needs	<ul style="list-style-type: none"> - It works with most children but it is not scientifically proven to corroborate that these therapies have more efficiency regarding the special needs. - It is important to take into account that each child is different. - The child has to be motivated with the animal. - The objectives set have to be very specific related to children's necessities. - It works in ordinary education. - Appreciation of the animal. - Not recommended if they are afraid of the animal. - These therapies are complementary to others.		

Table 3. Children with special needs according to the experts interviewed

• Influence of the therapies

Regarding children with special needs or behavioural problems (physic, cognitive and emotional), Animal-Assisted therapy influence them in a positive and different ways.

As it can be seen above (Table 3), the influences are divided by therapies according to experts' answers but these influences can be extrapolated to all the AAT. First of all, children with special needs learn how to behave in different situations that are proposed with the therapist because they are motivated as they are playing (currently working an objective set) with the animal. Through motivation the child makes more efforts as they consider everything as a game. In addition, through these therapist children, specially who are from a different culture, learn to value the animal and its welfare.

(...) la cultura musulmana veu al gos com un animal brut (...) simplement és pel fet que els gossos estan abandonats, vivinet al carrer, no estan educats i bruts. [SP:10]

(...) comences a treballar amb el nen i veus que en tres sessions el nen està abraçant al gos quan veu el que és realment el gos. [SP:10]

There are children that because of their culture, they despise animals and see them as things. Therefore, through animal interventions, especially with dogs, they acquire values of how to care animals and nature.

Furthermore, when children are doing the therapy they have several responsibilities. For example, in equine therapy they have to take the horse to the bloc, feed it and so on, and in dog therapy they are the ones in charge of dog training. So, at the same time they start to trust themselves due to the positive reinforcement of the therapist and the animal. This is not usual in their daily lives where people sometimes label these kids as “non-autonomous”; “bad behaviour”, etc.

(...) sent que l'adult confia en ell (...) li estàs donant una oportunitat i per tant el nen també pot ser un bon cuidador. [MG: 10]

The influences of these therapies are related to the aspects that the therapist want to work with the users such as the frustration tolerance because most children with special needs do not know how to react correctly in front of several situations and they are very exigent with themselves. They also work the flexibility with the environment through anticipation, predictability, the order and the structure.

Nowadays, there are extracurricular activities that do not allow children with special needs such as Prader Willi, who have a disruptive conduct:

(...) el syndrome “Prader Willi”, tiene fenotipos conductuales y físicos (...) es muy rígido en cuanto a conducta y tiene muchos problemas conductuales, osea conducta desadaptada e disruptiva. [AG: 10]

(...) él ha podido encontrar una via de escape en la que ha aceptado el poder trabajar aspectos que a él le van muy bien y le ayudan a madurar. [AG: 10]

(...) és una de les maneres d'aconseguir que es controlin, que facin esforços que no farien si no hi hagués aquest element motivador. [PC: 10]

Finally, assisted therapies with dogs sometimes are done in groups, in the case of school classes, taking into account individual and group objectives because from the group goals you can reach the individual ones. They usually do group dynamics in classes where the students do not want contact with other classmates and do not have empathy and so on. So, with the help of Animal-Assisted Therapy group cohesion can be achieved thanks to the dog that does the function of a joining element.

(...) tenen una individualitat i un funcionament que només són ells, no hi ha el veure l'altre i posar-se en el seu lloc perquè la patologia ja tracta d'això de que no pots fer aquest exercici (...) busques dinàmiques per treballar això i com el gos feia d'unió, és com si fes d'aquest element extern que ells no tenen tant a dins. [OV: 10]

- **Benefits for children with special needs**

In the table above, it can be seen that children with special needs can obtain lots of benefits and can improve the negative effects that provoke their pathology or necessity.

Firstly, children with special needs improve their communication skills that can be seen through words or gestures and more eye contact because they learn to listen to what people are telling them. When this is achieved, the child is able to think and decide by him/herself and little by little acquires more autonomy and confidence.

In equine therapy, a common benefit is the increase in muscle tone in children with physical necessities because there are children that when they start they are not able to keep their back straight but over time they can ride a horse autonomously.

(...) poco a poco le aumenta el tono (...) es una pasada. [IF: 11]

Furthermore, many children do not tolerate not winning in games and they usually think negatively. Therefore, Animal-Assisted Therapy can make children change the way they see and experience events of the daily life through real activities that can be extrapolated in the school, at home, etc. It also enhances attention and concentration in a dynamic, activity, game or a mainstream class both in special and ordinary education.

(...) amb els gossos pots treballar qualsevol cosa, des de les pors, les inseguretats, la empatia, gaudir del joc, augmentar l'atenció i concentració. [MV: 11]

- **Efficiency according to children's needs**

Regarding the experts, the Animal-Assisted therapy has efficiency with all children and this does not depend on the necessity. But, it is important to bear in mind that the objectives have to be very clear and concise related to child's needs.

It is true and it has been demonstrated that in mental and behavioural disorder work very well instead; regarding physical rehabilitations there are few studies.

(...) funciona amb tots els infants, amb tots. [GP: 11]

(...) más que las necesidades, es si al niño le motiva o no le motiva, ya está [IF: 11]

However, it is not scientifically proven that this is efficient for all children because every child is different. There are kids who may not be motivated with animals, are afraid of them or have allergy to animals, so the therapies would not be recommended.

(...) no están aconsejadas por nens o adults que tinguin fòbia als gossos o problemes d'al·lèrgia important, en aquests casos, no està aconsellat. [MV: 11]

(...) la meua experiència m'indica que són poques les persones que es queden fora del programa. [MV: 11]

In addition, it is important to take into account that these therapies are complementary to others, it means that it is not possible to achieve an objective only with the use of these therapies, so it is needed a combination of them to reinforce the goal that the user needs to improve.

(...) aquest noi necessitava més que una teràpia assistida amb gossos. [NS: 12]

In ordinary education ATT can work with all students and it can also be beneficial in order to appreciate and to know about the animal.

(...) en una educació bàsica, ha de funcionar amb tots. [SP: 11]

SO 2: To identify the advantages and possible disadvantages of these therapies.

Regarding the advantages and disadvantages of Animal-Assisted Therapies, differences can be seen between the types of therapies that were asked for: equine therapy, dog therapy and zoo therapy which englobes more than a specific animal except horses.

Advantages and disadvantages of Animal-Assisted Therapy

ASPECTS	CONTENT
Advantages	Equine therapy <ul style="list-style-type: none"> - Contact with the horse. - Relationship with other living being and consequently with the therapist. - Motivation. - To be outdoors. - Tranquillity through the horse and the nature. - Responsibility and confidence from the user. - It gives the therapist more information of the user. - Self-satisfaction of the professional.
	Dog Therapy <ul style="list-style-type: none"> - Therapy facilitator. - The user enjoys. - Motivation. - Tranquillity. - Accessible and easy to apply. - It gives the therapist more information of the user. - Self-satisfaction of the professional.
	Zootherapy <ul style="list-style-type: none"> - Very accessible. - Quick change can be seen. - Enriching therapy.

<div>Disadvantages</div> <div><ul style="list-style-type: none"> Negative reactions (from the patient or animal) </div>	<div>Equine therapy</div> <div><ul style="list-style-type: none"> It requires external knowledge and place. Climatology. Horse’s age. Therapy without taking into account horse’s welfare. Expensive maintenance. The user has to move to the equestrian. It can affect the horse emotionally. </div>
	<div>Dog Therapy</div> <div><ul style="list-style-type: none"> If the dog does not enjoy during therapy. It can affect the dog emotionally. Society is not sufficiently prepared. Unregulated sector and not very professionalized. Expensive therapies when it is applied in a school. The bond between the user and the animal. Limited- time therapies. </div>
	<div>Zootherapy</div> <div><ul style="list-style-type: none"> Non- regulated and approved training with good professionals. </div>
	<div><ul style="list-style-type: none"> From the part of the users, who have some mental disorder, a behavioural problem or a disease, to the animal (aggressive behaviours). Some rejection from the animals to user such as fears. </div>
	<div>Financial support to the institution (AAT)</div> <div><ul style="list-style-type: none"> Economical support from the town hall. Thanks to private institutions. There are some scholarships and subsidies. </div>
<div>Resources to investigate AAT’s efficiency</div>	<div><ul style="list-style-type: none"> There are resources but it is needed more qualitative scientific studies and not quantitative. There should be more. Lots of hours of investigation that are not remunerated. Research by doctoral students. The pharmaceutical industry is not interested. </div>

Table 4. Advantages and disadvantages of Animal-Assisted Therapy

• Advantages

Regarding the advantages of Animal-Assisted Therapy it is important to identify them differentiating three groups: equine therapy, dog therapy and zoo therapy.

On the one hand, with the equine therapy the user has the opportunity to be outdoors in contact with the animal, nature, fresh air and with the therapist working in a calm and relax environment.

(...) és molt diferent a qui està en un despatx amb un terapeuta que per exemple un autista, un cavall i un terapeuta. [MG: 13]

On the other hand, in the dog therapy, this animal facilitates the interventions because it is a motivation tool with which the user enjoys and at the same time it is a satisfactory job for the professionals when they see the evolution of their patients.

(...) amb els gossos pots arribar a fer coses amb les que no podries arribar sense el gos, com a facilitador de una terapia. [SP: 13]

(...) és una alegria poder treballar amb els teus animals i veure que tenen aquesta funció pel món. [OV: 13]

Dog therapy is accessible and easy to apply instead of equine therapy because dogs can be taken to many places. Technology or big investments are not needed, it is only necessary to have a small place and a well-trained dog.

Moreover, the animal is an added resource that provides the therapist emotional information about the user.

Furthermore, zoo therapy experts state that this therapy is easy to access because they are the ones who have to move to the place where the user wants and it is also economically accessible. In addition, if the professional is good, it can be seen that the patient improves quicker and it is also an enriching and complementary therapies.

(...) puedes encontrar cambios desde la primera sesión, si terapeuta es bueno los cambios se ven enseguida (...) [AG: 13]

- **Disadvantages**

Regarding to disadvantages of Animal-Assisted Therapy it is important to identify them differentiating three groups: equine therapy, dog therapy and zoo therapy.

Firstly, equine therapy requires external knowledge and a place because the therapist has to be trained in this therapy so as to use it correctly. It is also needed a place where is possible to carry out the therapy as the horse is a big animal.

In addition, climatology limits this therapy because if it rains or is very cold, the session is cancelled. If it is also windy, the horse cannot work because it is predatory animal and it can be scared with any noise.

(...) si es mou un arbre, ell interpreta que hi ha un lleó i se'l vol menjar, aleshores estarà molt nerviós i no és adequat treballar amb ell. [GP: 13]

Moreover, the age of the horse can be a problem because it is necessary a mature horse and not colts because are not polite and they are at the age of playing. An old horse also cannot be an option because they usually have bone problems.

In addition, the maintenance of a horse is expensive and even more if the horses are free without being tied.

It is also important to consider that the horse can work certain hours, can carry a limit weight. It is also important to manage the breaks that the horse needs because during equine therapy they have to be very calm and this is not natural for them, so it is important let them release the need

of the movement. Horse welfare depends on the ethics, tradition and education received of the therapists because there are people who do equine therapy with the horses very tied and do not realize that this hurts them because it is considered normal. However, there are people who do equine therapy on freedom because it is better for the horse although requires more training.

(...) tot depèn molt de com ho facis i quina ètica tinguis amb la feina que fas i quins ensenyament hakis tingut. [OV: 13]

According to dog therapy, the quality professionals are worried about its dog, if it is enjoying during the therapy or it panics or has stress and so on. They usually do not know 100% sure if the dog is comfortable.

(...) si el gos ha tingut ganes de venir a la sessió perquè està venint amb mi o perquè vol veure a aquell usuari, saps? [SP: 11]

Furthermore, the society is not sufficiently prepared because some people do not understand that animals can be in certain places. Therefore, it is necessary to overcome many barriers and it will be possible if people demonstrated that these therapies work and have benefits through carrying out projects. Another disadvantage is that this sector is not regulated and it is not very professionalized because people do not work very well and the problem is that it can be harmful for the animal and the user.

(...) hi ha molts contras que tenen més a veure amb un tema, no amb la intervenció en si mateixa, sinó els aspectes socials associades aquestes intervencions, com l'acceptació i que estigui regulat el sector [PC: 13]

(...) és un sector que encara ha d'estar professionalitzat i regulat, vol dir que hi ha molta gent que està fent coses però no amb el potencial que realment dona aquesta feina (...) [MV: 13]

From the point of view of an expert, who work with dog therapy in a school, these therapies are expensive and in most of cases if not subsidized, parents would not pay for them. They are not cheap because of the hygiene and training of these dogs. This expert also claims that these therapies only last 20 minutes, so they are very short for the prize they have.

(...) se'ns fa curt i podríem allargar-ho més. [NS: 13]

The dog can be emotionally affected in a negative sense because if the therapist does not take into account the breaks the animal needs and other necessities, the animal can be damaged.

(...) La necessitat del gos per sobre del espai terapèutic (...). [OV: 13]

Finally, zoo therapy experts state that this sector is not regulated and there is a lot of mediocrity and people are not well-trained. There are people who think that Animal-Assisted Therapy does not require training and it is only necessary an animal.

(...) yo siempre recomiendo hacer la formación conmigo, aunque hayan venido de otros centros no me vale porque las formaciones son tan mediocres, sabes? (...) [AG: 13]

- Negative reactions (from the patient or animal)

There are sometimes negative reactions like in other situations of the daily life because people are different and animals as well, so it can be controlled but there is always a small possibility that something goes wrong.

(...) ni el perro está programado ni las personas estamos programadas. [SP: 16]

The most frequent reactions from the part of the users are aggressive behaviours such as hitting the animal, because they do not control the impulses because of their necessities. As a consequence, sometimes this provokes rejections because the animal is afraid because notices that the user is nervous.

(...) un animal sentint por davant d'una interacció amb un usuari (...) [PC: 16]

• Financial support to the institution (AAT)

There is some economical support to finance Animal-Assisted Therapy. In some cases, the town hall helps these institutions but this does not always happen. When the institution receives economical support, the therapies are cheaper and this makes them more accessible. People who use these therapies are economically supported by private institutions as for example “Fundació Affinity” or “La Obra Social” from “CaixaBank”.

In addition, there are some scholarships provided to some schools in order to do some sessions of Animal-Assisted Therapy and to know some unknown aspects of the animal.

• Resources to investigate AAT's efficiency

Some of the experts' state that it will be necessary more qualitative studies and projects because that's the way of obtaining quality results so as to demonstrate the functionality of these therapies.

(...) fins que no canviï l'enfoc científic, no tenim cabuda. [GP: 15]

(...) debería de haber más. Se conoce muy poco (...). [IF: 15]

There is some research done by doctoral students since institutions do not have time to investigate because these hours are not remunerated. In this case, these students are supported by a private institution where Animal-Assisted Therapies are carried out.

(...) las investigaciones que hacemos son de alumnos que hacen doctorado. Nosotros les damos nuestra ayuda. [MV: 15]

(...) tot i que dedicar-nos a la investigació ens agradaria molt, ens trauria moltes hores que no serien remunerades. [MG: 15]

Finally, it is important to take into consideration that the pharmaceutical industry is not interested in investigating the efficiency of ATT. Experts state they are not interested in research because through ATT the patient's medication is reduced or even not necessary. Consequently, Spain does not invest public money to do research about Animal-Assisted Therapy.

SO 3: To identify and analyse the places where these therapies are being used and its specific purpose.

In order to answer this objective, the first step is to identify most important places or projects related to Animal-Assisted Therapies and its specific purpose (Table 5).

Places and projects related to Animal-Assisted Therapies

PLACES	PURPOSE
Dog Therapy	
- Mas Masó	Animal-Assisted Therapies with students with special needs (Attention and Language).
- ItCan: Dog- Assisted Interventions services:	Animal-Assisted Therapies in Special Education schools; Dog-Assisted Education in Ordinary Education schools; Dog-Assisted Interventions.
- CTAC (Centre de Teràpies Assistides amb Cans)	It is formed by an interdisciplinary team in charge of giving people the benefits of Animal-Assisted Therapies and Activities- Assisted with dogs; to ensure the physical and psychological well-being of their therapy animals and at the same time carrying out projects so as to make people conscious of the benefits of these therapies/activities with dogs. They have a project called “Aprender juntos es mayor” which consists of integrating dogs in Primary Education so as to improve children’s attention and concentration.
- CEE la Ginesta	It is a special education school. They have a scholar project with the collaboration of CTAC “Centros de Terapias Asistidas con Canes” in order to achieve student’s welfare.
- ACZ (Asociación Catalana de Zooterapia)	Animal-Assisted Therapies with different groups such as intellectual necessities in children and adults, mental illnesses, Autism, gender violence and so on.
- Racó de Milú	They are experts of Animal-Assisted Therapies. They work with special needs groups through the dogs as a therapeutic resource.
- Conectadogs	It is a project which believe that dogs have the power to change the world. For this reason, they consider the dogs very especial so as to achieve amazing results with all types of groups.
- Sentit Animal	They offer programs of Animal-Assisted Interventions to centres and individuals who need it.
- Associació D’Acció Social DISCAN	It is an association composed by a professional team and they do Animal-Assisted Therapies with dogs, horses and dolphins in order to work therapeutic objectives that have to be evaluated. They also do assisted activities with dogs in education programs.
- Escola Lleó XIII	In this ordinary school, there is a recent project about Animal-Assisted therapies with dogs in order to prevent bullying in Primary Education children.
Equine therapy	
- Camins a cavall	It is an equine therapy centre where a professional team is implementing equine therapy, hippotherapy, social equine therapy and emotional equine therapy to different groups of people: children/ young people/ and adults.
- Mas Alba	It is an equine centre where a professional team is implementing equine therapy, assisted activities with horses, emotional education and other activities. Their main objective is to offer a space for people of any age/ necessity, where to be in a calm and freedom environment in order to

	identify yourself because horses help us with their different personalities, characters, ways of being, through therapeutic intervention.
- Don Caballo	It is an equine therapy centre where a professional team do hippotherapy with children with special needs (physical, emotional, cognitive, etc).
- La Foixarda	It is an equine therapy centre where a professional team do hippotherapy with children and adults with special needs, especially physical and cognitive needs.
- Aura coaching	The equine therapy centre is composed by 6 horses rescued from animal abuse or abandonment. They are rehabilitated to help people to discover themselves and to reduces stress or anxiety.
- Fundació teràpia a cavall	It is equine therapy centre. They offer physiotherapy and occupational therapy with horses in order to improve physical needs through horse's movement. In addition, this therapy for children with Cerebral Palsy, a muscle disease, Autism, etc. Finally, they help people to improve in socialization, self-esteem, participation with the environment, etc.
- Hipica Clarà	It is an equine centre. They have a professional team with experts on Health and equine therapy in order to work with people with mental diseases, cognitive necessities; children and young people that are in a social risk situation; people with eating disorders; and children, young people and adults with emotional necessities.
- Som Alaire	It is a non-profit association, made up of a multidisciplinary team of professionals, who works with horses in a natural environment to achieve therapeutic goals.
- Trac Cavalls	It is an equine therapy centre where the herd of horses live in freedom and through them they do therapeutic sessions.

Table 5. Places and projects related to Animal-Assisted Therapies

SO 4: To estimate if this new methodological approach “Assisted Education with Animals” could be integrated in ordinary Education.

This aim wants to estimate if Assisted Education with Animals could be integrated in ordinary education, especially in Primary Education. Nowadays, there are few special education schools who use these interventions to attend children with special needs but in ordinary school there are still less. However, with the help of the experts of these therapies it is possible to know if they can be implemented in schools in a near future.

Integration of Assisted Education with Animals in ordinary education

ASPECTS	CONTENT
Possibility of the integration of this new tool in ordinary education	<ul style="list-style-type: none"> - It is possible but more focused in dogs than in horses. - It will be amazing because of the contact with the horse and nature. - It is demonstrated that there is an improvement in children's attention and concentration and as a teacher you can take advantage of the benefits. - Equine therapy with ordinary students doing emotional education workshops. - It will be perfect to integrate it but firstly, education has to evolve more. - It is possible because in other countries the dog is part of the members of a school. - Nowadays, new projects are starting in ordinary education such as "Escola Lleó XIII" - It will be achievable with more resources and economic support. - Some people do not believe in the efficiency of these therapies.

Table 6. Integration of Assisted Education with Animals in ordinary education

Following Table 6, it can be possible to integrate this methodological tool in ordinary education because of all the benefits that children can obtain from them. The common animal used for education is the dog because of the physical characteristics of the animal as is smaller than the horse and that is why it is easier to be in a classroom. However, equine therapy and the fact of being in contact with nature, can have an emotional impact in children who are shy or problematic in their daily lives. So, this has an impact in education because the improvement will be seen at school too.

(...) hago cursos de comunicación no-verbal con niños de escuelas ordinarias... Los niños vienen de una manera y se van de otra. [IF: 17]

Most of people think that having a dog in a school can distract children but it has been demonstrated that when a dog is inside the classroom, children are more concentrated and they pay more attention because of they feel highly motivated.

(...) està demostrat que focalitzes més en allò perquè quan acaba pots tocar el gos, no? (...) és un estímul sempre, un motivador (...). [SP: 17]

In addition, experts in equine therapy do emotional workshops based in self-knowledge and emotional education with ordinary school students. This is done in the equestrian because if not, it would lose the essence doing it, for example, in the school playground.

Some people believe that the integration of this methodological tool will be amazing because the dog makes a comfortable and closer environment and you can work from empathy, respect, etc. But firstly, education has to evolve: less students per class organization, school methodology and so on.

(...) que reduce los juicios de valor, se puede trabajar des de la empatía, respeto, cariño, des de una vertiente más cercana i más distendida. [AG: 17]

Moreover, in other countries like Austria, studies were carried out because they previously thought that would not work. Finally, the results demonstrated that the aggressions both physical and verbal between children were reduced and that the level of concentration was higher than before having the dog.

Ho crec totalment perquè a Àustria el model ja està demostrat. [PC: 17]

Recently, in an ordinary school from Barcelona called “Escola Lleó XIII” people are evaluating a project related to Animal-Assisted Therapies with dogs. It is expected an improvement in social skills, positive attitudes, avoiding conflict and bullying.

(...) per sort ara comencem la demanda en escola ordinària, per mi això, és la millor notícia. [MV: 17]

Furthermore, an expert interviewed, the headmaster of a special education school thinks that to integrate this in ordinary education, it will be necessary more resources and economic support because in her school they need more hours and in some cases these therapies do not supply all the students.

(...) a nosaltres ja ens faltaria hores per els nostres. [NS: 17]

Finally, most of our society do not consider the efficiency of these therapies. For this reason, a project related to it would not be supported by children's parents because some of them do not believe that through an animal you are working a therapeutic objective.

(...) hi ha gent escèptica amb aquestes coses, hi ha molts pares que dirien “jo no vull invertir diners en això” (...) Hi ha molta gent que encara no li dóna importància o no creu en la eficàcia d'aquestes teràpies. [OV: 17]

5. DISCUSSION AND CONCLUSIONS

Thanks to the research study carried out within the framework of this FYP, it has been possible to corroborate the benefits of Animal-Assisted Therapies, their positive impact on children with special needs and their common integration of these therapies in special education. However, in regards to including these therapies in ordinary education in the near future in Spain, there is still much research and efforts to be done to demonstrate its benefits and advantages for all the kids.

Firstly, human beings need to be in contact with other animals and that is why they can create a special bond with other animals in order to socialize with them (Locke, 1669). A long time ago, it was believed that animals could have beneficial effects such as relaxing and calm people as it was demonstrated that when people are with animals some hormones are realized and others reduce such as cortisol, the hormone of the stress.

From that point, studies demonstrated that these positive effects could be used for therapeutic issues because animals always try to understand people empathizing with them with a non-judgemental vision. Animals are the nexus between the patient and the therapist, they have the role of facilitating the communication and learning. It also facilitates the creation of a good atmosphere in order to achieve the goals set and little by little the improvements of children with special needs can be seen in other contexts of their daily life.

For this reason, these therapies work very well with children because the dog or the horse does not judge and says the child what is wrong or correct, so they worry less about mistakes. In addition, these therapies are positive in the sense that children with special needs do not have responsibilities in their daily lives, so when a child is doing therapy to improve its necessity the roles change because the child is who takes care of the animal, this causing an emotional improvement such as an increase in his/her self-esteem and autonomy.

In addition, it has been proven that AAT are efficient with people that have a physical, cognitive and emotional necessity or behavioural problems. However, not all the animals are able to do these therapies. The most common animals used are dogs and horses with several groups of people with special needs, especially with children. One of the reasons is that dogs and horses have mirror neurons and they can feel exactly what people feel.

Moreover, it can be concluded that equine and dog therapy is a ludic activity for children because they are not conscious that they are working specific objectives, taking into account the individual characteristics of the user, through the animal.

In the case of equine therapy, the user has the possibility to be in contact with the nature, a relax environment, and with the horse where non-verbal language predominates over verbal, especially with children who have a cognitive necessity. It is also beneficial for improving a physical need because through the movement of the animal the muscular tone and symmetry enhance. With dog therapy happens the same but there are few evidences of improvements regarding a physical need. This therapy is characterized because children can improve their social skills and self-regulate their emotions and feelings such as frustration, patience and so on.

Although Animal-Assisted Therapies have a positive impact with children with special needs, they are still alternative therapies because they need to be complemented with other therapies in order to achieve a successful improvement.

Nowadays, the society do not know much about these therapies. People who usually know about them are professionals who use these therapies or individuals interested on the topic. The families who have a child with special needs, usually, know the benefits and importance of AAT. Nevertheless, animals sometimes are devalued and the abuse and abandonment continues to be present. Especially, in the countryside the horse is used to work in the field and livestock. Instead, the dog is the animal which is more introduced into the society but there is still much progress needed as the acceptance of dogs in many places is not well seen.

What makes these therapies more unknown is the fact that there are not resources enough to carry out projects and their evaluation in order to obtain scientific results that demonstrate the efficiency of Animal-Assisted Therapies. In Spain, most institutions involved in AAT are private and they have economic support from private foundations because of the lack of public funding for the implementation of these therapies.

To conclude, it is important to say that recently, Animal-Assisted Therapies are included in special education as a way to address children with special needs because of the benefits obtained. As far as I am concerned, it will be interesting and necessary to integrate this new methodological tool in ordinary education because the efficiency of these therapies have been further demonstrated in the field of education. They enhance motivation, attention, concentration and are useful for the improvement of some learning difficulties. However, important aspects need to

change: first, the society has to value animals and be responsible for its welfare; then, through research it would be indispensable to make these therapies known to the majority of the population; finally, the regulation of this sector and the assurance of the quality of their professionals is of paramount importance. Once this is achieved, animals could be integrated in ordinary education, paying particular attention to the dog because of its physical characteristics and its consideration as a companion animal in the society.

6. FINAL CONSIDERATIONS

On the one hand, when I did the theoretical framework, I realized that when searching for information, most of the texts were from small studies carried out from specialist or interested people in Animal-Assisted Therapies. I also found that most of the research was from out of Spain and very rarely the texts focused in ordinary education.

On the other hand, thanks to the data analysis, I was able to go deeper into the topic and corroborate many aspects raised in the theoretical framework. However, I wanted to interview an expert who works in ordinary education but this has not been possible since in Catalonia, and especially in Barcelona, the few projects on AAT are starting and there are not results yet. One limitation to my work is that I believe it would be interesting to do some observations of these therapies so as to contrast the literature review and the experts' experience.

For this reason, a future project based on Animal-Assisted Therapies could be more focused on the activities and the development done in these therapies, analysing deeper each project, the objectives and the evaluation taking into account that each individual is different.

Finally, despite the limitations it has been interesting to carry out this FYP because I had few information of AAT and thanks to this project I could answer the objectives set. As a future teacher, I would like to integrate an animal as a new methodological tool in a classroom so as to attend children with or without special needs because its positive impact.

7. REFERENCES

- Aura. (n.d.). *A través de l'amor dels cavalls. A través del amor de los caballos* [online]. Available at: <http://www.auracoaching.cat>
- Associació d'Acció Social DISCAN. (2018). *Intervención Asistida con Animales* [online]. Available at: <https://www.discan.dog>
- Associació Catalana de Zooterapia. (n.d.). *Terapia Asistida con Animales* [online]. Available at: <https://www.zooterapias.com>
- Bartlett, J., Edwards, J., Shearer, K. (2016). Must Love Dogs: Literature Review and Manual on Animal Assisted Therapy in Speech-Language Pathology. Available at: <https://doi.org/10.7939/R3WP9TM64>
- Blanch, S., Pérez, E., & Silvente, J. (2016). Com citar i referenciar en els textos acadèmics. Compilació basada en la normativa APA. Cerdanyola del Vallès: Universitat Autònoma de Barcelona. Available at: https://ddd.uab.cat/pub/recdoc/2016/145881/citrefapa_a2016.pdf
- Camins a cavall. (n.d.). *Equinoteràpia* [online] Available at: <http://www.caminsacavall.cat>
- CEE La Ginesta (2018). *Oferta Educativa* [online]. Available at: <http://agora.xtec.cat/cee-laginema/lescola/oferta-educativa/>
- Conectadogs. (2017). *Terapias que dejan huella* [online] Available at: <https://www.conectadogs.com/terapias-asistidas-con-perros/>
- CTAC. (2018). *¡Bienvenidos a CTAC!* [online]. Available at: <https://www.ctac.cat/ctac/ctac>
- Don Caballo. (2012). *Terapia asistida con caballos* [online]. Available at: <http://www.doncaballo.com>
- Elmacı, D. T., & Cevizci, S. (2015). Dog-assisted therapies and activities in rehabilitation of children with cerebral palsy and physical and mental disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(5), 5046–5060.
- Escola Mas Masó (n.d.). *Teràpia amb Gossos* [online]. Available at: <https://sites.google.com/a/xtec.cat/escola-mas-maso/terapia-amb-gossos>
- El Racó de Milu (2018). *Terapias Asistidas con Animales y Comportamiento Canino* [online]. Available at: <http://elracodemilu.com/mobile/>
- Equinoteràpia Girona Mas Alba (2018). *Equinoteràpia* [online]. Available at: <http://www.equinoterapia.es>
- Fernández Núñez, L. (2006). Com analitzar dades qualitatives? *Butlletí La Recerca*, Fitxa 7, 1–13. Available at: <http://www.ub.edu/ice/recerca/pdf/ficha7-cat.pdf>
- Fundació Teràpia a Cavall (2018). *Que és hipoteràpia* [online]. Available at: <http://www.fundacioterapiaacavall.org/index.php/en/>

- Fung, S. C. (2017). Canine-assisted reading programs for children with special educational needs: rationale and recommendations for the use of dogs in assistinlearning. *Educational Review*, 69(4), 435–450.
- Graham, L. B., & Lindsey, A. (2017). Horses helping children grow. *Journal of Instructional Pedagogies*, 143, 1–11.
- GranjaHípica Clarà. (n.d.). *Teràpies* [online]. Available at: <http://hipicaclara.com>
- Hoagwood, K. E., Acri, M., Morrissey, M., & Peth-Pierce, R. (2017). Animal-assisted therapies for youth with or at risk for mental health problems: A systematic review. *Applied Developmental Science*, 21(1), 1–13.
- ItCan, Intervencions Assistides amb Gos (n.d.). *Teràpia Assistida amb Gos* [online]. Available at: <https://www.itcan.cat>
- La Foixarda. (2012). *Hipoterapia* [online] Available at: <http://hipicalafoixarda.es/?lang=ca>
- Le Roux, M. C., Swartz, L., & Swart, E. (2014). The Effect of an Animal-Assisted Reading Program on the Reading Rate, Accuracy and Comprehension of Grade 3 Students: A Randomized Control Study. *Child and Youth Care Forum*, 43(6), 655–673.
- Martín-Paredes, N., & Chacón-lópez, H. (2017). La Equinoterapia como nueva práctica educativa para la diversiad funcional: perfiles y actitudes del terapeuta. *Etic@net, Revista científica electrónica de Educación y Comunicación en la Sociedad del Conocimiento*, 17(I). Available at: <http://eticanet.org/revista/index.php/eticanet/article/view/128>
- Martos-Montes, R., Ordóñez-Pérez, D., de la Fuente-Hidalgo, I., Martos-Luque, R., & García-Viedma, M. R. (2015). Intervención asistida con animales (IAA): Análisis de la situación en España. *Escritos de Psicología / Psychological Writings*, 8(3), 1–10.
- O'Haire, M. E., McKenzie, S. J., McCune, S., & Slaughter, V. (2014). Effects of Classroom Animal-Assisted Activities on Social Functioning in Children with Autism Spectrum Disorder. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 20(3), 162–168.
- Piñero, A. (2014). L'estudi de cas i les tècniques qualitatives. El treball de recerca, eines metodològiques. Available at: http://www.ersilia.org/canalrecerca/documents/tipologia_treballs/estudi_cas.pdf
- Rosenburg, K. L. (2016). Using Animal Assisted Therapy with Students with Autism Spectrum Disorder in the Art Room Setting (Masters Degree Thesis). Philadelphia, Pennsylvania. Moore College of Art and Design.
- Sainos-López, Sánchez-Morales, Vázquez-Cruz, G.-G. (2012). Terapia asistida con animales. Efectos positivos en la salud humana. *Journal of Agriculture and Animal Sciences*, 1(2), 52–61.
- Sancho, J. (2014). Com escriure i presentar el millor treball acadèmic. Barcelona: Eumo.

- Senent, J.-M. (2014). The human-animal relationship: a new field of socio-educational action. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 3(2), 100–106.
- Som Alaire. (2017). *Teràpies Assistides amb Cavalls* [online]. Available at: <http://somalaire.com>
- Schuck, S. E. B., Emmerson, N. A., Fine, A. H., & Lakes, K. D. (2015). Canine-Assisted Therapy for Children With ADHD: Preliminary Findings From The Positive Assertive Cooperative Kids Study. *Journal of Attention Disorders*, 19(2), 125–137.
- Teixidor, M. A. (2017). La eficacia de la intervención asistida con delfines. *Revista española de discapacidad*, 5(2), 227–233.
- TRAC (Teràpies i rutes amb cavalls) (2018). *Equinoteràpia* [online]. Available at: <https://traccavalls.com/ca/terapias.html>
- Yagüe, G. (2017). Intervención Asistida por animales (IAA) en Trabajo Social. Aproximación teórica para la intervención social. *Ehquidad International Welfare Policies and Social Work Journal*, 8, 11–42. Available at: <http://dx.doi.org/10.15257//ehquidad.2017.0007>

8. ANNEX

ANNEX 1: Cover letter

Estimat/da Sr./Sra.,

Sóc la Celia Lacambra, estudiant d'Educació Primària en Anglès de la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment, estic cursant l'últim any de carrera. Per tant, estic fent el Treball de Fi de Grau, tutoritzat per la Dra. Angelina Sánchez Martí, sobre les teràpies assistides per animals i en concret, la repercussió en el món de l'educació. He pensat que la millor manera de poder analitzar amb profunditat sobre aquesta temàtica, és contactant amb experts/es com vosaltres.

Estaria molt agraïda si pogués fer-vos una entrevista durant el mes de març-abril per poder donar-li resposta a una sèrie d'objectius del meu treball (analitzar el vincle que hi ha entre persones i animals; l'impacte en educació, sobretot amb nens/es amb necessitats educatives; avantatges i inconvenients d'aquestes teràpies i la possible integració d'aquesta nova metodologia en l'educació ordinària).

M'agradaria aprendre més sobre aquestes teràpies amb animals tant a nivell personal com professional.

Coordialment,

Celia Lacambra Medina

Barcelona, Març, 2018.

ANNEX 2: Interview

Data:

Nom i Cognoms:

Servei:

Experiència:

Formació:

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?
2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?
3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?
4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?
6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?
7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?
8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?
9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?
11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?
12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?
14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?
15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?
16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària?

Per què? De quina manera?

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

ANNEX 3: The service of the experts

PARTICIPANTS	SERVICES
<p><i>La Foixarda</i></p> <p>Gemma Paradell</p> <p>Irene Funes</p>	<p>- <u>Hippotherapy</u>: is a kinesthetic treatment. It is a way of riding where the patient is placed in several positions by the kinesiology to take full advantage of the oscillating movement of the horse.</p> <p>- <u>Courses</u>: they offer some courses to teach the students. They can learn how to ride a horse through different horse activities.</p> <p>She is a psychologist and has a postgraduate and a master in therapeutic riding. Paradell was the person who opened “<i>La Foixarda</i>” and she has been working on hippotherapy for 13 years in this centre. She is in charge of all the management and coordination of the weekly work of hippotherapy, there in the riding stable (personal and administrative issues, material, equines, meetings, customer support and service).</p> <p>She works with her professional team from Monday to Saturday but is only there on Saturdays.</p> <p>In addition, she is presently working in her own food store because she cannot make ends meet with only the equine therapy.</p> <p>Moreover, she is working with people that have special needs both physical or psychical through hippotherapy. They usually have more people that have physic necessities such as Autism and Cerebral Palsy.</p> <p>Paradell loves working with animals and if it were not for them she would not be working there. In the food store, she earns more money but gets more personal pleasure from helping children and adults with the help of this therapy.</p> <p>Regarding her participation in some research or project pertaining to Animal-Assisted Therapies, she carried out several studies during her master in hippotherapy. She did a piece of work about children with Autism and she found that these children improve their communication skills through the equine therapy.</p> <p>She is a physiotherapist and has a master in neurology and pediatrics (non-verbal behaviour). She has been working in hippotherapy for 2 years in “<i>La Foixarda</i>”, especially motor exercises with children and equines combined with her experience in non-verbal behaviour and communication.</p> <p>Funes usually works with children with physical necessities but she states that it is important to take into account childrens’ emotions because sometimes they have Autism and she has to analyze the non-verbal behaviour, so she always work on the physical part but bearing in mind the characteristics of the child.</p> <p>Funes has worked on equine emotions and she has sometimes been a therapy volunteer. Nowadays, she is working in “<i>La Foixarda</i>” as a physiotherapist using equine therapy. She is also working in “Joaquim Blume” a high-performance centre, giving non- verbal communication training to people that are interested in this topic.</p>

	<p>Regarding her work with the participation of the animals, she says that it is amazing how children can improve with the help of the horses. She claims that without them the process would be much slower and more difficult.</p> <p>Regarding research or projects related to Animal-Assisted Therapies, she has not been able to participate in any of them.</p>
Silvia Pairet	<p>She is a zoo therapist and her work experience is the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Current</u>: <i>Sentit Animal, Associació Catalana de Zooteràpia.</i> - <u>Before</u>: <i>Fundación Affinity, RefugeESuc, Universitat Autònoma de Barcelona.</i> <p>Pairet is a social educator and works in Animal-Assisted Therapies with dogs. She has done an ethology course; another one about educating canines; a postgraduate course in Anthrothology and a course about Animal-Assisted Therapies, specially with dogs.</p> <p>Nowadays, she is autonomous but she usually works with the therapies that are implemented in other institutions. She is working in “<i>Associació Catalana de Zooteràpia</i>”; “<i>El Racó de Milú</i>” with the collaboration of “<i>Fundació Affinity and Sentit Animal</i>”.</p> <p>Thanks to the postgraduate in Anthrozoology, she has been able to plan, evaluate and design programmes and projects about Assisted- Interventions with dogs, in addition to her previous training and work experience. That’s why, she is presently working with “<i>Fundació Affinity</i>” on evaluations and the design of projects on Assisted- Interventions with dogs.</p> <p>The type of therapy and treatment that she works with, depends on the institution. With “<i>Associació Catalana de Zooteràpia</i>”, she usually works with people with mental health illnesses, which also means that most of them have a physical or intellectual functional diversity or both. Moreover, she also uses the therapies with children who have Autism. In “<i>Sentit Animal</i>”, she works with children at risk of social exclusion, who are being evaluated through family therapy by the social services because they have problems, and their family is disrupted. These institutions therefore use Assisted- Interventions with dogs so as to try not to reach the point of having to take away the child from its family. Twice a year they carry out a project involving a 12-session program, trying to work on some values, some social skills and some abilities in terms of assertiveness, communication, etc.</p> <p>Furthermore, Pairet works in old people’s homes. There, she integrates the dog in activities which include clear objectives in order to stimulate them to do things.</p> <p>In December, she will start a program in “<i>Hospital Clinic</i>”, in Barcelona. She has been doing this project for two years with this centre. It is focused on people with leukemia that have had a bone marrow trasnsplant. So, they have overcome the disease, but as the bone marrow is from a donor, a rejection disorder is caused by the marrow that actually cured the disease. It affects it in a chronic way with some symptoms due to the rejection of a foreign body. For this reason, they have designed a scientific project which is awaiting approval before implementing a therapy program with the dogs. Although the project has been designed, the interventions have not yet been done and therefore,</p>

	<p>there are no results.</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she states that the dogs are the key to success in these therapies.</p> <p>As far as a research or a project related to AAT is concerned, as explained above, she has been doing the project with “<i>Hospital Clínic</i>” for two years. In addition, she has participated with “<i>Fundació Affinity</i>” in the evaluation and design of a project that has already been done on various occasions. The participants are the children or teenagers that have been taken away from their disfunctional family, so they are living in a “CRAE”, Centres Residencials d’Acció Educativa”. Through Animal-Assisted Therapies, they work on assertiveness because although they are well cared for by social educators and psychologist, they lack the affection of their families. They usually have problems related to social skills and communication.</p>
Maria Grimalt	<p>She is a teacher of Primary Education specialized in Special Education and has a master in equine therapy and another one in systematic pedagogy. Apart from this, she has done a course in active education.</p> <p>Grimalt has been working in “<i>Camins a Cavall</i>” for two years as an equine therapist. These institutions are more than an Equine Therapy center, the method was born out of the conviction that human beings are the sum of all their areas: emotional, physical and mental. It works with its own interdisciplinary method, as a result of the training and experience of the professional team. Each case is personalized because they adapt the activities to the needs of each person with a professional solution. In this center, she usually works with groups of adults with functional diversity. She also works emotional education through equines with some school groups.</p> <p>Regarding the type of therapy and treatment that she works with, there is a very varied profile because she works with young people who are at risk of social exclusion and are living in a “CRAE”. She also works with adults with functional diversity, such as Down Syndrome, Cerebral Palsy, and adults who are not very autonomous. In addition, she usually has children of Primary Education who also have different disorders and diagnoses as for example children with Autism who have aggressive behaviour or children who have no diagnosis but have some difficulties and the school has recommended they work more specifically on self- regulation, etc.</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she states that she loves working with them and that it is a great opportunity to combine Education and Animal-Assisted Therapies, specially with equines.</p> <p>Related to a research or a project related to AAT, in the master she had to do some research about the degree of happiness of people that do equine therapy and she says that was very interesting.</p>
Anna Güimil	<p>She is a zoo therapist since 2004. She has the degree of Economics, a master in Veterinary Clinic Ethology, various courses of Zootherapy in “<i>El Instituto Francés de Zooterapia</i>” Grenoble, France. Nowadays, she is doing a postgraduate course in Psychology in developmental disorders.</p> <p>Nowadays, Güimil is the president of “<i>Associació Catalana de Zooteràpia</i>”. She uses Animal-Assisted Therapies with several groups: people with intellectual necessities, mental illness, geriatrics, Prader- Willi, etc. She also gives classes in people home’s of animal behaviour modification. In addition,</p>

	<p>she is in charge of giving also training for people who wants to be a future Zoo Therapist.</p> <p>Moreover, she states that her Animal-Assisted Therapies, the Zootherapy, is for several groups of people. The treatment that it is also called Zootherapy, it is to work different objectives because from them, they design the sessions: they choose the animal that will be better for them; they also choose the exercises that they are going to carry out in order to achieve the objectives that they are interested in.</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she states that she loves working with the participation of them and that is why she works on this. According to some research or project related to AAT, she has participated with “<i>La Càtedra, Fundació Affinity</i>”, with people that have a mental illness. She also has carried out a scientific project based in communication which studies the communication between a person with autism and a dog in “<i>Associació Catalana de Zooteràpia</i>”.</p>
Paula Calvo	<p>She is presently working in “<i>La Càtedra, Fundació Affinity</i>” especially in “<i>Animals i Salut</i>” of the Psychiatric department in Autonomous University of Barcelona. She is dedicated to the development of healthcare protocols related to the human-animal link, and this includes Animal-Assisted Interventions.</p> <p>Since 2003, she is working in Canine Education, Ethology, Animal-Assisted Therapies and also with these therapies but focusing more on canines. She has a degree in Biochemistry, a master in Clinic Veterinary Ethology, another master in clinic research applied to health sciences and a doctorate in Anthrozoology by the Department of Psychiatry of the UAB.</p> <p>Calvo mainly works with mental disorder, but sometimes she treats other types of cases. Recently, she is also carrying out an Animal-Assisted Education project which the main objective is bullying prevention. She states that these therapies can be done in a lot of places because it is only necessary to find out the application and the way the animals can collaborate there, specially dogs.</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she loves working with the participation with the animals and recognizes that it helps a lot to make her job pleasant.</p> <p>According to some research or project related to AAT, precisely her job consists of researching, concretely, she works with the evaluation part of various projects. She and her professional team advise people who do Animal-Assisted Therapies so that they can be able to carry out the research and the evaluation of these projects. So, she and her team give support to people that do the healthcare part. As an example, one of the most important projects is for the attention to children who are in “<i>DGAIA, Direcció General D’Atenció de L’Infància i de l’Adolescència</i>” from the Generalitat. They are children who are not with their families and are living in a “<i>CRAE</i>”. Another significant project has been done with 15 prisons around Spain, almost 300 interns has participated. Improvements have been seen in behavioural issues and also related to the levels of anguish, impulsiveness and so on. However, they know the benefits but they do not have the results.</p>
Maribel Vila	<p>She is and is trained as an Animal-Assisted Therapy technique, Assistant dog trainer certified by the Department of Catalonia, specialized in education and conduct, especially with reactive dogs. She started working with dogs for 14</p>

	<p>years ago. Since then she has done several trainings to people who are interested in this topic and has collaborated in different masters in Spain. She also has worked in Colombia and Portugal doing courses and teaching at the University of Lisboa, in Psychology faculty, concretely in Animal-Assisted Therapy area.</p> <p>Vila has a company called “<i>Racó de Milú</i>” with assisted dogs 12 years ago. Nowadays, it has a professional team of 5 people and she is in charge of training the team, coordination of all the programs they have and teach in her own course in her company but also in other institutions. She also collaborates other Animal-Assisted Therapy programs.</p> <p>In her company, they treat many different groups because in the professional team, there is a veterinarias, psychologists, social educators and trainers. This, allow them to serve many groups. One of the projects they have, for example, they work with people with mental health, in “<i>Hospital de Salut Mental, Benito Menni</i>”, where are from teenagers to terminally ill patients. In addition, she works with children and young people under the care of the Generalitat; functional diversity, intellectual disability, people with Autism and prisoners. Regarding her work with the participation of the animals, she states that it would not be the same without the dogs. It is a way of working that has no comparison with other type of therapy because it is a living being, and they make therapies easier with all groups. So, she cannot imagine doing her job without the dogs.</p> <p>According to some research or project related to AAT, she is working with “<i>Fundació Affinity</i>” for 9 years. In the foundation, she is in charge of the mesotherapy and training. She also participates in “<i>Càtedra, Fundació Affinity</i>” where the last five years all programs and projects that are carried out through the foundation, have a scientific study. So, they do research and investigate the measurement measures such as the capture of the heart rate with programs that measure the pulsations or the capture through recordings that consist of capturing the facial expressions of the users.</p>
<p>CEE Ginesta School</p> <p>Núria Sisquella</p>	<p>There are students between 12 and 21 years old, with specific educational needs (cognitive, physical, emotional or behavioural, family problems...).</p> <p>Each student has an Individualized Plan, functional learning, adapted material, use of new technologies, importance of respecting others, the correct expression of ideas, the students are in contact with the environment, interdisciplinary learning, values and norms.</p> <p>The school subjects of this school are: Catalan, Spanish, Mathematics, English, Physical Education, Music, they take care of a garden, they learn how to cook, etc. The students also learn how to be autonomous through different activities in a real environment. Some of them need specific treatments such as physiotherapy and speech therapy.</p> <p>She is teacher and pedagogue. Nowadays, she is the director of “<i>CEE Ginesta School</i>” since 2015. They have a project of Dogs- Assisted Therapy and they do it once a week, on Monday afternoon and divided in two semesters. Then, in the first semester there are students who go individually or in a small group and in the second one, the objectives change. All what students do with these therapies is through the game and each student or group students have their</p>

	<p>own objectives such as, to work the communication, to enhance the social skills, aggressiveness, self- esteem, the fear of the dog, etc. She says that this project is subsidize by “<i>Obra Social, La Caixa</i>”.</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she likes to work with animals because she states that the therapy dogs are so nice, trained, good, clean and the most important thing is that they can see improvements in their students due to these therapies.</p> <p>According to some research or project related to AAT, she has participated in this project for 4 years and every year, the school has to renovate the project and they do not know it will be granted for “<i>La Caixa</i>”.</p>
Ona Vinyals	<p>She is psychologist. She has done a postgraduate in Equine therapy in University of Girona; Systematic Psychopedagogy in Gestalt Institute, in Barcelona (from children to teenagers); private courses in different institutions; specific training in Autism or TDH focusing on equine therapy and volunteering. One of most important training was provided by a brand of United States, called “<i>EA GALA</i>”, they usually come from Mexico and do intensive training around Spain to people that are interested in Assisted-Psychotherapy with horses.</p> <p>Moreover, her training and work experience started with Equine therapy but she left this a bit apart a year ago and began the course training about Dogs-Assisted Therapy with Maribel Vila. From this moment, she started to be part of the team. Nowadays, she has a consultation in Barcelona where she is in charge of doing psychological attention to children, young people and their family. In most of cases she uses the dog is a therapeutic resource in her consultation and she always has the dogs Friday afternoon. Vinyals has been working with her dogs in consultation for 3 years but using them as a therapeutic resource, since 2014.</p> <p>They are a group of 4 psychologists and as they do not work with a specific pathology, so depends on the patient, they value what professional can treat the patient better. She usually works through the game, even more if they are children. Depending on the necessity, what she tries to find out the tool so that the child can train this aspect and take it away (other contexts). She considered that the best way to work in order that the patients improve, is be in contact with all what surround them (family, tutor of the school, other therapists, etc.).</p> <p>Regarding her work with the participation of the animals, she loves working with animals because from her point of view, it is very special because the animal is able to reflect the part that people are not able to see at a specific moment. So, she says that the dogs facilitate the therapy and through them they can be worked a lot of aspects such as the self- esteem.</p> <p>According to some research or project related to AAT, she has participated with “<i>Fundació Affinity</i>” in the project called “<i>BADIS</i>” and in the one of the “<i>Escola LleóXIII</i>” in order to prevent bullying.</p>

ANNEX 4: Transcription of the interviews

Participant: Gemma Paradell

Data: 17/03/18

Servei: Hipoteràpia

Experiència: 13 anys

Formació: Psicologia, postgrau i master en equinoteràpia.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa?

GE: Jo tinc una feina estable, no té res a veure amb la “psicologo- teràpia”. Tinc un àpat comercial que és el que em dona de menjar i aquí porto 13 anys. Vaig obrir l’associació i la dirigeixo, la porto jo des de les hores i això ho faig els cap de setmana. Tot i que treballem de dilluns a dissabte, tots els dies, perquè jo tinc un equip també de dilluns a divendres (matins i tardes) i jo estic personalment els dissabtes.

CE: De què s’encarrega?

GE: Porto tota la gestió i coordinació de la... del treball setmanal que fem aquí a la hípica, d’hypoteràpia. Des de personal, fins a clients, fins a material, fins a cavall, fins a reunions, tema administratius...Tot!

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? Amb equinoteràpia, no?

GE: Hipoteràpia (em corregeix).

CE: Amb quin tipus de tractament?

GE: A ver...Què vols dir tractament?

CE: Persones amb necessitats físiques...

GE: Osigui, què tipus d’afectacions? Perquè tractem la hipoteràpia.. Afectacions...

CE: Sí...

GE: Tant físiques com psíquiques. Aleshores...el...diguem que els grans, o el que més tenim és autisme i en físic, paràlisi cerebral. Els dos grans focus que ens vénen aquí majoritàriament.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

GE: M’encanta, si no, no estaria aquí.

CE: Vale...Ho fas més per hobby...o...perquè..

GE: Perquè m’emplena personalment... Exacte, la feina que em dona per menjar no m’aporta res personalment i aquesta m’aporta la que no em dona l’altre. Tot i que d’això, no pots viure, sempre és un complement. Ho faig faig molt agust.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

GE: En el màster, en els de Hipoteràpia vaig fer un treball sobre autisme, sobre a l'augment i millora de la comunicació amb un nen autista (pausa, silenci), a través del cavall.

CE: Vale, ara passem al següent bloc.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

GE: (Silenci)... Val (pensant). El...(pensant), en el cas dels meus clients, eh? (afirmant). En el cas dels meus clients, el cavall és la motivació perquè vinguin aquí.

Perquè? Sobretot, l'èxit d'aquesta teràpia és que es fa en un espai obert, un espai natural...

Un entorn natural (autocorrecció), i a l'usuari, no parlem de pacient, parlem d'usuari no és conscient de que estem treballant amb ell, perquè tot ho envoltam a través del joc. A menys que sigui una persona adulta amb un ús de raó ple.

Aleshores, ja parlem de cooperació amb la teràpia...En el cas dels nostres usuaris, que cognitivament tenen una afectació bastant acusada veuen tot com una activitat lúdica, aleshores, monten a cavall...és un animal que a ells, els dóna escalfor...eh...a nivell emocional, eh? ... cognitiva emocional. Nosaltres que tot ho fem a nivell de joc, tot sempre acaba de forma exitosa perquè la teva obligació és que no acabi en frustració sinó que tú has de saber que pots demanar i quin és el límit. Doncs, tot això fa que sigui una teràpia que els hi encanta als nens, per la motivació del cavall, perquè ho vinculen a passar-s'ho bé.

CE: Vale...I... bueno, vale... els motius bàsicament per...

GE: Com dius?

CE: O sigui, creu que si és especial per algun motiu?

GE: Sí... perquè el que li ofereix el cavall no li pot oferir qualsevol altra teràpia, ni a nivell de visió del món perquè una persona... que va en cadira de rodes no hi ha res que li dongui cap altra teràpia que li dongui el cavall perquè tenir una visió del món molt per amunt de la que té sempre, que l'iguali amb altres genets, en món del del cavall no hi ha diferència amb altres genets perquè van a la mateixa alçada. Ademés, el cavall li dóna l'opció d'un moviment tridimensional que res més li pot donar, doncs, tot això fa que aquesta teràpia sigui única. A més a més, l'usuari pot crear un vincle amb el cavall perquè l'està esperant i a més a més ho fem d'una forma lúdica, com abans t'he dit... és excepcional.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

GE: Sí

CE: I per què?

GE: perquè relaxa, és un tipus de relaxació. (pensant) eh...(pensant) jo he tingut nens que han vingut molt tancats a nivell de no expressar emocions i ara quan venen se li veuen totes les dents del somriure tan gran que fan, s'exalten, que a vegades el problema és baixar-li aquesta excitació... perquè...(pensant) treballar des de una base de partir de normal-estàndard.. per dir-ho així, no?.. Evidentment, el cavall té un algu especial, i és així ... és aquesta vinculació que dèiem, aquesta manera de premiar-lo, donar-li la pastanaga, el premi final, no?. Això, els hi encanta.

CE: Vale...

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

GE: Eh....(pensant) sincerament, al moment del menjar.

CE: Vale (rient)

GE: Quan els hi porten la poma, quan li porten la pastanaga, ja està. Evidentment, si hi ha una carícia l'animal ho agraeix, però jo crec que l'animal es més cap aquí (referint-se als aspectes que ha mencionat).

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

GE: Jo amb aquesta, jo només amb cavalls, no he treballat amb cap altre. He sentit parlar de gossos, de dofins, de lleons marins, inclús de ases, però jo només he treballat amb cavalls.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

GE: Amb persones amb la discapacitat bastant acusada tant física com psíquica, com t'he dit abans, temes autistes i temes de paràlisi cerebral, en major nombre d'afectacions (depenent el grau d'afectació).

CE: Vale, i ara pasem a un altre bloc.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

GE: Mira, aquí es treballa molt la disciplina. Com "el nano" ve aquí perquè vol estar amb el cavall. Si vol fer coses amb el cavall, ha d'obeir unes conductes: ha de saber esperar, ha d'aprendre a no cridar, ha d'aprendre a demanar les coses amb paciència, si us plau, ha d'aprendre a no ser brusc perquè el cavall no accepta brusquedats. Aleshores, tot això, ho interioritza i com ell el que vol és anar a cavall...eh... ho aprèn. Ho aprèn, però inclús amb "nanos" que no tenen cap mena de sistema de comunicació...eh?, "nanos" ... (canvia de tema. Jo tinc un nen aquí, abans l'has vist, el Victor. Aquest nen que va venir era autocontrol zero, era cridar, pagar patades, estirar

cabells, agredir i ara has vist que et sent, t'espera, no agraeix, no vocalitza cridant, sap demanar les coses, sap que vol el cavall. Ha fet un canvi de 180 graus. És això, el que és pren d'aquesta teràpia. És això, i es que com volen assolir l'objectiu d'anar a cavall, si ho volen han de no cridar, saber esperar...Pot tant la motivació que t'ho fan.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

GE: Funciona, amb tots els infants, funciona amb tots. És cert, que en casos d'autisme molt profund, ara per exemple el que està muntant, és un noi profund. En aquest cas, ell només busca la relaxació i es afectiva. El seu objectiu és molt petit, es relaxar-lo, però és l'única activitat que té opció de fer aquest noi entre setmana, encara que sigui només per mitja hora. Aleshores, és beneficiosa? Sí, evidentment, evidentment perquè aquest nen, aquest noi està disfrutant d'aquesta activitat encara que l'objectiu sigui petit, és relaxació només. És dels casos més minsos que podem tenir amb tractament/teràpia assistida amb cavall, no? (Afirmació). Però, després en sistema de comunicació augmentativa guanyes moltíssim, contacte ocular, guanyes molt, autocontrol, guanyes molt, no? (afirmació). Evidenment, aprenen vocabulari perquè li ensenyes que és la cella, el pas, al stop, a la caronà, els hi ensenyes que siguin sol·lícits, per tant li dius que triï ell a on vol anar: si vol pont, si vol rampa, si vol pista... C: (afirmant, sí abans ho he vist). I t'ho demana, és que t'ho demana. Li deixes triar amb que vol jugar, amb "lo qual" li dones, li forces a que primer tingui memòria a llarg plaç perquè primer han de memoritzar, doncs, que és una pilota, quina direcció ha de prendre, el vocabulari del cavall en sí, i vius la opció a que ells et diguin que és el que vol fer. Llavors, ell t'escolta, t'entén, pensa i decideix i encara que no pugui dir-ho ni amb una paraula, amb gestos.

CE: Però, has notat, per exemple, no sé, si funciona més amb algun nen que té paràlisi cerebral ...

GE: És que cada un és diferent, l'objectiu és diferent. És a dir, el cavall, si nomes fos cavall aporta el mateix als dos grups però si tu tens una persona amb una afectació física...Per començar, els terapeutes són diferents perquè jo amb una persona amb paràlisi cerebral tindrà un fisioterapeuta, no tindrà un psicòleg. Un autista, tindrà un psicòleg, el psicòleg es preocupa de l'aspecte físic?, No (negació). Perquè un autista físicament està normal, està tan bé com tu o jo, o més. Què vol dir que el cavall no aporta un benefici físic? Evidentment, com te l'aporta a tu com me l'aporta ami, però continua tenint un pas arítmic, continua tenint un moment tridimensional, això, ja aporta. Aleshores, quina diferència hi ha? qui té una paràlisi cerebral i una hemiplegia em centraré en exercicis que faci, que provoqui una evolució positiva a la seva afectació, per la seva hemiplegia, així com la rigidesa muscular, la seva afectació de la mobilitat de la mà. Aleshores, el benefici que busco és molt diferent. Jo no buscaré un contacte ocular per una paràlisi cerebral, en canvi, ho buscaré amb un autista. El treball que faré és molt diferent encara que tingui els mateixos estris. Jo amb tots els grups puc utilitzar una pilota, però la pilota, jo faré que l'autista em segueixi la mirada amb la pilota perquè m'acabi mirant ami. En canvi, una persona amb afectació a la mà, pues li faré que em pressioni la pilota, que me la vagi a buscar, que me la doni, que me l'agafi, que me l'estiri. Faig un treball de motricitat fina o gruixuda, perquè amb un autista no buscaré una mobilitat fina o gruixuda, sinó que buscaré un augment de la comunicació. Aleshores, pot ser... són altres ordres i en canvi, el cavall és el mateix i els utensilis són els mateixos però els terapeutes són diferents i els objectius són diferents.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

GE: Tots em criden l'atenció, perquè en tots hi ha una evolució. Hi ha evolucions que té uns objectius petits però són més ràpids i altres com per exemple... és el teu cosí?

CE: Sí, el meu cosí...

GE: El Diego, aquí porta anys, des de que era boleta, des de que tenia dos anysets o dos anys i mig em sembla que tenia. Evidentment...aquí, ens afavoreix una evolució en creixement que a més a més això és una teràpia complementària perquè aquests nens fan moltíssimes coses més apart del que fan amb nosaltres. La nostra forma de treballar és cooperar amb altres terapeutes si això es possible, en lo que fem un treball augmentatiu també. El que fem és potenciar el que es faci tant a l'escola, com a altres serveis externs com de fisioteràpia, com de logopedia, per exemple... Podem treballar amb totes i amb autonomia personal...

Aleshores, algun cas que m'hagi cridat l'atenció? La veritat és que moltíssims, tot plegat... hi ha molts...Hi ha alguns que ho veus a llarg plaç i altres a curt plaç, depenent l'objectiu. Si jo vull treballar la verticalitat de tronc, no ho veuré en una setmana, ho veuré en dos anys, en un any, dos, tres anys. Aleshores, veuré que en aquell moment ja em deixa de fer el cargol, ja es manté vertical. En canvi, el contacte ocular ho puc trobar en tres setmanes.

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

GE: Inconvenients, que tu no pots fer-ho a casa perquè no tens la formació en aquest cas, no tindràs un cavall a casa, amb lo qual requereix d'un saber extern com passa en la majoria d'aquests casos, més per això, a menys que el pare sigui un terapeuta i visqui en una masia i pugui fer-ho ell, depens d'un sistema extern.

En el cas de teràpia en cavall, depens de la climatologia, que és un fre, a menys que tinguis una hípica amb pistes cobertes que no és el cas. Que vol dir que aquí per sort ens trobem amb un clima molt temperat, però si tu has de treballar, per exemple necessites treballar al Ripollès, segons quins dies no podràs treballar, per la temperatura, pel fred, etc, no? Aleshores, la climatologia és un (inconvenient).

Apart un cavall, eh... quan fa vent no cal que plogui, si fa molt vent, un cavall no pot treballar perquè el cavall és un animal de pressa, aleshores si es mou un arbre, ell interpreta que hi ha un lleó que se'l vol menjar, aleshores estarà molt nerviós i no serà adequat treballar amb ell. Per això, el tipus de cavall és molt important, més que el tipus, el temperament del cavall. A grans mòduls, diríem que sempre és millor un cavall de sang freda que de sang calenta i dins dels de sang freda, és millor un cavall amb un temperament temperat que un que sigui molt excitable, per dir-ho així. També, l'edat és molt important, no és el mateix tenir un cavall madur que un poltre. Un poltre, no el tindrem perquè un poltre és més juganer, és més curiós, no està tant educat, és més inquiet, com un nen i un adult. Aleshores, no voldràs un cavall vell tampoc, perquè físicament estarà tocat amb artrosis, de superació regular. Doncs, un cavall madur, de mitja edat, és l'ideal.

Hem parlat dels inconvenients, no?

CE: Sí, m'has dit la climatologia...

GE: Sí, sobretot la climatologia.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

GE: El centre, la rep. La hípica, rep una ajuda del Ajuntament. Aleshores, jo he rebut aquesta ajuda i no pago el lloguer del cavall. Llavors, això em permet que el preu de cara al client sigui més baix, més barato.

CE: Osigui, que sí que un donen alguna cosa d'ajuda.

GE: Sí!

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

GE: No, el problema no és el recurs, sinó que és la mentalitat de lo que és una investigació científica. Una investigació científica, té validesa perquè es pot repetir totes les vegades i exactament el mateix estudi i el resultat és el mateix. Tu, pots anar clonant un estudi i sempre obtindràs el mateix en una població "n" igual a 9.000 o 10.000 persones, no? Què passa amb el nostre treball? Que cada pacient, és únic i irreplicable. Com no es pot repetir, no té validesa científica... Estem al marge. Sabem que funciona, però fins que no canviï l'enfoc científic de que és un estudi científic, no tenim cabuda. És el gran problema que tenim nosaltres.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

GE: No, reacció negativa?

CE: Osigui, per exemple, docs no sé... un pacient hagi tingut una reacció super negativa, que hagi passat algun conflicte així ...

GE: La veritat és que, he tingut un pacient, que era un home d'uns 45 anys amb ordres cognitiu bastant acusat, que era molt agressiu. Aleshores, jo aquí no tolero les agressivitats, això vol dir que pegava cops de puny als cavalls. Això, no ho tolerem i com no ho tolerem, per això va fora i s'ha acabat. És l'únic que puc trobar jo aquí...

CE: I de part d'un animal?

GE: No, perquè no el tindríem amb nosaltres perquè fem una selecció prèvia perquè nosaltres no posem a qualsevol cavall. Aleshores, si tinc un cavall que té problemes, jo sóc la primera que no vull problemes i ja no serveix.

CE: Vale, passem a un altre.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera?

CE: Bueno, en aquest cas, seria més enfocada per gossos...

GE: Exacte, que no per cavalls...

CE: Però, bueno sí que es podria fer com...

GE: Home, jo crec que tot és educatiu, eh? Pensa que aquí, estem treballant amb un tema emocional, tot el que sigui treballar en camps emocionals, surten resultats ordinaris i sorprenents... De nens, que estan molt tancats, són problemàtics, conflictius... Tu veus com respon davant d'un animal i fan un cavi ... i això és brutal.

CE: Clar, això també els afecta a l'educació.

GE: Exacte, jo crec que sempre seria positiu, sempre... a més que és com tenir pudor de l'animal i jo ja et dic, tot el que sigui a nivell afectiu, a nivell d'emocions, sempre serà positiu.

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

GE: Què ho tingui integrat? Bueno, jo tinc centre aquí...Ah, que es dediquin?

CE: Sí, que es dediquin, o centres que ho tinguin integrat, institucions com aquesta. Osigui, si coneixes algunes altres...

GE: Sí, hi ha molts centres hípics que ho tenen, això, eh? Per exemple, hi ha una fundació que jo el vaig fer al màster, com és diu la fundació? (pensant), “Salrraig..” em sembla que és diu, que ells només es dediquen a hipoterapia, només ofereix aquest servei.

No sé el centre que ho té integrat, però n’hi ha que ho tenen... Escola Lombarda, la de Sant Cugat... no sé, hi ha que ho tenen. No me’n recordo del nom...

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

GE: Jo, personalment no els conec, a través dels pares tinc algun contacte però no he tingut relació amb ells.

Participant: Irene Funes Botia

Data: 17/03/18

Servei: Fisioteràpia y hipoteràpia

Experiència: 2 años y voluntariado de equinoteràpia emocional.

Formació: Fisioteràpia, master en neurologia y pediàtria, formación en comportamiento no-verbal.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s’encarrega?

IR: Però aquí, et refereixes aquí?

CE: Bueno...no, de tot.

IR: Aquí, faig les sessions com a fisioteràpia, amb teràpia amb el cavall, bueno es que faig moltes coses, estic a “Joaquim Blume”, un centre d’alt rendiment i faig formacions en comunicació no verbal.

CE: i aquí, De què s’encarrega?

IR: Aquí, estic, faig exercicis motors a sobre del cavall, els nens a sobre del cavall.

CE: Osigui, només de la part física, no?

IR: Sí, bueno com tinc la experiència en comportament no verbal i en comunicació no verbal, lo mezclo un poco.

CE: Habla en castellano, como te vaya mejor.

IR: Sí, mejor. Lo voy mezclando con los conocimientos que comunicación no verbal i la fisio.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

CE: Bueno, m'has dit hyppoteràpia, equinoteràpia, ¿no? Me has dicho que físico, ¿no?

IR: Sobre todo físico, pero al fin y al cabo depende de las emociones del niño, hay veces que tienes que ir más allá, hay veces que tienen algún tipo de grado de autismo, que te miren, analizo el también el comportamiento verbal y a partir de ahí actúo. Intento hacer siempre la parte física pero siempre con el toque de las características del niño.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

IR: Sí, es fantástico, de hecho, yo creo que muchos de los avances que consiguen los niños es en gran parte... Osea, si yo tuviera que hacer esto sin el caballo, tardaría mucho más y el hecho que esté el caballo todo suma. ¡Él, multiplica! Quizás, yo sumo y él multiplica.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

IR: ¡mmm...No!

CE. Vale, passem a un altre bloc.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

IR: Sí, es especial, sobre todo animales, bueno yo he echo sobre todo con perros y caballos. El echo de que sean mamíferos te crea un vínculo de igualdad y de sobre todo de tranquilidad. A mi me pasa con los caballos, la tranquilidad, tienen como otro ritmo. Nosotros vivimos un ritmo acelerado y cuando estás con ellos, es como que te baja el ritmo quieras o no quieras. ¡El vínculo es espectacular!

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

IR: ehh... yo como fisio, a nivel físico es una pasada. Aunque yo no hiciera nada, que el niño montara haciendo el paso, el niño o la persona... Porque yo he tenido agujetas de montar a caballo, ya activas un montón de neuronas motoras. I lugo a nivel emocional, está claro, el caballo es un animal muy grande pero a la misma vez muy dócil, permite hacer muchas cosas, lo calentito que está, eh... bueno muchísimo.

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

I: Depende de como se haga la terapia. Si la terapia es respetando al animal, ¡sí! yo creo que sí, porque creo que al fin y al cabo muchas veces cuando los tocamos con cariño, los peinamos, cuando le damos la zanahoria al final y tal, él, al final crea un vínculo contigo. De echo, yo a veces cuando estamos buscando algun niño, cuando alomejor he trabajado con Bruna (uno de los caballos), que tengo un vínculo especial, Bruna al final, se me acaba poniendo encima como si fuera un perro para que le acaricie. Yo diría que sí, pero hay que tenerles el respeto. Osea, el animal es uno más del equipo, si se trabaja así, ¡sí!

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

IR: Amb cavalls.

CE: Per què?

IR: Realmente porque el caballo es el animal con el que más vínculo tengo. Yo no se si es por esa calma que me dan o porque he visto realmente cosas espectaculares con el caballo, que perciben. Me han hecho sesiones de coach a través del caballo y es como si los caballos supieran lo que estás sintiendo, lo que estás pensando. Entonces, para mi el efecto que tiene, pues es espectacular. Por eso, tengo más vínculo con ellos.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

IR: Sobre todo con niños con parálisis cerebral, pero... por ejemplo, cuando estuve de voluntaria en la equinoterapia emocional, hay muchos niños con TDH...

CE: con autismo...

IR: Sí, con autismo, de echo que ami me han echo y yo no tengo ninguna patología que esté diagnosticada y a mi me ha cambiado la vida. El hacer, que me hagan terapia con caballo, osea que se puede utilizar con todo, con ansiedades...

CE: Osea, ¿porque relaja?

IR: ¡Claro! Por ejemplo, con ansiedad funciona muy bien, en las personas que tenemos ansiedad o las personas que estamos estresadas, que es el 99% de la población...Eh...(pensando), es que muchas cosas. El caballo te refleja, osea segun lo poco que entiendo de caballos porque yo entiendo más de fisio que de caballos, lo que puedo entender de caballos, es que el caballo siente a través de las neuronas espejo que el ser humano también tiene, los caballos sienten exactamente lo que tu sientes. Entonces, te refleja como en un espejo, lo que tú estás sintiendo, entonces, te sirve como terapia emocional, bueno para mi es como una bofetada que te da el caballo, de realidad.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

IR: Sí, por ejemplo. Hay un niño que tenía autismo y aunque yo sea fisio, venía conmigo porque... (pensando), ah! sí, porque necesitaba mucho contacto, al principio, vale? Cuando yo empecé hace dos años, tenías que montarte con el y tenías que estar totalmente abrazada, todo el rato, ¿vale? Y poco a poco, entre que el niño es un espectáculo de niño, yo, a través de mi conocimiento en comportamiento no-verbal, y el caballo, hemos conseguido que después de un año, año y pico, el niño monte solo. Eso, para la madre era impensable. Cuando se lo dije: “yo voy a conseguir,

bueno, él va a conseguir montar solo”, la madre dijo que era imposible y ahora monta solo. Va, se sube, monta solo, sabe esperar...

Y eso le ha influido, en que ahora le ves con los padres por aquí y antes tenía que estar enganchado debajo de la axila del padre y ahora va, no solo del todo, siempre intenta tener a alguien cerca, pero va caminando cada vez más solo. Y claro, eso ha sido uno de los efectos espectaculares...

CE: Y eso, ha sido un trabajo a través del animal contigo...

IR: Yo creo que sí, seguramente habrán influido otros factores, que aquí solo vienen un día por semana pero lo que se ha conseguido aquí, es espectacular... De poco a poco, llegando a una comunicación a medias entre él y yo, hemos conseguidos, entre los dos, que él se sienta tan seguro, que él monta solo. Por ejemplo, ese es uno de los ejemplos, hay miles, ¿eh? Cada niño es un espectáculo.

11. Quins beneficis n’obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

IR: Yo creo que más que las necesidades, es si al niño le motiva o no le motiva, ya está. Sirve para todo, para todo tipo de necesidades especiales, pero si el niño no está motivado con el caballo, no le gusta o le tiene miedo, no tiene mucho sentido.

CE: ¿Y se puede trabajar ese miedo de alguna manera?

IR: Sí, pero al fin y al cabo, después han venido algunos niños que has estado 3 o 4 sesiones y el niño sigue con miedo, no, no se hace.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l’atenció?

IR: Sí, para mi para mi el caso, ha sido este.

CE: El que me has explicado antes?

IR: Sí... Luego, he visto también algún caso de que llegara hipotónico, que es totalmente sin tono muscular y subirse al caballo y poco a poco le aumenta el tono y empieza a montar a paso y yo detrás, pero sin aguantarle yo, ¡es una pasada!

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

IR: Avantatges? El contacto con el caballo, el caballo te hace aumentar el tono muscular, te hace relacionarte con otro ser vivo, y por consecuencia con el terapeuta.

¿I consecuencias...? Para el niño, yo creo que no hay consecuencias, más para el caballo, pero para el niño no hay consecuencias.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d’ajuda econòmica?

IR: Això, no ho sé.

CE: Vale, esto ya me lo ha dicho Gemma. Pero, tu has notado algun inconveniente, por ejemplo, ella me ha dicho el clima... No sé...

IR: ¿En el niño?

CE: No, del caballo, inconvenientes de la terapia, en general, de las terapias.

IR: El inconveniente es que, si el terapeuta que trabaja o el guía no tienen en cuenta el caballo, bueno, le puedes hacer mucho daño al caballo. Y sí, el clima, no lo había pensado. Obviamente, si llueve no hay terapia, si hace frío, les afecta mucho a los niños el frío o a veces el exceso de calor, les aumenta la hipotonía, entonces, sí.

CE: ¿Hipotonía?

IR: Hipotonía, es déficit de tono, o sea que yo puedo mantenerme de pie es que se me regula dos tonos...bueno, es que no se como explicarlo fácil.

CE: Vale, ya lo buscaré, no pasa nada.

IR: Y tener hipotonía, es un déficit del tono, que no puedes mantenerte...

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

IR: Yo creo que no, debería de haber más. Se conoce muy poco...

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

IR: D'un animal, sí, de un paciente no, a veces...pero lo hacen sin querer, les estiran del pelo al caballo, a veces, por ejemplo, el niño con autismo le daba cabezazos...Pero, yo creo que forma parte de la terapia, eso yo creo que al final...

CE: Se adapta, ¿no?

IR: Sí...

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera?

IR: Sí, claro. Sería genial. El contacto con la naturaleza y el caballo, para mí, bajo mi experiencia, le cambia la vida a la gente y a los niños yo que a veces hago cursos de comunicación no-verbal con niños de escuelas ordinarias...Los niños vienen de una manera y se van de otra.

CE: Se van relajados, con otro comportamiento, ¿vale! Per què? De quina manera?

IR: Por lo mismo, el caballo te transmite esa calma. Aparte, muchas veces como los niños como son tan bajitos, acercarse tanto a un caballo, yo les hago que les abrace. Entonces, que abracen al caballo, empiezan a respirar diferente, ¡es muy chulo! Les explico muchas anécdotas del caballo, sobre la capacidad... Por ejemplo, hay... apuntate "Hansel Sabio" de 1400, creo que es, porque ahora no me da tiempo a explicartelo, que se pensaban que sabía sumar porque era tan tan delicado observando la comunicación no-verbal de los asistentes de la sala, que decían Hansel, 20 + 20? y hacía con la pata, pasitos, hasta llegar a 40. Y, era justamente cuando llegaban al número que

tocaban, el ser humano mantenía la respiración y el se percató de eso y lo utilizaba. Entonces, tiene una capacidad de ver tu comportamiento no-verbal, de una manera espectacular.

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

IR: Sí, “Aura Coaching”: no es para niños con necesidades especiales pero utilizan y el de “Camins a cavall”, que es el de Regina. Són los dos que yo he estado...

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

IR: Regina... i de “Aura Coaching”: “Karen”

Participant: Silvia Pairet

Data: 19/03/18

Servei: Teràpies Assistides amb gossos; Educadora Social (Intervenció psicopedagògica);

Experiència: 2 anys

Formació: Curs d'Educadora canina i etologia; Post-grau d'Antrozoològia; 1 curs d'Intervenció Assistida amb Animals, específicament amb gossos; 1 curs d'Antrozooteràpia, que treballa amb tot tipus d'animals però estic especialitzada en gossos i Educació social.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

SI: Jo actualment, estic fent teràpies, estic fent sessions, duu a terme les sessions, treballa amb diferents associacions que es dediquen a això i com a autònoma, a nivell individual però la majoria de les intervencions les faig amb altres associacions.

I després, també estic fent, bueno... amb les associacions amb la que treballa són: Associació Catalana de Zooteràpia; el Racó de Milú, que treballa amb Fundació Affinity i Sentit Animal. Llavors, això per una banda, el que seria les sessions de teràpia que faig.

També, per altre banda, el Post-Grau d'Antrozoològia m'ha donat peu a poder fer, a planificar, avaluar i dissenyar programes o projectes de Intervencions Assistides amb gossos, a més de la meva formació prèvia i la meva experiència laboral prèvia, això també m'ha donat un... Llavors, també amb la Càtedra Fundació Affinity, també treballa en aquesta part, faig avaluacions, dissenya projectes per fer Intervencions Assistides amb gossos.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

SI: Vale, amb l'Associació Catalana de Zooteràpia, treballa principalment amb persones amb malalties de salut mental, que implica també que la majoria tenen o una diversitat funcional intel·lectual o una funcional física o amb amb les dues coses.

Després, també treballa amb nens amb autisme, eh..., amb Sentit Animal, treballa amb nens que estan en risc d'exclusió social, que estan sent avaluats per teràpia familiar, pels serveis socials, de

manera que tenen problemes i la seva família està desestructurada i estan intentant que no arribin al punt d'haver de prendre'ls el nen. Dos vegades a l'any fem un projecte de un programa de 12 sessions, intentant, treballant alguns valors i algunes habilitats socials, i algunes habilitats en quant a l'assertivitat, la comunicació i tal, dintre d'aquest programa de teràpia familiar que porten els serveis socials.

CE: Però, aquí, també els gossos participen?

SI: Sí, sempre, jo no treballo sense els gossos. Els gossos són la meva principal, són els gossos...Osigui, jo estic parlant en aquesta entrevista però si hagués un actor principal seria el gos, no jo. Si vols t'explico com entra el gos en cadascuna...

CE: Ara, hi ha preguntes que em podràs respondre això.

SI: M'ho he imaginat, per això. De moment, t'estava anomenant el perfil d'usuari amb el que treballo, per dir-ho d'alguna manera. Després, treballo en residències geriàtriques, amb persones que estan allà, vivint, bàsicament, és una activitat en la que fas, que estimules que facin coses que d'altra manera no estimularies, si no treballes amb uns objectius definits, com els altres programes.

Ara començaré al desembre, un programa que porto dos anys, fent el projecte amb l'Hospital Clínic de Barcelona. És persones amb una malaltia, alguna malaltia, amb una leucèmia, malaltia patològica, que se'ls hi ha fet un transplantament del moll de l'os, l'han superat, però el transplant com és d'un donant, ha provocat que tingui una malaltia de rebuig a aquella medul·la que en realitat li ha curat de la malaltia, però li afecta d'una manera crònica amb alguns símptomes arrel del rebuig que fa el seu cos a allò extern. Llavors, hem fet, hem dissenyat un projecte científic, diguéssim amb el que esperem poder fer una publicació científica també d'això, per fer un programa de teràpia amb aquestes teràpies i amb els gossos, evidentment, sí.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

SI: Sí, és la clau, per mi.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

SI: Sí, de fet porto dos anys, bueno m'he oblidat de comentar perquè ara no estic en ello però amb Fundació Affinity, porten diria que 3 o 4 edicions, d'un projecte amb nens que estan vivint en CRAES, no se si saps el que són...

CE: No...

SI: Són centres de...(pensant), les sigles si les busques les trobaras, "CRAE", són centres on estan vivint adolescents tutelats per la Generalitat. Són nens que ja han sigut, ja no estan amb la seva família, els han tret la tutela, osigui, seria el punt següent, el que jo estic evitant amb l'altre programa que t'he explicat, no? Quan no han aconseguit que la família estigui estructurada, el nen se li treu i se'n van a viure a uns centres que se li diuen "CRAES", que ara no me'n recordo de les sigles però ho trobaràs fàcil i sinó t'ho envio. Llavors, es treballa sobretot l'assertivitat, perquè aquests nens estan molt ben cuidats allà, amb educadores socials, amb psicòlegs, amb tot, però no tenen el caliu, diguéssim, de tenir una família, de tenir un referent, no? Han perdut tot això i tenen molts problemes a nivell de comunicació, a nivell d'habilitats socials... Llavors, dintre d'aquest programa s'estan fent, s'està duent a terme com un projecte científic, també en els quals es fan unes avaluacions, bueno, hi ha un disseny darrere del programa i tal, aquí, també estic participant, fa dos anys. I el del Clínic, evidentment, que encara no hem dut a terme...és una

mica... En aquest, ja hem dut intervencions i ja tenim els resultats però en el del Clínic, ja tenim tota la part de planificació però encara no tenim les intervencions i per tant no tenim els resultats.
CE: Passem al següent bloc.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

SI: Sí, crec i me reafirmo, sí, és el sentit de les intervencions assistides amb els animals. Jo crec que, crec no, està demostrat científicament que ja des del naixement hi ha una tendència de les persones a tenir una afinitat per la natura i per els animals. Llavors, dintre d'aquesta tendència, el fet de que jo personalment, aquí ya si que me voy a lo personal, no?, gent que personalment vulgui treballar amb gossos abans que amb altres tipus d'animals, crec que pot tant afavorir a aquesta relació, sobretot de cara a les persones, dels gossos o dels animals cap a les persones, però també pot tenir uns efectes perjudicials i aquí va en l'altre sentit, sobretot, de la persona cap al gos. Osigui, si aquest vincle que del gos cap a la persona sempre és incondicional, si aquest vincle no està ben encaminat per una persona referent que sàpiga com fer-ho, el gos o l'animal de teràpia, pot sortir molt perjudicat sense cap avantatge ni benefici, jo crec que el que és important és que hi hagi benefici en els dos sentits. Per això, jo en el seu moment vaig decidir estudiar l'educació canina, entendre el gos, entendre l'animal com a tal, i em vaig centrar en el gos, "yo creo que quien mucho abarca poco...no?". Llavors, em vaig centrar primer en conèixer l'etologia de l'animal, el perquè del seu comportament, les seves necessitats i sobretot quines són les seves condicions per tenir benestar. Després, conèixer el perquè d'aquest vincle, del vincle...el motiu el qual es crea, el perquè pot ser tant beneficiosa la teràpia i perquè alhora hi ha maltractament, hi ha abandonat i hi ha altres coses, no? Què fa que sigui tan...que hi hagi tan..llavors això és el que em va portar al Post-grau d'Antrozologia i una vegada que ja estava convencida de que era possible fer-ho bé, pues ja dedicar-me al que jo vull dedicar-me que es poder treballar amb les persones i els animals i fer que això sigui possible ben fet.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

CE: M'ho has comentat una mica abans...

SI: Els animals... puc contestar-te el perquè que pot ser és el que no...(perquè m'ho ha dit abans). Sí, la resposta a la primera pregunta és sí i la segona osigui, els animals no jutgen, no tenen prejudicis, además, si no m'equivoco m'has comentat que volies treballar sobre la diversitat.

CE: Sí...

En aquest sentit, els animals, parlo dels gossos, vale?

CE: Sí sí...

SI: Perquè, si no no puc generalitzar però els gossos en si...Allò que fa que nosaltres a la diversitat com la trobem socialment diferent, diversa a nosaltres, osigui, en realitat, la societat no accepta realment que hi hagi una persona amb discapacitat o...no? Si no no seria tan difícil para ells, tot

estaria adaptat de manera que no fos “ lo no-normal”. Llavors, amb els gossos no passa això, si a ells els hi és igual que a tu et falti un braç, que tu no li estiguis entenent, osigui fa tot lo possible per entendre el que tu li estàs intentant comunicar. Llavors, és màgic, crec que és màgic però la paraula màgic trenca el valor de el que és científic, no? Llavors, diguem que científicament està demostrat que els gossos fan tot el possible per entendre les nostres expressions facials, per entendre, per empatitzar en quant a les nostres emocions sense jutjar res més, no?....

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

CE: El que m'has contestat abans, no? que depèn de...

SI: Sí, la base està en el guia o el zooterapeuta, osigui, clar, al final tu acabes treballant amb persones. Primer, que no és el seu gos, no? que li poden agradar molt els animals, però pot no saber com comunicar-se amb aquell animal o com tocar-lo directament, no? I que t'ho trobes, ja no amb persones que tenen unes capacitats no-normals, disguèssim, al que estem acostumats, sinó amb... al dia dia, al carrer. Jo vaig pel carrer i veig i “me horrorizo depende” qui està passejant amb el gos, que és “en plan” no hi ha cap necessitat que el tractis així, si esque ell vol olorar l'arbre, no...però, clar si tu no vols que ell olori l'arbre doncs li tires de la corretja. Bueno, doncs això t'ho trobes en el dia dia si estàs treballant amb un gos i més quan treballes tan de prop, no? Que tu normalment “a lo millor” et poses el gos a les teves cames o al teu costat, osigui el que procuràs és que estigui a prop. Llavors, has de saber molt molt amb què estàs treballant, amb quin perfil estàs treballant i quins són els límits perquè el teu gos estigui bé, no?. El gos gaudeix si tu saps fer que gaudeixi i si tu saps reconèixer on gaudeix el teu gos i on no gaudeix el teu gos. Osigui, un gos no té perquè ser vàlid per totes les teràpies que tu vulguis fer. Llavors, és important saber en quin entorn ell està còmode i en quin entorn “disfruta”. Jo, el que procuro és que el meu gos “disfruti”, ell va content a les teràpies, ell mou la cua quan jo li poso la senyal que anem a fer teràpies i quan no ho fa es queda a casa i agafo a l'altre. Per això, tinc dos gossos i la idea és tenir tres no? perquè al final tu puguis escollir, bueno, perquè al final tu li puguis donar a escollir al gos.

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

CE: Amb gossos, ja m'ho has dit, no?

SI: Bueno, el perquè és més per... “aquí ya si que entramos en” les oportunitats que tens, també de treballar... Osigui, jo en realitat, el projecte del Clínic, le he duut a terme perquè jo prèviament havia treballat al Clínic, havia treballat amb aquest tipus de persones, amb aquesta malaltia i m'agrada treballar molt amb aquestes persones, amb aquesta malaltia. Llavors, què he fet? Intentar trobar la manera de tornar a treballar amb aquelles persones i vincular-ho amb...

CE: el que t'agrada...

SI: Exacte! Per exemple, a mi és el que més ganes, per dir-ho d'alguna manera, no? o més esforç li he posat i dedicació perquè és el que volia, no? Arribar a poder fer, però no és amb el que més he treballat perquè encara no he tingut l'oportunitat, diguéssim, no? Llavors, al final amb el que més treballes és amb el que més oportunitats tens de mercat, per dir-ho d'alguna manera, no amb el que tu vols, o sí, si al final ho trobes, no?

CE: Però, de teràpia, només amb gossos, m'has dit, no?

SI: Amb lo que és l'animal, vols dir? Sí, amb gossos.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

SI: Bueno, això t'ho he dit en una altre pregunta.

CE: Sí, exacte. Passem a un altre bloc!

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

SI: Vale, començo per l'exemple i de l'exemple traiem com els ha influït. Per exemple, un nen que...marroquí, que ve de recentment, igual porta un any vivint aquí i fins al moment, el gossos, osigui, la cultura musulmana veu al gos com un animal brut pel fet que allà els gossos no són animals que viuen a casa, normalment, simplement és pel fet que els gossos estan abandonats, vivint al carrer, no estan educats i estan bruts. Vull dir, llavors la majoria de les persones que veuen això en el seu entorn i venen aquí, venen amb una pre-concepció de l'animal, imagina't si el gos es així, altres animals, no? Osigui, venen amb aquesta pre-concepció i creuen pel carrer i creuen la cera o veuen a un gos que li vingui directe o el que sigui i a lo millor el que pensa és pegar-li una patada al gos perquè li farà algu, no? per dir-ho d'alguna manera. Llavors, jo m'he trobat, no? amb un nen que venia a la teràpia, en un principi, quan parlava amb les seves educadores o psicòlogues de referència, era en plan, vale, anem a veure perquè clar, treballem en grup, osigui parlem d'un nen que està molt desbancat de la resta, la resta està desitjant fer una teràpia amb els gossos pel simple fet de que fan una activitat amb els gossos però aquest nen no vol estar amb gossos.

CE: Però, això a una escola ordinària?

SI: Jo no he treballat a escoles ordinàries. Això, són dels nens dels serveis socials, per exemple.

CE: Vale, el que m'has dit, vale.

SI: Llavors, et trobes amb això, recomences a treballar amb el nen i veus que en tres sessions el nen està abraçant al gos quan veu el que és realment el gos. Llavors, la importància de l'educació. Osigui, si aquest nen hagués continuat veient el que veia i ningú li explica que aquí és diferent, que els valors que pot tenir un gos, va crear un vincle en tres sessions, quan en realitat, fins ara creuava la cera, si se li apropava un gos li pegava una patada, volia pegar pedregades als gossos, com a manera de jugar i en tres sessions ha creat un vincle, per això, es fonamental l'educació. I és un nen que ha anat a escola fins als... tenia 12 anys, vull dir... Hola?. Amb 12 anys que un nen encara no conegui quins són els valors de tenir cura dels animals i de la natura? es que és la base i a més està demostrat científicament que una persona que maltracta a un animal, té tendència a maltractar a persones també, si no comencem per la base, això no es pot arreglar quan ja ha hagut el problema, s'ha d'arreglar abans.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

SI: Hombre, jo crec que és bàsic, osigui, en una educació bàsica, ha de funcionar amb tots, sí o sí. Si partim d'una base que ells tinguin una educació de com respectar o de quins valors té això, els beneficis que té la natura o els animals. Això, és un benefici per tots, siguin d'educació especial o no. En la educació està la base. Una altra cosa és quan ja parlem de persones que ja tenen una afectació concreta, a nivell, el que has dit abans, no? Emocional, físic, intel·lectual, cognitiu, si ja trates això, has de buscar, has de veure, exactament que necessites treballar, com i si realment amb un gos és més efectiu que amb una altra teràpia que no hi ha un gos pel mig perquè a vegades si que és veritat que hi ha gent que no li agraden gens els gossos, gens, per molt que ho vulguis, osigui, no té sentit treballar amb un gos allà, no? Llavors, s'ha de veure quines són les necessitats i quins són els objectius de treball i això no es pot valorar fins que no treballes de manera individual i personalitzada.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

CE: ... apart del nen aquest marroquí?

SI: D'educació i amb nens, eh?

CE: Sí, per exemple, si has treballat amb algun nen autista o si has vist que ha anat com progressat...

SI: Amb els nens amb autisme, el que ha passat, és que els pares et diuen...Perquè, clar, tu en les sessions només pots veure el que fan amb el gos, llavors moltes vegades al·lucinen del que està fent amb el gos al que els pares et diuen que el nen es capaç de fer, osigui, “es en plan” no estem parlant del mateix nen, osigui, jo amb el gos, veig que el nen interacciona, que... Mira! T'explicaré un cas concret que era, però no era un nen, en aquest cas era una dona gran. La dona no permetia el contacte directe, que passa molt amb les persones amb espectre autista, no permetia el contacte físic. Llavors, va ser en plan, aquesta dona probablement no entrarà, era una sessió de prova, diguéssim, era n'hem a veure si a aquesta dona li val la pena fer... La idea era que no, però va ser n'hem a provar perquè no permet contacte físic, no voldrà estar amb l'animal, osigui, no sabíem... No té família, no s'expressa verbalment ni físicament pràcticament, no? Osigui, només està en una cadira de rodes i només li pots col·locar les mans i les pot moure una mica, diguéssim, les mans i els dits. A nivell cognitiu res, a nivell físic, el que t'acabo de dir i a nivell emocional, és molt difícil preveure si li agradarà o no li agradarà, si no ho proves. Per tant, vam provar-ho, no es podia ni dutxar-la, osigui, està vivint en una residència de salut mental, per persones amb salut mental i no es podia ni dutxar perquè no permetia que ningú la toqués i ella no es podia dutxar. I van dir, buenu, van provant, a veure, d'alguna manera per poder habitar-la al contacte físic. Provem amb els gossos! Comença a fer apropaments amb el gos i al final, i a ella li agradava molt menjar. Només pot menjar coses que, gelatines, tipus, no? perquè tampoc mastega. Llavors, li agradava molt menjar, vam començar a provar amb el gos amb un reforçament positiu que era la gelatina. Llavors, ella acceptava que el gos estigués a sobre, saps? no es queixava, no deia res, no demostrava emocionalment que no li agradés, tampoc que li agradés. Fins al punt, que al final va demostrar que emocionalment li agradava, li acariciava quan, no? Osigui, inclús a la seva manera demanava que el gos se li pugés “a la falda” i vam poder

començar a avançar començant, convertint el gos com a reforçament positiu passant a que fos la persona, la que toqués a ella quan el gos estava a sobre de la seva faldilla. Ara per ara, després d'anys, eh? ara per ara ja la poden duxar, ja la poden tocar, la poden... Gràcies a que...

CE: Gràcies al gos, no?

SI: Sí...

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

SI: A quin nivell? a nivell professional, a nivell d'educació, a nivell de... a nivell de teràpia.

CE: El que tu vegis...

SI: Comparant-lo amb altres teràpies, amb altres professions o comparant-lo amb altres...

CE: El que tu vegis, que és més destacable.

SI: Vale, pots tornar a fer-me la pregunta?

CE: Sí, que quins són els avantatges d'aquest teràpies i els inconvenients.

SI: Vale, els avantatges, és que amb els gossos pots arribar a coses amb les que no podries arribar sense el gos com a facilitador de una teràpia, "punto número uno". "Punto número dos", nosaltres el que fem és una activitat en la que només "disfruten", les avantatges d'aquesta teràpia, diguéssim, per sobre d'altres...de cara a l'usuari, eh? per sobre d'altres teràpies que se li fan o com a professional, a nivell que t'aporta a tu, ara no em surt, però... que també et motiva a tu, com a professional o és més agraït que altres perquè "osti" un fisioterapeuta, pobre o un terapeuta ocupacional, "depende" a quin nivell estigui treballant ja d'això, el que només li demana o li requereix que s'esforci perquè moure el braç fins que on toca o tal i no li pot aportar res, un reforçament positiu, directament, no? Osigui, "es en plan voy al dentista",uff ara haig d'anar al dentista, quina putada, osigui, és relacionat amb mal amb dolor, no? A la teràpia amb els gossos, tothom ve encantat, perquè al final s'ho passen bé, gaudeixen, osigui al final tu el que fas, es treballar amb uns objectius definits i a vegades els nens no ho saben, per exemple, els nens de "BADIS", del programa aquest de la Fundació Affinity, no saben que esta fent una teràpia que està treballant tot el que estan treballant, si no que es pensen que tu vas amb el gos, que és una activitat amb els gossos amb el que ells aprenen a educar al gos. Osigui, tu li dius, els educadors, psicòlegs i tu quan vas, ells creuen que simplement és una activitat més, en la qual estan aprenent a educar un gos.

CE: Perdona, que t'ho preguntis, però "BADIS", és això dels serveis socials?

SI: No, "BADIS", és el de la Fundació Affinity, que són els nens dels "CRAES".

CE: Vale, perfecte.

SI: Em pots preguntar el que vulguis! Inconvenients? Que, bueno, sempre tens dubtes, bueno, sempre? intento que no sempre sigui així, eh? Però, sempre està el neguit de està bé, no? El meu gos, o està gaudint, no? Esta fent el que vol, no? Sempre t'agradaria avançar més, en aquest sentit per poder demostrar 100% que aquell gos esta "disfrutant", que jo realment, estic convençuda perquè he après a llegir les senyals que fa el meu gos però sempre, almenys ami que és el que més em preocupa, sempre estàs "ahi, ojalá hi hagués res, una aparatet, un collaret o algu" que m'estigués dient: "Vale, los niveles de cortisol, estan bien, no? o la oxitocina, está a tope" Osigui, que poguessis valorar 100% de dir, no, no! aquesta sessió l'ha he "disfrutat", des del principi fins al final, no? Almenys, per mi, és el principal inconvenient, que al final a vegades, el gos es tan, perquè tu com a guia del gos, crees un vincle espectacular perquè jo tota la vida he tingut gossos però com els que tinc ara i estic treballant amb ells i tal, no ha existit perquè et passes les 24 h del dia amb ell i treballant amb ell i intentant entendre'l, fer tot allò perquè ells van amb tu a tot arreu.

A vegades, a mi m'ha passat, que he tingut el dubte si el gos ha tingut ganes de venir a la sessió perquè està venint amb mi o perquè vol veure aquell usuari, saps? A vegades, és el més, d'això, eh? De dir, realment, està movent la cua perquè sap no? Però, després, tu arribes i veus que quan veu a l'usuari, està movent la cua, va cap a ell, osigui, sí, m'està dient "Ei, estigues tranquil·la, que estic bé, que em ve de gust estar aquí", sinó el retires! I ja està, si no tens clar.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

SI: Vale, parles de les institucions, com l'escola, diguéssim? Doncs, no!

CE: No té suport econòmic, no? aquestes teràpies?

SI: Per la institució, eh? Vols dir? Per exemple, l'escola rep uns diners pel fet de que nosaltres fem una teràpia? T'estic entenent bé?

CE: Sí!

SI: Doncs, no. L'escola, no. La institució on tu fas les teràpies, no! Tu sí, per fer-lo sí perquè sinó no podries viure. Llavors, per exemple "BADIS", perquè et situïs, la institució seria el "CRAE", no rep res, rep la teràpia. El "CRAE" té un equip de 5 persones amb 5 gossos o més perquè cada persona té els seus gossos o més. Té un equip de 5 persones que va a aquells "CRAE", aquell centre a aquell institució, cada setmana durant 12 sessions, és a dir, tres mesos, a fer una vegada a la setmana, 1 hora o el que faci falta amb teràpia assistida amb gossos als nens d'allà. Ademés, els està fent un programa amb uns objectius que cal treblalar, perquè els marquen ells i no, ja tenen això, vull dir, només faltaria que tinguessin diners. Ara, això per ells es gratis. Llavors, el fet de que les persones amb els gossos puguin anar a treballar a allà, és perquè hi ha una altre cosa que dona els diners perquè vagin aquestes persones allà, en aquest cas, la Fundació Affinity.

CE: Està subvencionat per la Fundació Affinity?

SI: En aquest cas sí, però no rep, la institució, els diners. La Fundació Affinity, finança, pagar a aquelles persones que estan treballant.

CE: Osigui, per exemple, de l'Estat no hi ha cap ajuda econòmica?

SI: No! Ojalá!

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

SI: No, no hi ha prou recursos per seguir però ni per començar. Osigui, jo del projecte del Clínic, l'estic fent, osigui, la investigació que he fet, la faig en el meu temps lliure, ningú em paga.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

SI: Reacció negativa, vols dir, a veure, clar... Persones amb malaltia amb una malaltia de salut mental, reaccions negatives tens moltíssimes, moltes vegades, osigui, per això has d'estar "ahí", molt pendent, tenir clares quines poden ser les reaccions que poden tenir per no, jo me he trobat a una persona que té una mania o la costum de fer així amb la cama i alguna vegada veus que això no ho fa intencionadament sinó que ho fa quan se li apropa el gos, llavors què fas? però vol tocar el gos però no li permet la seva malaltia distingir, no és perquè no vulgui tocar el gos perquè li està intentant tocar i quan li poses et demostra que està content, et demostra que vol està amb al gos, li pregunta si vol anar a la sessió i diu que sí, no? Llavors, sí, tu pots trobar en moments en els que no són capaços de controlar aquests impulsos però amb persones que si solen controlar els impulsos, no m'ho he trobat mai. També, es veritat que ja selecciones el perfil perquè treballes amb institucions que ja coneixen a aquelles persones que ja saps que no ha demostrat mai cap agressivitat cap a l'animal, no se que, que li encanten, que el que està desitjant és tenir-ho perquè

és positiu per ells i llavors, clar no agafaràs a una persona que li tira pedres al gat o has vist. Primer, treballes una part per veure com va i a veure si això ho pots canviar.

CE: I de part de l'animal?

SI: No, no és possible. En el moment que tu portes... has de preparar molt aquest animal, en el moment en el que tu et plantes començar a treballar amb aquest animal, ha passat un test, ha passat una educació brutal, llavors, es que si això passa, és que alguna cosa ha fallat molt, no t'ho plantes, osigui, jo poso la mà al foc.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera?

SI: Sí, mira està demostrat que pel sol fet de tenir la presència del gos en el aula, primera, és un motivador. Osigui, tu a vegades... jo recordo quan anava a l'escola, hi havia dies que no deia, no vull anar, per molt que estigués bé amb els meus companys, "era en plan" que jo no vull anar, osigui, el fet que hi hagi un motivador més, jo crec que hi ha, "ya le marca una estrellita, no?", a això. eh... dos, està demostrat que no se dir-te el perquè, perquè jo no m'he he centrat en aquesta part, però està demostrat que prenen més atenció quan hi ha el gos que ami em va xocar d'entrada, quan m'ho van explicar, perquè jo hagués dit el contrari perquè estàs més pendent del gos, i estàs més pendent del gos..pues..no! Està demostrat que focalitzes més en allò perquè quan acaba pots tocar el gos, no? Llavors, és un estímul sempre, un motivador de manera general. És una eina que, per dir-ho d'alguna manera, no m'agrada fer-la servir, eh, aquesta paraula...Una eina, o un connector per poder treballar en qualsevol moment molts valors, perquè ja els gossos parteixen d'aquesta base, de que t'ensenyen molts valors, llavors si el professor, el referent o la persona que està allà sap com aprofitar aquests beneficis de tenir un gos allà i que t'estan demostrant coses concretes, eh...la resta de l'aula. Osigui, a lo millor el gos està fent alguna cosa amb algun nen, en concret, si aquell professional sap aprofitar lo que sigui que està fent en aquell moment, per ensenyar-los a la resta, el perquè està fent allò, el perquè no està jutjant a aquell nen o perquè li està ajudant a aquell nen a que camini, osigui, ajuden a caminar als nens. Osigui, els nens a lo millor, bueno als nens i a les persones, osigui, d'una altra manera, tu no tens un motivador i agafar..." ami em costa i et demano", per exemple, "em pots donar la llauna"? Si està el gos, no et demanaré, el que faré és que m'aproparé directament, no? per tocar-lo al gos, osigui, a molts nivells, jo "vamos 100 por 100".

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

SI: El racó de Milú, és diu Maribel Vila. Directament, aquí, a Barcelona, no. Però, sé que estan fent alguna cosa. T'ho puc enviar?

CE: Sí! Gràcies.

Participant: Maria Grimalt

Data: 19/03/18

Servei: Equinotherapy (Camins a cavall)

Experiència: 2 years

Formació: Grau Educació Primària (menció Educació Especial); Master en equinoteràpia; Master pedagogia sistèmica/ Curs Educació Viva

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

MA: Doncs, actualment treballo en aquest centre que es diu Camins a Cavall que és un centre de teràpies assistides amb cavalls i m'encarrego de les teràpies individuals i també dels grups que venen, venen grups d'adults amb diversitat funcional i també grups d'escoles. Fem sortides escolars d'educació emocional amb cavalls.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

MA: Què vols dir tipus de teràpia? Equinoteràpia?

CE: Sí, la teva seria equinoteràpia. Amb quin tipus de tractament, autisme?

MA: Mmm..Sí, doncs, a veure hi ha un perfil molt molt variat perquè treballo tant amb joves que tenen risc d'exclusió social, que viuen en "CRAES", també treballo amb adults amb diversitat funcional, com Síndrome de Down, paràlisi cerebral, bueno un tipologia d'adult que es bastant poc autònom i llavors treballem amb aquest perfil també. També, amb nens de primària i infantil que també tenen diferents trastorns i diagnòstics, des de autisme amb també treballem conductes si són de conductes agressives així amb aquest perfil, que no tenen cap diagnòstic però tenen alguna dificultat o l'escola els hi ha recomanat treballar més específicament la autoregulació i tot això i llavors venen.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

MA: Sí,

CE: Aquesta pregunta és com molt obvia (rient)

MA: Sí...(Rient)

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

MA: Bueno, en el màster ens feien fer una investigació, llavors vaig fer una investigació amb una companya sobre el grau de felicitat de les persones que feien equinoteràpia i això va ser molt interessant.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

MA: Aviam, és a dir, els cavalls el que jo he vist que sobretot agrada molt a un perfil com els adolescents, és que no jutgen, és a dir, els adolescents no es senten jutjats per la mirada d'un cavall. En canvi, la de d'un adult sigui molt bon educador i tot, sempre pot tenir aquesta mirada una mica de judici. En canvi el cavall s'acostarà a qui sigui, tingui l'aspecte físic que tingui, provingui de la classe social que vingui, no fa diferències amb cap persona, ni si té una discapacitat o no. Doncs, això crea molt vincle perquè et veuen només que la teva essència, diguem-ne, i això és el més bonic de que puguin estar amb animals.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

MA: Sí, sí, sí, no em dedicaria això... És super interessant com hi ha molts efectes positius en les persones. Sobretot, això que ja t'he parlat dels judicis que ho trobo molt important i he vist que li donen molta importància a la meua experiència i després el fet de que siguin cavalls també fa que hem d'estar a l'aire lliure, això també fa que realment que has de respirar un aire pur, estar en un ambient natural, estar en un ambient tranquil, lluny de la ciutat. També, he vist que té molts beneficis, en el sentit que molts dels perfils que venen a la teràpia són gent que són molt sedentaris. Estan molt a casa, dins de centres, a llocs molt tancats i l'equinoteràpia els permet estar en contacte amb la natura, els animals, el sol, l'aire fresc i això crec que és molt positiu. Això, seria un efecte secundari d'estar amb animals però crec que és fonamental, per mi, per la teràpia aquesta i després un altre efecte positiu seria el fet de la cura, osigui, són persones, moltes vegades tant els nens, com els adults i adolescents estan molt en la època que se'ls cuida, se'ls dona el sopar, el dona, se'ls renta la roba, tot. En canvi, en la equinoteràpia, es canvien una mica el rols i aquestes persones que normalment que casi els hi han de donar el menjar amb cullera, casi, no? Pues, a la equinoteràpia, donen el menjar ells als cavalls. Preparen els pinsos, les pastanagues, les pomes i això, aquest rol de cop, unes persones que sempre són cuidades, ara cuiden, els empoderen molt i els fan sentir molt autònoms i que poden també cuidar, que també satisfà molt al respecte, molt important.

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

MA: Ah vale, pues sí, és una bona pregunta, en el sentit que moltes vegades, bueno això, es també la part positiva de l'altre pregunta que m'has fet, en el sentit que com t'estava explicant la cura també inclou això, és a dir, nosaltres no fem cap activitat en la qual el cavall pugui sortir perjudicat o pugui no sentir-se còmode. Osigui, tot ha de tenir un efecte positiu per l'animal perquè entenem que ens esta fent un servei, molt molt important i un regal en estar en allà i per tant...no...bueno, ho creiem super anti-ètic i anti-educatiu, que el cavall pogui sofrir algun dany o alguna cosa així. Llavors, per exemple, la munta, no montem més de 20 minuts perquè hi ha estudis que demostren que això pot provocar mals a l'esquena del cavall i bàsicament les activitats són peu a terra, osigui també doncs un perfil que si em ve una persona obesa, per molt que tingui moltes ganes de muntar, no el deixaré muntar perquè sé que això podria tenir efectes negatius per al meu cavall i per tant, osigui, el primer que faig és cuidar al cavall, més que res perquè amb l'exemple, com ja sabem, és com s'educa més, no? Llavors, si jo estigués dient "hem de cuidar els cavalls, ji ji ja ja" i llavors veiessin que jo deixo que li monti una persona que és clarament perjudicial per l'esquena del cavall, doncs estaria sent totalment incoherent, no?

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

MA: Bueno, traballo bàsicament amb equinoteràpia, no he treballat amb altre tipus d'animals.

CE: I per algun motiu en especial o perquè?

MA: Bueno, jo sempre he estat molt enamorada d'aquest animal però des de que era molt petita he estat amb contacte amb ell, mai muntant però sempre per les circumstàncies de la vida em feien estar a prop d'aquest animal i llavors era com una passió molt gran i llavors vaig veure, doncs tot el que aquest animal podria aportar a nivell emocional i més terapèutic vaig trobar

aquesta formació que m'unia les dues passions que era l'educació i també el cavall, la natura i tot això i bueno he anat descobrint que té uns efectes super super positius i estic molt contenta.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

MA: bueno, això t'ho he explicar una mica abans. Són com tu dius "blocs" doncs jo també, són tres blocs bàsicament: un primer bloc d'Infantil i Primària que són nens amb diversos trastorns, amb alguna diversitat funcional; després, adolescents amb riscos socials, que poden ser de "CRAES" o famílies desestructurades o amb problemes, diguem-ne i el tercer bloc; adults amb diversitat funcional, que seria aquest perfil més, bueno, molt molt divers perquè ja et ve una persona que té una intel·ligència límit, un altre amb Síndrome de Down, amb paràlisi cerebral, tot aquest bloc que seria d'adults, amb gent de 40,50, 60 anys... que venen a fer equinoteràpia com una activitat de lleure, d'esport, de cura, bueno, és molt xulo.

CE: Vale, i aquestes teràpies perquè el pacient evolucioni, per exemple, si el pacient té necessitats cognitives, doncs que evolucioni, no? Si és emocional doncs que evolucioni emocionalment, en cas de les teràpies, no?

MA: Bueno, es busquen uns objectius a treballar i llavors a partir d'aquest objectiu es fan activitats que vagin acord amb aquests objectius i es pugui veure un evolució, sí.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

MA: He entès la pregunta en el sentit de que perfil i com els influeix aquest nen que per exemple té algun comportament agressiu a casa, bueno i a l'escola, llavors la teràpia com l'ajuda a millorar aquest aspecte. Doncs, bueno una mica ja t'ho he anat dient perquè t'he donat bastanta informació però la cosa, perquè al final, al llarg de la experiència m'adono que no és tant els grans objectius i grans llistes de coses sinó el més fonamental que poden ser tres coses i molt ben desenvolupat, no? Però, la cosa és en el punt de la cura ha sigut super fonamental en el sentit de que dones moltes responsabilitat a aquest nen. Llavors, aquest nen que normalment té conductes irruptives o violentes o així, doncs està criadant l'atenció, no? D'una manera no gaire bona perquè pot fer mal i perquè crea... bueno...que l'adult no estigui content i llavors això crea molts problemes no? Però realmente el que està dient és "feu-me cas, mireu-me"no? Llavors, representa que això, amb els cavalls, estem fent una teràpia que doni molta molta responsabilitat a aquests nens i per tant molta confiança. Per primera vegada es troben que tenen responsabilitats, com per exemple, raspallar al cavall, cuidar-lo, fer-li el menjar, portar-lo fins a casa seva, fer-lo córrer, fer com la cuida del cavall i això fa que el nen senti que un adult està confiant en ell, se'l mira amb bon ulls perquè li està donant una oportunitat i per tant tu (el nen) també pot ser bon cuidador, també pots ser una persona que es cuidi dels altres i no sempre l'etiqueta de nen dolent, de nen que amaga o coses així. Llavors, aquest canvi de rols, si estan agust, cada cop busquen més busquen poder-ho tenir a tot arreu, no? una mica.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

CE: És a dir, té més eficàcia en alguna necessitat física, en algun tipus de comportament... entens la pregunta? Osigui, els beneficis que n'obtenen, els nens amb necessitats especials a través dels cavalls.

MA: Vale, doncs, també podria fer com diversos blocs. A nivell emocional, que és el nivell que treballem més és doncs, apoderament, poder veure que ell és capç de poder desenvolupar activitats difícils perquè n'hi ha coses difícils a la hípica, després, confiança en ell mateix i en les seves capacitats, després, molta gestió emocional, hi ha moltes emocions i molt ambivalents i diferents, doncs cada vegada treballem vocabulari emocional, doncs ara mateix que estàs sentint, si es por, frustració davant d'una cosa que no et surt, si és alegria, vocabulari i gestió emocional i auto-regulació i després també, doncs tot això junt és com suma de factors que dóna igual a més autoestima, més amor propi perquè el nen davant de tot això i doncs a la vida quotidiana va millor i té més satisfacció, per tant, té confiança i autoestima, diguem-ne, no? Això, seria a nivell emocional.

Després a nivell social, per exemple, nens que tenen dificultats socials per relacionar-se d'una manera positiva o així com un autisme o un nen amb trastorn d'hiperactivitat o trastorn d'atenció, doncs podria ser això, la comunicació amb l'animal, doncs clar també comunicar-se amb un cavall, moltes vegades és més fàcil que una persona a vegades per aquest perfil perquè no se senten tan jutjats, no se senten tan mirats amb un ull examinador que posa notes o que els hi castigarà o que els hi dirà que no ho entén i doncs aprenen a dir doncs mira ostres, això pot ser... Un cavall, el que té és que si una cosa no li està agradant t'ho farà saber molt clarament, no? Un cavall no s'estarà allà quiet mentre un nen l'està tocant massa fort, per exemple, no? Apart que jo no ho permetré, apart mira fixa't com ho pots fer més suau i el nen ho trobarà la satisfacció en fer-ho suau. Un cavall no es quedara allà quiet, se n'anirà perquè moltes vegades treballem amb cavalls en llibertat i axí aquestes coses passen de natural i la intervenció de l'adult és menys i llavors té més força perquè que tu digui jo que sóc un adult n'estàs fart de que l'adult et digui coses que no saps fer o que n pots fer, en canvi que t'ho digui un cavall és diferent perquè si el cavall se'n va, el nen ha descobert que això al cavall no li agrada, per tant, s'està comunicant i aprenent a com estar d'una manera que el cavall es quedi quiet amb ell perquè això vol dir que el cavall vol estar amb ell i amb això aprenen a comunicar-se d'una manera més assertiva, més amorosa i més empàtica.

CE: I a nivell físic, per exemple un nen que...

MA: Sí, a nivell físic no t'he parlat perquè jo no sóc fisioterapeuta, llavors en el màster d'equinoteràpia si que et formen per fer alguna teràpia més física però jo no em sento gens especialista per poder-ho fer, llavors tinc com un codi ètic de que no toco cossos que no sé com manejar, saps? Llavors, molta gent ho fa, pues allà ells però jo em sento que no tinc la formació adequada per poder fer un bon seguiment. A nivell comportamental i emocional sí, llavors em dedico aquest perfil però físic, no.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

CE: Per exemple, que hagis vist un cas que hagi evolucionat que tu hagis vist que pensaves, ostres no ho farà o...

MA: Buenu, mai ho penso perquè sinó...(rient).

CE: Més que de la teva part, per exemple dels pares que es pensen uf, serà molt difícil o...

MA: Buenu, hi hauria molts exemples però, buenu no sé com explicar-t'ho a nivell de l'evolució perquè és una mica llarg. Però...

CE: No sé, algun exemple que t'hagi cridat l'atenció d'això...

MA: Mmm...un exemple que podríem definir que seria molt típic d'un nen de diagnòstic autista que seria...Doncs, un dia estàvem, preparant, nosaltres diríem amanides, que són menjar pels cavalls i llavors estàvem preparant i posàvem pinso, pastanagues i això també hi havia peres i als cavalls els hi encanten les peres i doncs, el nen va dir “no li poso de peres perquè a mi no m'agrada” i va ser com vale, bueno, encara no sap distingir que l'amanida no és per ells sinó per el cavall, al cavall si que li agrada però era aquest nivell d'empatia no zero perquè estava fent una amanida per el cavall enlloc de per ell però com que no sabia bé identificar qui era ell i qui era el cavall i per a qui era l'amanida i què volia dir fer una amanida per els altres, que no volia dir que en especial a tu t'agradés, no?, del que ell posava. Llavors, al llarg d'una temporada d'estar treballant doncs, activitats d'empatia, de reconeixement de l'altre, que en el joc pogués incloure al cavall i em pogués incloure a mi, un treball de comunicació i de tot, un dia va dir: “Ai, avui a la amanida sí que posaré pera”, i va ser com, per fi ha pogut distingir que l'amanida no és per ell i que encara que a ell no li agradi, al cavall sí i pot gaudir-ne, no? Va ser bonic de dir, mira! Osigui que aquest exemple, no t'he volgut dir un exemple super heavy de dir “buah que brutal”perquè vull que quedi constància que aquesta teràpia és molt dels detalls, osigui, les coses petites que per nosaltres són les més grans i buenu...

CE: Què bonic!

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

MA: Buenu, els avantatges jo crec que t'ho he anat dient. És molta d'això. El fet d'esta amb un animal crea una gran motivació per la gent que ve que és mot diferent a qui està en un despatx amb un terapeuta que per exemple un autista, un cavall i una terapeuta. Osigui, això crea una gran motivació.

Després, el fet d'estar a l'aire lliure és un gran avantatge per mi. Després, el fet d'estar amb un cavall ens ensenya moltes coses, com per exemple el temps. El cavall és atemporal perquè no està estresat perquè pensa que després s'ha d'anar a pasturar i no tindrà temps. Vull dir, és tranquil·litat, és la tranquil·litat de la natura, de la muntanya i la del cavall que ens ensenya a esta presents en aquell moment. Tot el nivell de responsabilitat, de confiança.

Després el desavantatge seria, buenu, la part més econòmica perquè mantenir un cavall és molt costós, mantenir l'espai del cavall que estigui bé, perquè és com ja t'he dit, per nosaltres és fonamental que l'animal estigui bé, no podríem estar treballant amb cavalls que estan inestables, en llocs tancats, els nostres cavalls estan en llibertat, en semi-libertat perquè no és llibertat total perquè no estan campant pels camps però si que estan en semi-libertat, al aire lliure, en contacte amb altres cavalls perquè per nosaltres és fonamental però això té un cos elevat. Llavors, és el que fa que aquestes teràpies tinguin aquest inconvenient, que logisticament ens costa de mantenir.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

MA: Bueno, ajuda econòmica permanent no, però venen moltes famílies becades, els ajuda. També, ara tenim un programa que tenen 8 adolescents a fer 4 sessions d'equinoteràpia, són becats. Si es demana i es mouen coses, hi ha algunes ajudes.

CE: Però, tampoc moltes, no?

MA: No...

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

MA: Bueno, encara són teràpies molt alternatives i molt com una mica poc considerades, encara i llavors la gent que ens dediquem això ja tenim prou per tenir endavant la feina, les teràpies i tot que dedicar-nos a investigació, que ens agradaria molt, ens trauria moltes hores que no serien remunerades i també hem de menjar i llavors és com tot és una mica precari perquè m'agradaria dedicar-me a investigació, també. Però, no tinc a algú que m'ho sustenti econòmicament ni res.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

MA: No,

CE: Algun pacient que s'hagi posat agressiu, l'hagi intentat pegar al cavall.

MA: No, perquè no ho permetria, arribar a aquest límit. Abans d'entrar en contacte amb el cavall, conec primer el pacient, per la seguretat del pacient, per ètica i mai arribem a límits així.

CE: I de part de l'animal suposo que tampoc, no?

MA: No, no.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera? Per què? De quina manera?

MA: Doncs, en el centre ja s'està fent perquè venen moltes escoles a fer tallers d'educació emocional amb cavalls pels matins i llavors venen i fem, bueno això, fem activitats que estan basades en l'auto-coneixement, educació emocional a través de cavalls. Això, és un servei que estem donant a moltes escoles. Crec que s'important fer-ho així, en el sentit que els cavalls estiguin al seu hàbitat més natural que no si portéssim els cavalls fins al cole perquè la meua filosofia i ètica em sembla que es perd molta essència perquè com et deia, és molt diferent fer-ho a la natura que fer-ho al pati del cole. També, per el cavall, amb el remolc per la carretera, per arribar al cole...Llavors, això, és més fàcil traslladar els alumnes a la hípcia i fer-ho allà i hem tingut super bons resultats, les mestres encantades i els nens contentíssims, molt xulo!

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

MA: Bueno, Mas Alba, és fa equinoteràpia, a Girona, també. Després, conec molts més llocs però dir-te algun lloc de referència perquè llocs que no m'agraden no te'ls diré. Jo et diria Mas Alba, és el més maco, és molt bonic.

CE: I de les escoles, hem podries dir quines escoles estan, van amb vosaltres i tal?

MA: Lo de les escoles hi ha moltes perquè són sortides escolars, perquè no és que vinguin sempre encara que al llarg de l'any van repetint, no és una escola que diguis, tots els dies porten als nens. Són sortides que van fent a diferents llocs.

CE: Osigui, que no hi ha cap escola que diguis està fixa que col·labori amb algun projecte educatiu.

MA: No.

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

MA: Prova a "Mas Alba", perquè hi ha molta gent molt maca, moltes noies terapeutes, expertes i molt maques que et podrien ajudar. Jo et volia donar una referència que m'agradi, que vagi amb la meua filosofia. No et donaré un lloc que no m'acabi de...

Si vols mira't "Don Caballo", fan teràpies, però és una mica precari, tot plegat però així pots veure això m'agrada i això no.

Participant: Anna Güimil

Data: 22/03/18

Servei: Zooteràpia

Experiència: desde el 2004

Formació: Licenciada en Economía, Master en Etología Clínica Veterinaria, varios cursos en Zooterapia, formación de Zooterapia en el Instituto francés de Zooterapia de Grenoble. Actualmente estoy cursando un Post-grado en Psicología en trastornos del desarrollo.

BLOC I: informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

AN: Pues, yo soy la presidenta de la Asociación Catalana de Zooterapia. Sobre todo, doy servicio a nivel de terapia asistida con animales, Zooterapia, a varios colectivos desde intelectual, enfermedad mental, geriatría, Prader Willi... Pero, también, doy servicio a domicilio en modificación de conducta animal, me encargo de dar también formación para personas que se quieren formar como futuro Zooterapeuta. También, participo en estudios científicos.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

AN: La terapia que yo realizo, la Zooterapia. Son terapias con animales para diferentes colectivos. El tratamiento, es la propia Zooterapia, la terapia con animales. Es un tratamiento para trabajar diferentes objetivos, ¿si? En base a los objetivos, nosotros diseñamos la sesión con los animales, elegimos el animal que nos va a ir mejor y elegimos los ejercicios que vamos a realizar para la consecución de los objetivos que nos interese.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

AN: ¿Si me gusta trabajar con los animales? Bueno, es obvio, si no, no lo haría.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

AN: Sí, he col·laborat con “La Càtedra, Fundació Affinity”, en la enfermedad mental, en el centro de “Torribera”. Y la “Asociación Catalana de Zooterapia”, ha realizado un estudio científico, que se basa en la comunicación y estudia la comunicación entre la persona con autismo y el perro de terapia.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

AN: Bueno, mira lo primero que tenemos que tener en cuenta, es que no se puede generalizar. Es decir, el coterapeuta tiene que ver si realmente a la persona le gustan los animales y puede crear este vínculo o no. Es decir, esto no es, no tenemos una varita mágica, somos personas y cada persona tiene sus gustos, habilidades, necesidades y en cuanto eso hay personas que crean un vínculo muy especial con un animal en concreto o con varios. Hay otras que por mucho que se trabaje, no lo creará nunca, ¿sabes?

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

AN: Bueno, para aquellas personas, te vuelvo a lo mismo, un poquito. Para aquellas personas, en general... Hay personas, pues que sí que realmente es muy fácil trabajar con ellas y estan muy abiertas y sensibles al contacto con los animales. Si que es verdad que el animal distensiona el escenario y es un gran facilitador social, nos ayuda a introducirnos y a trabajar según que aspectos, reduciendo nuestra visión de este trabajo e incluso invasiva en algunos casos.

CE: Invasiva a que te refieres?

AN: Pues, mira, a lo largo de los años, me he encontrado a muchos chicos que cuando ven una bata blanca, ya reaccionan de manera agresiva o con miedo porque asocian la bata blanca al dolor. Entonces, cuando entra alguien con una bata blanca en una sala donde los chicos no pueden salir, eso ellos lo ven com un estímulo invasivo, que les invade que incluso les provoca represión, ¿me explico?

CE: Claro, porque tú cuando haces la terapia llevas una bata blanca, quieres decir?

AN: No, ¡todo lo contrario!

CE: Ah! ¡Vale ya te he entendido!

AN: Nosotros, el hecho de que haya presencia animal distensiona el entorno, es decir, nos dulcifica, hace que amortigüe lo que sería una terapia, no parece una terapia. ¿Me explico?

CE: ¡Sí, te entiendo!

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

AN: Pues, como, vuelvo a lo mismo. No puedo generalizar, hay gente que si lo trabaja bien y sabe llevar a sus animales y tiene un buen protocolo de bienestar animal, sí. Es absolutamente positivo, el animal está con su dueño, trabajando con refuerzo positivo, recibiendo estimulación, pero si la persona que lo está llevando, el zooterapeuta en cuestión, le falta formación, le falta empatía con su propio animal y no es capaz de ver señales de que el animal le teme después de miedo o de ansiedad, entonces será perjudicial para el perro, no será positivo para el perro. No depende de la actividad sino de quien ejecute esa actividad, lo profesional y lo formado que esté.

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

AN: No te entiendo...

CE: Que tipo de terapia, con el perro, equinoterapia, etc.

AN: ¿Con que animales trabajo?

CE: Sí, con el animal, me refiero.

AN: Yo hago zooterapia y utilizo el perro, el conejo, he utilizado también insectos palo, tortugas y ninfas carolinias. Entonces, el animal estrella es el perro. En una terapia yo puedo llevar o no un conejo un día, puedo llevar o no la tortuga, puedo llevar o no los bichos palo, pero el perro no falta nunca, nunca, nunca, es el animal estrella realmente.

CE: Ostras, los bichos palo, no lo había escuchado nunca...

AN: Pues mira, los insectos palo nos sirven para trabajar un montón de objetivos, desde el respeto, la empatía, la motricidad fina, la impulsividad, el cierre visual, la observación, la introducción de nuevos elementos, infinidad... es muy rico, introducirlo dentro de una sesión, es super rico.

CE: I la tortuga, más o menos lo mismo, ¿no?

AN: Sí, piensa que la tortuga es un animal super extraño con diferentes necesidades, texturas, no es lo mismo acariciar un conejito que una tortuga, no actúa lo mismo un conejo que es un depredador que un perro que es un animal de presa o que una tortuga que es un reptil, y que como tal tiene cerebro reptiliano. La tortuga me va ayudar mucho también para poder trabajar las emociones, la empatía, saber porque se esconde, porque tiene vergüenza y porque tiene miedo, para reconocer nuestras emociones, reconocer nuestras sensaciones y sobretodo saber poner nombre a cada una.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

AN: Con discapacidad intelectual...

CE: ¿Pero... con niños, adolescentes, adultos...?

AN: Con personas adultas.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies?

AN: Pues mira, les influye muchísimo sobretodo objetivos a trabajar, eh? El trabajo en equipo, la tolerancia a la frustración, el trabajar que son poco flexibles con el entorno, la anticipación, la previsibilidad, el orden, la estructura. Trabajamos todo esto de una manera muy lúdica.

CE: Em podria donar algun exemple? De algun caso, como le ha influído esta terapia, algun tipo de terapia que te acuredes...

AN: Pues mira, pienso ahora en un niño que tiene “Prader -Willi”, y esta en escuela ordinaria, pero a las 12:30 sale del colegio, osea, realmente está prácticamente fuera y no encuentra actividades escolares que vayan acorde con el porque “Prader- Willi” tiene mucha conducta desadaptada.

CE: ¿Es una enfermedad cognitiva? Esta no la conozco.

AN: Es un síndrome, se llama síndrome de “Prader -Willi”, tiene fenotipos conductuales y físicos, si? Se caracteriza porque es muy rígido en cuanto a conducta y tiene muchísimos problemas conductuales, osea, conducta desadaptada e disruptiva. Entonces, con personas que tienen conductas disruptivas, no es fácil encontrar actividades extraescolares y él ha podido encontrar una vía de escape en la que ha aceptado el poder trabajar aspectos que a él le van muy bien y le ayudan a madurar-

11. Quins beneficis n’obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

AN: ¿Como? No...

CE: Que beneficis obtienen estos niños y si crees que funciona más por ejemplo niños con este síndrome o con una necesidad física. ¿Me entiendes?

AN: Sí, lo que pasa que vuelvo a lo mismo, no puedes decir que funciona mejor con “Autismo” que con “Prader- Willi”, no porque las personas somos diferentes, ¡cada persona tiene sus necesidades y no es que digas otras! geriatría funciona mejor! No, no se puede mezclar. Trabajamos con varios colectivos y cada uno de los colectivos hay personas que les va de maravilla, hay que ni fu ni fa porque no le gustan los animales y hay personas que hacen una mejora progresiva.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l’atenció?

AN: Pues mira, es que tengo muchísimos casos que me maravillan constantemente... Pues mira, tengo un chico Autista profundo y a raíz del trabajo con el perro ha aprendido a comunicarse gestualmente con nosotros a través del perro.

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

AN: Cuando tu formulas la pregunta, lo haces pensando en alguna respuesta, osea, ¿crees que te voy a decir algo en concreto?

CE: No, porque como le estoy haciendo la entrevista a muchos tipos de experto como gente que trabaja en equinoterapia, pues cada uno me dice una cosa diferente.

AN: No, es por acortar, por si estas esperando algo en concreto.

CE: No no, es todo según tu experiencia.

AN: Vale, perfecto. A ver, ventajas, que es super accesible, muy accesible, tanto por los tipos de animales, es decir, somos nosotros los que nos desplazamos y podemos acceder a cualquier lugar y simplemente pedir hora y nosotros nos pensamos. A nivel económico es accesible, también. Hay diferencia entre una delfinoterapia o equinoterapia porque eres tú el que te tienes que desplazar a la hípica o al delfinario y además suelen ser más caras. Esto son ventajas.

Luego, puedes encontrar cambios desde la primera sesión si el coperaapeuta es bueno se ven cambios enseguida, eso son ventajas. ¿Inconvenientes de esta actividad? Inconvenientes... no te sabría decir de inconvenientes. ¡Creo que son todas ventajas por la sencilla razón de que son terapias complementarias, enriquecedoras y... Ah! Tengo un inconveniente. El inconveniente, es que hay poca gente bien formada, entonces cualquiera puede hacer terapia asistida con animales que no tenga ni la formación ni la experiencia necesaria y entonces se vaya disvirtuando lo que en realidad es este trabajo y las entidades y centros acaben teniendo una visión negativa de lo que es la Zooterapia, eso es un gran inconveniente, el hecho de que no haya una formación regulada y homologada y reglada con buenos profesionales. Por eso, yo siempre recomiendo hacer la formación conmigo, cuando vienen hacer la formación conmigo, aunque hayan venido de otros centros no me vale porque las formaciones son tan mediocres, sabes? que para poder trabajar en La Asociación Catalana de Zooterapia exigimos que hagan la formación con nosotros, por eso, me da miedo porque veo que hay mucho intrusismo y mucha mediocridad. Hay mucha gente que piensa que con tener un perro y ser gracioso ya es hacer una terapia y va mucho más allá. Un buen Zooterapeuta tiene que saber de psicología, de fisioterapia, es multifactorial y tiene que estar muy bien formado y saber un poquito es muy transversal, hay que saber de muchas materias.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

AN: No, no.

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

AN: Pues mira es lo que te comentaba, nosotros tenemos poquita infraestructura y nos cuesta acceder a subvenciones que nos ayuden a hacer investigaciones con lo cual la mayoría de investigaciones que hacemos son de alumnos que hacen doctorado. Nosotros les damos nuestra ayuda.

CE: Vamos que del estado no recibís ninguna ayuda no?

AN: ¡Nada!

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

AN: Claro, muchas, a diario. A diario tengo reacciones de, pues mira, hoy ha venido un chico que se encontraba mal pero claro, simplemente estaba un poco nervioso y el perro no se quería acercar a él. Esto para mí ya es una muestra de rechazo del perro hacia el usuario y del usuario hacia la actividad en general porque estaba nervioso y no tenía ganas.

CE: Vale, osea que siempre pueden haber reacciones negativas...

AN: Siempre, es una profesión como cualquier otra, no está automatizada. Ni el perro está programada ni las personas estamos programadas, entonces es como si tú como profesora, tú estudias para magisterio, ¿no?

CE: Sí.

AN: Pues, tú cuando estés dando clases y te hacen esta pregunta, un día estarás súper enfadada dando clases o encontrarás chavales que mostraran su desagrado hacia ti o hacia la materia, pero si se lo preguntas a un médico, le pasará lo mismo. En cualquier profesión ocurre y en esta también porque ante todo es lo que te llevo diciendo todo el rato... Todos somos personas con circunstancias y nuestras batallas diarias. Entonces, trabajas con personas y trabajas con perros que cada uno lleva su historia y lleva su carga emocional. Algo importante que me dijo un profesor a mí, es que nosotros al final nos levantamos cada día para estar al servicio de las personas y nuestros animales, tenemos que estar atentos para saber ver y valorar qué es lo que necesita cada persona y cada animal en el momento que estamos trabajando con ellos. Mi labor es esa, observar, valorar y saber ver cuál es la carga emocional de cada individuo, sea humano o animal.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera? Per què? De quina manera?

AN: ¡Sí, por supuesto! Pues mira, yo creo que la unión es la mejor manera de normalizar la actividad. Yo creo que la educación tiene que evolucionar muchísimo y cambiaría muchas cosas. De entrada, el número de alumnos por clase, la distribución en las aulas, que sea circular, la manera de expresar los conocimientos y de la misma manera trabajar con animales, es lo que te comentaba antes, que reduce los juicios de valor, se puede trabajar desde la empatía, respeto, cariño, desde una vertiente más cercana y más distendida.

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

AN: De terapias asistidas con animales. ¿Pues mira conozco a “Sentit Animal” que también hacen terapias asistidas con animales y no sé si te han hablado de ellos?

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

AN: No te puedo decir ninguno porque yo me imagino que te vas a poner en contacto con ellos, ¿no?

CE: Sí...

AN: Pues...esto a nivel privado no lo puedo hacer. Tienes que llamar a “Sentit Animal” y ponerte en contacto con ellos, te recomiendo cualquier profesional de los que trabajan allí.

CE: Vale, perfecto, muchas gracias.

Participant: Paula Calvo

Data: 27/03/18

Servei: Càtedra Fundació Affinity: Animals i Salut del Departament de Psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Experiència: des del 2003 dedicant-me al món de la educació canina, Etologia i els gossos per teràpies i les assistides per animals i l'any passat (2017), doctorat d'Antrozologia (vinde humano-animal) i un dels articles del doctorat, teràpies assistides per animals amb pacients amb Esquizofrenia.

Formació: Llicenciada en Bioquímica, Màster en Etologia, clínica veterinària, Màster investigació clínica aplicada a les ciències de la salut i doctorada en Antrozologia per Departament de psiquiatria de la UAB.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

PA: A dia d'avui són investigadora a la Càtedra de Fundació Affinity d'Animals i Salut, em dedico a desenvolupament tant de protocols assistencials com de recerca en tot el que és el vinde humano-animal i això inclou les teràpies assistides per animals, bueno, les intervencions assistides per animals, que és més genèric, sí.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

PA: Sobretot treballem molt en el que es trastorn mental, però de vegades tractem d'altres tipus de casos. Ara mateix, estem fent també algun projecte d'educació assistida d'animals amb projecte de prevenció del bullying, vull dir, estic fent teràpies en molts àmbits. Tot es veure on hi ha aplicació i intentar posar-hi l'eina, bueno, la col·laboració d'animals, en especial els gossos, fonamentalment.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

PA: Home i tant! Sí sí, això ajuda moltíssim a que la feina sigui agradable.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

PA: Constantment, és la meva feina, vull dir que sobretot em dedico a la part d'avaluació d'aquests projectes. Sóc jo qui i l'equip, som els que assessorem a la gent que fa teràpies assistides amb animals perquè puguin duu a terme els projectes de recerca i d'avaluació, ells són de la part assistencial i nosaltres donem suport en aquest sentit.

CE: Em podries dir un important?

PA: Un important és el projecte “BADIS”, que és un projecte d'atenció a nens que estan a la “DGAIA”, tutelats per la “DGAIA”, per la “Direcció General D'Atenció de L'Infància i de l'Adolescència” de la Generalitat, són nens tutelats per la “DGAIA” i per tant no estan amb la seva família i per tant estan en el que s'anomenen “CRAES”, que ara no et ser dir que vol dir les sigles, però són centres...Llavors, és un projecte que hem fet amb gairebé 100 nans i són nens amb trastorns de comunicació social, de tot l'entorn que han viscut i en que han crescut i que ara estan

allunyats de la seva família i en aquest projecte s'han vist canvis en la conducta, en l'assertivitat i és un projecte molt important.

I un altre, és un projecte que hem fet amb 15 presons que hem fet a nivell de tota Espanya, participen gairebé 300 interns i he vist com es reduïen els nivells d'angoixa, la impulsivitat i com milloraven temes conductuals. Amb aquests participen bastants i per això els considero els més importants. Ara estan en marxa altres però no tenim encara els resultats.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

PA: Bé, es que l'ésser humà està fet per vincular-se amb altres animals i quan mirem les bases de l'Antrozologia, aquesta ciència justament que estudia el vincle humano-animal, el que veiem és que justament les característiques de l'ésser humà com animal que és gregari, que li agrada estar en grup, tenir una xarxa social que li doni suport i demés i la possibilitat que té d'empatitzar amb altres espècies li ha permès incorporar a la xarxa social a aquests altres animals. Això és el que fa que sigui tan especial perquè l'ésser humà escull aquests animals, amb qui vol tenir aquesta relació i el vincle pot ser molt molt profund, molt maco però també sabem que hi ha la part negativa de crueltat, de maltractament i de negligència.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

PA: Sí, els provoca està clar. El perquè? la ciència cada vegada ens està donant més raons, queda molt per fer perquè hi ha poca recerca en comparació amb altres àmbits, hi ha poca recerca en el que són les intervencions assistides amb animals i en el que ja és, els beneficis de conviure amb un animal, queda molt per fer però està clar que la ciència ens va afegint cada dia més evidències de que això es així de que hi ha beneficis. El perquè?, el perquè té a veure, fins i tot té reaccions fisiològiques que ens demostren això, té a veure amb el fet de que quan nosaltres estem en contacte amb un altre individu amb el que ens sentim a gust, el coneguem o no el coneguem perquè fins i tot pot ser un gos que et trobes al carrer i que et sents a gust, doncs tenim una sèrie de reaccions al nostre cos, com animals gregaris que som que alliberem hormones com la oxitocina, coneguda com la hormona de l'amor, que jo més aviat li diria hormona pro-social, alliberem endorfines i tot això ens fa sentir bé. Això, també té unes reaccions fisiològiques que fa que estem més saludables, és a dir, que té una reacció fisiològica, també.

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

PA: També, perquè el que si s'ha vist que hi ha animals que gaudeixen d'això, sobretot el gos, és el que més s'ha estudiat i que tenen també aquesta alliberació d'hormones i demés i que estan a gust quan es relacionen amb un ésser humà, sempre i quan tinguem en compte els paràmetres de benestar de cada espècie amb la que interactuem. Evidentment, també s'en poden beneficiar tot i que ells no tenen connexió directa com podem tenir nosaltres amb el fet de que els tractem bé, els ajudem a la seva supervivència i en que estiguin en unes bones condicions de benestar. De vegades, això, la interacció va en negatiu cap amb ells si no es fa respectant tot això.

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

PA: Sobretot en trastorn mental. Primer perquè és en el que hi ha més recerca i és en el que s'han demostrat més els resultats, trastorns mentals i conductuals. Segon perquè estic en un departament de psiquiatria i és el que més tractem.

CE: Però, d'animals els que més s'utilitzen, per exemple, són els gossos?

PA: Sí sí, amb el tema, treballem evidentment amb gossos.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

PA: Doncs, tornem a lo mateix, el col·lectiu sobretot és adolescents amb trastorns cognitius i conductual, és el que hem treballat. D'adults amb trastorns mentals, el que més he treballat, El perquè, per això, perquè justament hi ha molta evidència que aquests col·lectius són els que més es beneficien de les intervencions amb animals.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

PA: Aviam, el que trobem és que el, la presència, en aquest cas del gos perquè sobretot treballem amb gossos, és un elevat motivador, un facilitador social i el que aconsegueixes és que el nen que hi participi tingui una motivació per avançar en el seu tractament i per fer allò que li demanes fer i fer un esforç per els objectius que li proposes en una teràpia, en una sessió de teràpia. Per això, veig, per exemple, quan tu dius a dos nois amb problemes d'impulsivitat important que es controlin i que sàpiguen esperar al seu torn, simplement quan estan interactuant entre ells és difícil, perquè el nivell d'impulsivitat és tan elevada que costa. Si en canvi li dius, si esperes al teu torn podràs jugar amb el gos, podràs fer tal cosa amb el gos, llavors, vale! m'espero i faré l'esforç per esperar-me. No és simplement esperar-me perquè m'ho diguis sinó perquè al final tinc una recompensa que m'interessa. És perquè pensen que interactuant amb el gos s'emporten alguna cosa, que en canvi si dius, si et portes bé interactuaràs amb mi, no? o amb el terapeuta, me es igual, això no em motiva, però la interacció amb el gos, sí. Llavors, és una de les manera d'aconseguir que es controlin, que facin esforços que no farien si no hi hagués aquest element motivador.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

PA: Bé, això és una cosa que la ciència encara ha de resoldre, en quins col·lectius funcionen més. Si que s'ha demostrat que amb el gos, que el trastorn conductual funciona prou bé, trastorn mental també però els trastorns cognitius queda molt per estudiar, no està del tot estudiat i demostrat que realment aporti, no vol dir que no aporti, sinó que no hi ha evidència científica en aquest sentit. Llavors, clar a dia d'avui, podem dir que en el cas de trastorn mental i conductual funciona més. Si que per exemple amb autisme s'ha vist que hi ha una sèrie de beneficis importants, com col·lectius concrets, però queda moltíssim per fer perquè simplement no hi ha prou recursos per

fer tanta recerca com caldria i de moment podem dir on sí funciona i dels altres no podem dir que no funcionen, simplement que no ho sabem encara.

CE: I físic?

PA: A nivell de rehabilitació física s'han fet pocs estudis, molt pocs estudis. Segurament, hi ha i el que sí que es veu, quan parles de temes de obesitat i de salut física que la interacció amb animals facilita que això millori però clar quan parlem de rehabilitació física, no s'han fet gaires estudis, per tant aquí no t'ho sé dir. Espero, jo crec que sí perquè novament tens un motivador perquè no és el mateix dir-li a un nano, mira ara em pugues i em baixes aquestes escales o em fas l'esforç d'aguantar-te i no caure i intentar mantenir intentar l'equilibri, perquè sí... que dir mira! si t'aguantas el gos podrà passar per sota i és un joc. Llavors, això evidentment pot afavorir moltíssim però és del que menys es fa recerca

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

PA: Sí, recordo una nena amb paràlisi cerebral que estàvem fent una prova, en una escola d'educació especial i clar, era el primer dia, no? Anàvem allà perquè l'escola veïés en què consistia, no? I clar, teníem a la nena al terra, es va tensar la gosseta, era un golden, encreuament amb una altra cosa, l'important no és la raça sinó l'individu perquè hi ha gossos fantàstics que són barreja amb moltíssimes races. Bueno, total que la gosseta es posa al costat de la nena, la posem al costat de la nena i llavors, clar, la guia de la gossa que estava en aquell moment, una companya meva, li diu a la nena "vols tocar-la?" i la nena va dir "Sí" i de sobte, la professora estava en allà, es va posar a plorar perquè resulta que era la primera vegada que la nena es comunicava. No havia parlat mai abans. Llavors, clar, aquests coses et colpeixen i dius realment, això com ho puc demostrar realment? És molt difícil per un fet concret però que aquell moment es queda gravat de per vida, sí.

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

PA: Aviam, avantatges està clar, estem tenint un element, buenu, uns individus extremadament socials i d'interacció que participen que porten naturalitat a les teràpies que són una font de motivació brutal, una font de calma perquè a més a més ajuden a alliberar aquestes endorfines i demés, el que passa que encara ens queda per veure el què. També, l'avantatge que sobretot amb gossos pots anar a molts llocs, vull dir que amb cavall és més complicat perquè t'has de traslladar allà on estan els cavalls. Però, és una teràpia fàcil d'implementar, necessites un espai petit, amb un aula, qualsevol, amb un gos i ja està, no necessites gran coses, en un domicili es pot fer fins i tot. Vull dir que és molt fàcil d'aplicar, no necessites ni grans tecnologies ni grans inversions, és fàcil d'aplicar i dona resultats sembla ser, prou beneficiosos amb lo diguem amb els recursos que calen per aquest tipus de teràpia. Inconvenients? que realment, encara la nostra societat no està del tot preparada per això, encara costa molt d'entendre que els animals entrin en determinats espais, docs sobretots hospitalari i aquí és on hem de superar moltes barreres i només es superaran demostrant que això funciona però no els demostrarem si no es poden fer a terme projectes i és un peix que es mossega la cua. Doncs, això són els inconvenients. Un altre inconvenient, és que bé, s'ha de professionalitzar el sector, no està del tot professionalitzat i et trobes gent que treballa molt bé però també gent que treballa molt malament i això al final fan que es tanquin moltes portes i això és un altre dels inconvenients. Després, que justament aquella gent que no treballa bastant bé, pot estar fent mal tant als usuaris que participen com als animals que participen en

aquestes teràpies i aquí és l'inconvenient. Hi ha molts pros que hi ha molts contras que tenen més a veure amb un tema no amb la intervenció en si mateixa, sinó dels aspectes socials associades aquestes intervencions, com l'acceptació i que estigui regulat el sector.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

PA: No, normalment no. De l'administració cap ni una, de govern... Com a molt et pots trobar algun ajuntament que vol donar suport algun projecte, subvencions així petites. Bàsicament, això. Després el que sí que hi ha és suport d'entitats privades, com Fundació Affinity, com Bayer, que diuen, dono suport a això... però, fora d'aquestes entitats privades, res. A nivell públic no hi ha res, poca cosa, això, un ajuntament que decideix donar suport en algun projecte.

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

PA: No, tampoc perquè és a nivell privat, novament. Evidentment, a la indústria farmacèutica no li costa dedicar-hi els recursos a menys que es dediquin a l'àmbit dels animals. La indústria farmacèutica, la que sobretot posa calers per fer recerca a nivell de salut humana, perquè els hi compensa. Però, clar aquí o tens indústria dedicada als animals o indústria en algu que tingui a veure amb els animals, que són les empreses dedicades a l'alimentació de gossos i gats, o el problema és que o hi ha tots el calers és en la indústria farmacèutica que produeix fàrmacs per les persones, no per els animals. Per tant, no interessa, perquè moltes vegades fent teràpies amb animals et trobes que es redueix la medicació perquè ja no cal. Per tant, no hi ha fonts, no hi haurà tants recursos com pugui haver-hi en altres tipus de recerca. Almenys en el nostre país. Sí que és veritat que en els Estats Units comença a haver-hi subvencions a nivell nacional del "National Institute of Health" i a Gran Bretanya també algu hi ha. A Àustria també n'hi ha. Hi ha països on ja se li comença donar importància a això, per posar calers públics, per fer recerca. Aquí, encara em sembla que falta molt de temps perquè això pugui ser.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

PA: Sí, en el cas d'un animal, és un animal sentint por i davant d'una interacció amb un usuari i amb un tipus d'usuari. Perquè és això, no tots servim per això, no tots els gossos serveixen per fer teràpia i no tots els gossos serveixen per fer teràpia amb tothom. Hi ha gossos que interactuen molt millor amb nens que amb adults, o amb persones amb trastorn mental... Vull dir que depèn del tipus d'usuari amb el que treballis, és com nosaltres. La gent que es dedica a la salut, hi ha gent que s'especialitza en geriatria i hi ha gent que s'especialitza més en pediatria perquè li agrada més un col·lectiu que un altre perquè se sent més còmode. I... això, és el que li pot passar a un gos, aquí són els tècnics que porten el gos, que són els guies que són els protectors dels animals que pugui dir "Aquí l'haig de retirar i aquí no toca intervenir"

I en el cas de reaccions negatives, buenu, alguna negativa, és d'agressivitat cap a l'animal. Llavors, aquell usuari se'l retira de la teràpia i no pot participar. Per molt, que hi hagi fet molta recerca i t'ho hagi mirat molt bé els perfils que participar, pot passar. Però, per això sempre hi ha d'haver una intensa supervisió.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera? Per què? De quina manera?

PA: Ho crec totalment perquè a Àustria el model ja està demostrat. A Àustria el que et trobes és que, el fet és que es van trobar que els professors... com anar amb el gos a tot arreu és normal, als restaurants....

CE: “Com aquí” (ironia).

PA: Sí, (rient), igual!

PA: Llavors els professors portaven el seu gos a la seva escola. També, hem de recordar que en allà tot està molt controlat, tothom és conscient que el seu gos ha d'estar ben educat i és un altre cultura. Llavors, clar, en veure l'estat que començava a ser una cosa molt habitual, que els gossos estiguessin en les aules, n'hem a regular-ho i primer anem estudiar-ho. En estudiar-ho es va veure, perquè un dels dubtes era que pot ser al haver un gos podria estar provocant distraccions als nano i no es concentrarien. Pot ser, hi hauran baralles per poder tocar el gos. Què es va demostrar? Es va demostrar amb aquest estudi que la presència de gossos a les aules, el que permetia era:

- 1: que les agressions disminuïssin, moltes agressions tant verbals com físiques a les aules.
- I que hi hagués més alt nivell de concentració en els nanos.

Per tant, jo... Endavant! “Ojalá” es pogués instaurar i que les escoles fossin presents a les aules.

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

PA: Que es dediquin a les teràpies a l'educació?

CE: De tot una mica...

PA: Conec entitats que es dediquen a això i que ofereixen serveis com és: el “Racó de Milú”, “Fundació Affinity”, Associació Catalana de Zooteràpia, “Sentit Animal”. Clar, és que si vas a buscar, només a Catalunya hi ha més de 50 entitats dedicades a les intervencions assistides amb animals i si mires a tota Espanya, estem parlant d'un miler d'entitats. Surten com bolets, per dir-ho clar perquè no és un sector regulat i tornem al mateix, hi ha gent que treballa molt bé i altra que treballa molt malament i com no està regulat no es pot controlar, malament.... L'han de fer molt grossa perquè se'ls pugui frenar. Després hi ha llocs on s'està implementat, “L'hospital Benito Menni”, a “Sant Joan de Déu”, “l'Escola Lleó XIII”, que ara començarà un projecte, els “CRAES” de “DGAIA” que han fet aquest aquest projecte tan enorme de 800 centres participant, el projecte de “BADIS”.

Vull dir que, per una banda tens, qui fa les teràpies i un altre els llocs on es fan, que són entitats que busquen que les facis, llavors tots aquests centres.

CE: L'escola “Lleó XIII”, que m'han dit, és una escola ordinària?

PA: Sí,

CE: Ho estan implementant ara?

PA: I ho estan implementant ara, sí sí. Dins de l'assignatura d'empreneduria, està dins d'això, com a forma de motivació i demés.

CE: L'han implementat ja?

P: Ja, l'han començat, sí sí.

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

PA: Sí, però clar em sembla que les coneixes...

Participant: Maribel Vila

Data: 6/04/18

Servei: Tècnica en teràpia assistida per animals, ensinistradora de gossos d'assistència certificada per el departament de Catalunya, especialitzada en educació i conducta, especialment, en gossos reactius.

Experiència: fa 14 va començar en el món caní i des de les hores ha fet nombroses formacions i ha ajudat a diferents màsters dins d'Espanya i també ha treballat a Colòmbia i a Portugal ha fet molts cursos, formació a la Universitat de la ciutat de Lisboa en la Facultat de Psicologia, especialment, en el camp de teràpia assistides amb animals.

Formació: Educadora, tècnica en teràpia assistida per animals, educadora de gossos d'assistència i especialitzada en modificació de la conducta.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

MA: Tinc una empresa que es diu el "Racó de Milú" amb cans ara fa 12 anys ja i en aquests moments tinc un equip de 5 persones i si et parlo de la meva tasca, és la formació d'aquest equip, la coordinació de tots els programes que tenim y faig molta formació, dono moltes classes tant el curs propi que tinc com en altres institucions i col·laboro en programes de teràpies, programes de diferents àmbits.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

MA: Pues la nostra empresa com portem ja molts anys, de fet tractem molts col·lectius diferents. També, com a l'equip professional que tenim, hi ha una veterinària, psicòlegs, educadors socials i entrenadors. Doncs això, ens permet que puguem atendre a molts molts col·lectius. Un dels projectes que tenim, per exemple, treballem amb persones amb salut mental, a "l'Hospital de Salut Mental, Benito Menni" des d'adolescents fins malalts terminals. Treballem molt amb joves i nens tutelats per la Generalitat, treballem amb diversitat funcional, discapacitat intel·lectual, amb trastorns d'espectre autista, presos i amb menors tutelats. Si et fixes, tenim un ventall molt ampli perquè tenim professionals que una mica abarquen tot.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

MA: Bueno, de fet, no seria el mateix sense els gossos. Els gossos són una eina, que no m'agrada utilitzar aquesta paraula, és una manera de treballar que no té comparació amb altre tipus de teràpia perquè, és un ésser viu, i dona molt joc a l'hora de fer teràpia sigui amb el col·lectiu que sigui i evidentment no em puc imaginar fer la meva feina sense els gossos.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

MA: Sí, des de fa 9 anys, jo també treballo per la "Fundació Affinity", sóc la responsable de mesoteràpies de la fundació i de formació, tinc una càtedra d'investigació que es diu "Càtedra Fundació Affinity" i els últims 5 anys tots els programes que es fan a través de la Fundació, tots venen acompanyats d'un estudi científic. S'utilitzen des de escales homologades fins mesuraments del ritme cardíac o l'últim que estem treballant és en aquests moments és en programes de reconeixement d'emocions. Porto molt temps treballant a ....

Una cosa important de les teràpies és que es facin mediacions i que es demostrï que científicament té un valor i que es equiparable a qualsevol altre tipus de teràpia.

CE: Perdona, no he entès bé, on m'han dit que has treballat? Has dit un nom...

MA: A la “Càtedra Fundació Affinity”, és la que s'encarrega d'investigar o del investigar els programes i les mesures de mesurament que utilitzem és des de escales homologades passant per valorar o capturar el ritme cardíac amb programes que mesuren les pulsacions. Després, també estem treballant en capturar, mitjançant gravacions, un “software” que el que fa és capturar les expressions facials dels usuaris.

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

MA: Bueno, com he dit abans, hi ha una diferència molt gran entre qualsevol teràpia conductual o qualsevol teràpia clínica, amb o sense animals. L'animal té uns valors intrínsecs, que no jutgen, genera una motivació gairebé immediata, crea un clima de seguretat molt important. Això fa que treballar amb els gossos sigui una eina inestimable, no? Penso, com he dit, el fet que per als usuaris sigui tan motivador, el poder treballar amb ells comporta més facilitat perquè dona aquesta confiança i fa que es puguin treballar objectius, moltes vegades més ràpid que amb altres tipus de teràpies.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

MA: Sí, bueno com he dit. D'entrada treballar amb animals, a nivell fisiològic ja comporta uns beneficis. Hem de pensar que quan nosaltres acalorem a un gos de manera habitual, doncs dins d'un programa de manera regular, s'activen una sèrie d'hormones, per exemple, les endorfines, encarregades de la sensació de benestar, també l'endorfina és l'hormona que s'activa quan toquem un gos. També, i en altre tipus d'hormones que en canvi es redueixen com el cortisol que és la responsable de stres. Osigui, treballar amb gossos a nivell fisiològic, a nivell orgànic ja et dona unes avantatges que no et donen un altre tipus de teràpia. Això, s'ha estudiat i hi ha estudis. Per exemple, la oxitocina s'aconsegueix amb una mostra de saliva, el cortisol amb un anàlisi sanguini. Per tant, això ens diu que a nivell orgànic hi ha millores. Després, a nivell físic, el fet d'estar amb un animal fa que ens movem que inclús aquelles persones que li costa més la mobilitat o que els hi fa mandra, que no volen, fan que es moguin. Osigui, a nivell físic té avantatges, treballar amb gossos.

A nivell emocional, el gos crea un ambient segur. Moltes persones que els costa molt parlar de coses més personals amb un psicòleg, quan tenen un gos endavant senten com si l'ambient fos més segur i fa que moltes vegades s'obrin més. També, pensa que moltes vegades els gossos són una font, especialment amb nanos i joves, els hi fa pujar l'autoestima i això sempre dona que se sentin bé.

Després està la part relacional, quantes vegades hem sentit parlar que les persones grans que tenen mascotes, fan que es relacionin més amb el seu entorn. El mateix passa en centres geriàtrics o de salut mental, tu treballes amb un gos i fa que hi hagi més comunicació entre les persones i no

només que hi hagi més comunicació sinó entre ells, entre ells i per exemple el persona. Per tant, apart dels exercicis que hem dit físics, hi ha aquests beneficis que fa que treballar amb gossos sigui, per mi, “algu” que no hi ha comparació.

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

MA: Mira, una pregunta molt interessant que normalment no es fa. Una bona teràpia amb gossos hauria de ser igual de beneficis tant per la persona com per el gos. Que el treball del gos es basi sempre amb la col·laboració d'ell i que sigui “algu” divertit i per ell un joc. Sobretot la gent que ens dediquem a fer teràpies, que tenim molt programes... Tu imagina't que el gos no gaudís del que està fent o directament que no volgués col·laborar. Per tant, seria un desastre, un gos que no gaudeix del contacte social, que no li agrada estar en les teràpies, que es cansa, que s'expressa, és un gos que a la llarga no et funcionarà i per tant no et funcionarà el teu treball. Per tant, una bona teràpia, una persona que realment sap treballar amb un gos, tindria que sempre treballar sobre el permís que tindria que treballar tenint en compte els beneficis del gos, des del seu punt de vista ha de ser això, un joc, que li agradi, que li agradi col·laborar i que li agradi treballar.

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

MA: Porto molts anys, porto molts programes molts anys. Per mi hi ha un dels programes que és el de salut mental que des del 2009 estem treballant en “l'Hospital Benito Menni” amb 9 unitats diferents i en aquestes unitats són des de adolescents, nanos des de 12 anys, normalment, són de 14 a 18 però hem tingut des de 12.

He passat per malalts crònics fins arribar a gent d'Hospital de dia, psicogeriàtric i malalt terminal. Aquest és un programa que treballem des de 2009.

Des de 2010, tenim un programa que ha sigut summament interessant que es treballa amb presos tant adults com menors, es treballa amb una protectora i el que es fa és que els nens surten amb la protectora i s'asiniestren gossos allà. És un programa que a través de l'asiniestrament es treballen moltíssimes coses i moltíssims aspectes. Des de la part física, la part emocional, les conductes agressives, és un programa molt interessant.

Des del 2013, tenim un programa, hi ha molts més, t'estic dient els més emblemàtics. Aquest programa, “BADIS” conjuntament amb la “DGAIA”, que són nens i joves tutelats per la Generalitat, osigui, nens i joves per exemple que han perdut la custòdia. Aquí, es treballa molt, és un programa molt dirigit a la part emocional, augmenta la empatia, l'autoestima, redueix la frustració. És un programa molt potent que ja hem treballat amb més de 150 nanos i és molt xulo.

CE: Una cosa, la part física no m'ha quedat molt clara.

MA: Mira, de la part física, es fa motricitat tant gruixuda com física, pots treballar tot el que és equilibri, lateralitat, forma física... Tu imagina't el típic adolescent que no vol sortir de la seva habitació perquè està jugant tot el dia jugant amb videojocs, doncs, el fet de tenir que moure't amb el gos per sortir, per entrenar, passejar, córrer o jugar, fa que els nanos es posin en forma.

Per exemple, el programa de “Salvant Barreres” de les presons, està dirigida a nanos i adults que estan tacats. Doncs, el fet de haver de treballar amb un gos a l’aire lliure, fa que agafin forma física, fondo, vale? Per tant, la part física, amb gent gran es treballa molt, és la part de motricitat tant la gruixuda com fina, també es treballa molt l’equilibri, tot el que sigui estar de peu, aguantar l’equilibri, es treballa moltíssim.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

CE: Buenu, això ja m’ho has anant comentant.

MA: Sí...

CE: Vale, doncs passem a un altre bloc.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

MA: Sí, clar. Tu has d’englobar moltes coses, no estàs treballant amb nanos des de discapacitats intel·lectuals, del funcionament, trastorns d’espectre autista, trastorns de la conducta, el ventall és molt molt gran. Llavors, segons la funció, diguéssim de la patologia de la persona, del nen o jove, tu treballes objectius concrets. Per exemple, un individu amb trastorn d’espectre autista, no sé si ho saps però hi ha des de nivell 1 fins a 100, per dir-ho d’alguna manera. Sent l’1 sent un “Asperger” d’alta funcionalitat i 100, un “Asperger” amb alta discapacitat. Llavors, clar depèn del que volguem treballar. Imagina’t que per exemple un “Asperger 1”, com ho dic jo, treballaria tot el que són les habilitats relacionals, comunicació verbal, reconduir conductes inadequades com per exemple, doncs, pues, a lo millor a través de treballs molt específics amb el gos o d’ensinistraments o de cuidador del gos, potenciaria que tingués més paciència, que al comunicar-se amb el gos pogués mirar-li als ulls, al demanar-li ordres al gos prestar atenció al gos que et demanarà coses, et farà gestos com si fossin paraules (amb la mirada) i si estem treballant sobre trastorns de conducta, doncs, treballarem més amb la part de conducta i treballarem molt la empatia, la tolerància a la frustració, amb com expressar la frustracions de maneres adequades i no de maneres violentes. Llavors, això ho podem fer amb un curs d’ensinistrament o els nanos han d’ensenyar al gos habilitats com tumbat-se o posar-se de peu, habilitats concretes, llavors se’ls ensenya que ensinistrar no és “algu” que passa en un segon, que han de tenir paciència, que si quan es comuniquen la resposta del gos és diferent, que si tenen una mala predisposició el gos els ignorarà, que tenen que treballar molt el to de veu de manera en que es dirigeixen al gos perquè li faci cas. Per tant, aquí es treballa molt com es diuen les coses, com ens comuniquem amb els altres, inclús, el to de veu, per posar-te alguns exemples.

CE: Has dit ensinistrament?

MA: Clar, tu no arribes i el gos ho deixes allà i la sessió. Tu has de fer alguna cosa amb aquell gos.

CE: Llavors, tu m’has dit que els nens amb autisme poden participar en el ensinistrament del gos.

MA: Clar, és el que et dic, però és l'autisme, hi ha des de nens amb altes altes discapacitats des del nen que no es mou, que està en una cadira de rodes, que no es pot moure fins l'autista que és super llest, que té altes competències però li manquen les habilitats socials. Clar, no és el mateix un individu amb autisme que està en una cadira de rodes, que no es pot moure ni pot parlar, tu no li pots demanar l'ensinistrament. En canvi, amb un individu amb autisme funcionament li pots demanar perfectament que faci l'ensinistrament. En funció de la patologia del nen, tu has d'adaptar l'activitat a la patologia del nen per aconseguir els objectius.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

MA: Mira, clar. No es pot dir que tot tot totes les persones els serveix la teràpia assistida amb gossos i això pot ser excessiu. Igual no totes les teràpies que hi ha en el món, van bé per tothom... Dir que els gossos funcionen per tothom pot ser molt agosarat. Tot i així, jo des de la meua experiència, et dic que molt poques vegades puc dir que les teràpies no funcionin en un o en un altre nivell, amb gossos t'estic parlant. Inclús, evidentment, no estan aconsellades per nens o adults que tinguin fòbia als gossos o problemes d'al·lèrgia important, en aquests casos, no està aconsellat. La resta, inclús, nens que no volen gaire col·laborar o estan insegurs, jo he vist que al cap d'una setmana coses sorprenents. Per tant, no és pot dir que les teràpies van bé per tothom, perquè no seria del tot correcte, però la meua experiència m'indica que són poques les persones que es queden fora del programa.

Llavors, coses que es poden treballar? Des de potenciar la comunicació, el crear les habilitats socials, millorar la autonomia individual, augmentar la intenció comunicativa, millorar el control d'impulsos, treballar o acceptació dels canvis, potenciar l'autoestima, donar seguretat a un mateix. Clar, es pot treballar... el que et dic. De fet, el que et dic, això és cert, amb els gossos tu pots arribar a treballar qualsevol cosa, des de les pors, les inseguretats, la empatia, gaudir del joc, augmentar l'atenció i concentració, el pensar positivament, es podria treballar infinitat de coses.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

MA: Buenu, n'hi ha molts de casos, molts, molts, molts. Fa tres anys vam treballar un programa d'aquets de "BADIS", que són de joves tutelats per la Generalitat, osigui, pares que han perdut la custòdia...Hi havia un nen, buenu...un nano de 15 anys que feia 8 mesos en el centre i la seva mare el va abandonar, el va abandonar, vale? Llavors, la custòdia va passar a la Generalitat, per entendre'ns. Llavors, aquest nano portava 8 mesos en el centre i ni el director, ni els educadors ni les psicòlogues del centre havien aconseguit que el nano parlés del abandonament, no? Osigui, el acceptar que t'han abandonat, realment hi ha hagut un abandonament, però buenu, què podem fer... osigui, com és pot treballar això, no? Doncs, aquest nano, no acceptava, no volia parlar del tema. Llavors, la psicòloga ens va demanar si podríem treballar-ho amb el gos, ell estant present. Llavors, el que vam fer és... vam portar un gos d'una protectora aquell dia en la sessió i vam explicar el cas del gos abandonat, no? Doncs, que l'havien deixat abandonat i vam...una mica d'intentar esbrinar o intentar fer un suport de perquè aquell gos havia acabat abandonat. Pues, quan va arribar el torn d'aquest nano, d'aquest noi, va dir... buenu, ell parlava castellà i va dir "Es una mierda que las madres que abandonan a los hijos" i va començar a plorar, vale? Llavors, jo me'n recordo que la psicòloga es va quedar tota sobtada i jo vaig comentar que si estem parlant dels gossos, estem parlant de tu. Va començar a parlar, doncs, que la seva mare l'havia mare l'ha deixat: "No entenc perquè la meua mare m'ha deixat, no entenc perquè va marxar" Llavors, després, ho vam comentar molt amb l'equip educatiu, que hi havia darrere d'això, de que el nano s'obris, que reconeixés la pèrdua de la mare

i no havia sigut possible i no havia sigut possible, en canvi, amb el gos ho vam aconseguir. Perquè? Doncs, això, es crea un ambient íntim, és crea un ambient segur, ningú se sent jutjat quan treballa amb gossos, ningú i además les nostres sessions són molt de treballar molt en positiu, de remarcar les qualitats i no els defectes, sempre treballant la millora, no amb el que et sents malament, no? Consegueixes això, que la gent confii.

Aquesta va ser un cas, buenu, per mi això, increïble, no? Però, després me'n recordo d'un cas, trist i a la vegada molt maco, porto molts anys treballant a una residència i ha com tres unitats: una d'alta alta dependència (amb demències i Alzheimers molts severos); després d'una unitat mitja i una unitat doncs de centre de dia. En aquesta unitat d'alta dependència hi havia un senyor que ja estava al fi de l'Alzheimer, en un estat molt molt avançat, normalment aquesta gent sempre dormen, no interaccionen, no parlen, no es comuniquen, no? Dormen, o tenen mal estar o dormen. Estan en un estat bastant agressiu. Doncs, jo me'n recordo que hi havia un senyor que sempre que estava doncs sempre tumbat que estava en un "sillò" molt còmode, no? D'aquests com un "cheslong", imagina't no? Doncs, jo me'n recordo que sempre estava dormint, es passava com unes 20 hores dormint aquest senyor i llavors vam portar el gos i el gos té una ordre que és "puix" que vagi amb "l'hozico" a empènyer la persona. Sempre li deia "puix" amb aquest senyor i llavors ell anava i com si li piqués el braç, no? "Ei, que estic aquí". Va ser sorprenent perquè la reacció d'aquest senyor era com encendre un interruptor de llum. En el moment que veia a la gossa era, sonreïa, li feia casetes, li acaronava i tal. Una vegada, va coincidir que estava la seva filla visitant-lo. Llavors, va veure la reacció del seu pare, com sonreïa i tenia com intenció de parlar-li "aiaiai", no se li entenia molt bé però li deia cosetes, no? Me'n recordo que la seva filla va dir: "Ostres, he tornat a reconèixer al meu pare, avui" Me'n recordo que es va emocionar molt i em va dir: "Quan veniu? veniu els divendres? Doncs, intentaré venir perquè durant uns minuts he tornat a veure com al meu cara". Era brutal perquè marxàvem i s'apagava l'interruptor, tornava a dormir, era realment el despertar que generava el gos en ell, aquesta part de comunicació.

Buenu, n'hi ha moltes històries d'aquestes però aquestes són un parell d'exemple...

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

MA: A veure, avantatges, totes, no ho dic per dir perquè penso que, ja ho hem estat dient tota l'estona, arribes més fàcilment a les persones, pots tractar qualsevol tipus de col·lectiu, qualsevol tipus de problema i si tens una bona formació i saps el que tens en mà, entre les mans, penso que té tot avantatges.

Inconvenients? Jo penso que en aquests moments, tothom diu que té teràpies quan li posen el nom de teràpia a coses que no tenen a veure amb la teràpia perquè sigui teràpia s'han de donar varies coses: ser professional de la salut i de l'educació, has de marcar-te objectius i has d'avaluar. Hi ha molta gent que sempre porta un gos a un lloc, passegen, ho toquen, riuen, però no van més enllà. Llavors, penso que la part negativa, és que, és un sector que encara ha d'estar professionalitzat i regulat i vol dir que hi ha molta gent que està fent coses però no amb el potencial que realment dóna aquesta feina, no sé si m'explico...

CE: Sí, t'entenc perfectament...

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

MA: Mira, hi ha de tot, hi ha centres que per exemple "l'Hospital Benito Menni" fem mig any per l'Hospital i mig anys ho paga els laboratoris, per posar-te un exemple. Hi ha centres que ho paguen totalment ells, com el programa "BADIS" que està finançat per "Fundació Affinity", el

paga la "Fundació Affinity". Hi ha vegades que hi ha subvencions o fundacions o "La Caixa", per exemple, "l'Obra Social", per posar-te un exemple, et pot donar alguna subvenció, no?

Llavors, hi ha de tot, hi ha molts centres que ho paguen ells i hi ha molts centres, per exemple, hi ha una escola d'educació especial que durant 3 anys han fet un programa amb nens discapacitat intel·lectual, per exemple, donaven una subvenció de la diputació, llavors depèn del cas.

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

MA: Mira! El programa en les avaluacions i investigacions, no és tant a nivell econòmic, sinó que requereix molt de temps dels professionals, vale? Per tant, moltes vegades la gent està molt saturada de treball i exigeix per part del centre, dedicació. Llavors, no veig que sigui un problema econòmic perquè per bueno, perquè per baixa unes escales no costa diners, no costa diners, però si que requereix, tenir un professional que vagi registrant, que vagi anotant i clar, moltes vegades, a molts centres et diuen, és que no tinc molta gent o és que no tinc temps per fer-ho... És més el "handicap" de les avaluacions.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

MA: Mira! També, una pregunta molt interessant. Un animal de teràpies, és molt important que estigui sensibilitzat i acostumat a treballar amb pacients. Per exemple, nosaltres treballem molt amb pacients amb trastorn mental, moltes vegades tenen reaccions, o cridem o parlem molt fort, inclús, es queden mirant molt fixament al gos i això normalment per un gos pot sonar a amenaça, no? Llavors, han de ser gossos que estiguin ensinistrats que tu veus que no tenen una reacció ni desmesurada ni fora de tot. Tot així, jo dic que els animals no són màquines, vale? Si tinguessin tots la mateixa reacció, pot ser, es dirien robots, no es diria gos. Però, per exemple, els gossos del nostre equip tenen tantes hores de rodatge, estan tan bé ensenyats que bueno, que jo no et dic, que alguna vegada algun gos no s'hagi espantat per un caminador, una camilla, però la capacitat de recuperació d'aquest gos és molt ràpida.

Del pacient cap al gos, sí alguna vegada, me'n recordo amb un pacient de salut mental d'agafar la gossa per els "mofletes", perquè et facis una idea, i no el deixava anar, no? Però, normalment precisament la nostra feina consisteix, sempre, en vetllar per la seguretat del gos. Llavors, clar, no existeix res zero, como ni existeix res zero en cap sector de la nostra vida, per això, has de vetllar per la seguretat. Un gos, perquè et facis una idea, que constantment el "machaca" l'usuari, serà un gos que a la llarga no voldrà treballar, no voldrà treballar.

Això, que molt poques vegades, pot ser, una vegada o així, he tingut, ha passat alguna cosa amb el gos que a vegades, però, bueno, res important, eh?

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera? Per què? De quina manera?

MA: Vale, mira, per exemple, tot just, han començat fa dues setmanes un programa educatiu en una escola ordinària "Escola Lleó XIII" i perquè et facis una idea, el programa de gossos, està dintre del currículum escolar. És un programa on treballem el respecte, vale? I llavors, aquest programa que són, pot ser, en dotze setmanes, amb nois de 3r d'ESO, va enfocat precisament a això, a treballar a través del gos aspectes doncs, com per exemple, com relacionar-se de manera

adequada, com tenir actituds positives, com evitar el conflicte. Per tant, s'està fent, ara s'està avaluant, vull dir, tindrem els resultats però acaben de començar, eh? Jo penso que tenir gossos, no només a casa, tenir gossos a la feina, a les aules, al metges, ajudaria a moltíssimes persones. Per tant, a nivell escolar, nosaltres portem molts anys amb escoles amb nens que tenen una discapacitat intel·lectual, però per sort ara comencem la demanda en escola ordinària, per mi això, és la millor notícia.

CE: Però, només aquesta escola, aquí a Barcelona? Perquè, jo sé que, a Lleida, això, s'ha implementat molt, però aquí a Barcelona...

MA: Sí, aquí, que conegui, el programa que estem fent però estic segura que un altre també es fa. Per exemple, en una escola d'Educació Especial estem ja fa 3 anys. Ara, per exemple, em van demanar no fa gaire, a "l'Escola Alemanya" per fer un projecte, que encara no m'han dit res, però cada cop hi ha més escoles que s'estan interessant.

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

MA: "Escola Educació Especial Lexia", està aquí a Barcelona. També, estem treballant amb "l'Escola Santa Maria de Queralt" de Berga. Què més.... Eh... per exemple a "SAR" de Puig-Reig, treballem amb nois amb discapacitat intel·lectual, física i mental molt molt bèstia, també. No sé, si aquests et serveixen.

CE: Sí, perfecte!

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

MA: Que necessaries per exemple, educador, psicòleg...Doncs, com tu que treballa en aquest tema. En aquest tema, dubto molt que et facin cas Celia, dubto molt que t'hagin fet cas moltes persones... Jo et puc passar en un contacte del equip, psicòloga o educadora, per donar-te la visió des del seu punt de vista.

CE: Sí, per exemple, jo vaig parlar amb la Paula Calvo.

MA: Vale, la Paula Calvo, és la part d'investigació, vale? Però, ara per exemple et faltaria un psicòleg.

MA: Doncs, si vols t'escric, parlo primer amb ella, una psicòloga l'Ona Vinyals i et passo el número de telèfon, si vols,

CE: Vale, moltíssimes gràcies.

Participant: Núria Sisquella González.

Data: 10/04/18.

Servei: Centre d'Educació Especial "La Ginesta".

Experiència: des del 2015.

Formació: Mestra i pedagoga. Actualment directora de l'escola.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

NÚ: Actualment treballo, doncs això, estic a la direcció del centre fent de directora.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

NÚ: Això, suposo que es refereix...

CE: A teràpia amb gossos i amb quin tipus de tractament, doncs, els nens...depenent del tipus de necessitat dels nens.

NÚ: Buenu, mira, en quin tipus de teràpia, estem treballant ara amb teràpia assistida amb gossos. Ho fem un cop a la setmana, el dilluns a la tarda i dividit en dos trimestres. Llavors, en el primer trimestre hi ha alumnes que van de manera individual o bé grupal, en petit grup.

Llavors, què reben? Tot és en base a jocs, però cada alumne individual o grup d'alumnes té uns objectius diferents. Uns treballen, doncs per el tema que són molt tímids, treballen la comunicació entre ells, no? Estimular la comunicació, potenciar que parlin i la relació entre ells. Un altre treballen l'agressivitat, un altre treballen l'autoestima, un altre la por al gos, és a dir, hi ha molts objectius segons els alumnes. Cada trimestre canvien (els objectius) i portem 4 anys fent això, de fet és el 4rt anys que estem fent teràpia assistida amb gossos. No sé si t'ho puc dir, però aquí ens ho subvenciona "l'Obra Social" de "La Caixa".

CE: Ah, sí, després hi ha una pregunta sobre això.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

NÚ: Sí, ens agrada molt perquè l'animal, sobretot, ho veus amb els alumnes, no? L'animal és un gos que participa, són molt macos els que venen, estan per fer teràpia molt macos, molt ensinistrats, molt nets i a més a més són molt bons, molt "bonachons", es presten a tot. Llavors, sí que ens agrada i perquè sobretot, és un més dels que estem allà i perquè com que se'n fan fer coses, per tal de que l'alumne també entri a fer-les i que es relacionin entre els dos animal i alumne, doncs, veus la cara dels alumnes, no? T'agrada per això, perquè veus canvis en ells. O sigui, que sí.

A més, un gos el que té d'important, no jutja com les persones, no diu si t'has equivocat o no, és igual, no t'ho diu això. Llavors, això és un avantatge perquè els alumnes nostres sempre estan tant qüestionats i sempre, buenu, sempre els hi diuen... O venen d'una experiència anterior a escoles, sempre més de fracàs i sempre s'han sentit molt qüestionats. D'aquesta forma, docs, treballant amb algú que no t'està jutjant, tant si ho fas malament com bé, que és el cas de l'animal, no? Doncs, està molt bé.

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

NÚ: En investigació, no. En el projecte sí, aquest és un projecte que portem ja 4 anys que cada any l'hem de renovar, per això, mai sabem, cada any no sabem si ens el donen. Cada any hem de fer projecte. No és una cosa ja establerta des de "La Caixa" que ens ho paguen de per vida ens ho paguen, no no, cada any hem de fer projecte i cada anys estem a l'aguait de veure si ens ho donen. De moment, hem tingut sort.

CE: Vale, perfecte!

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

NÚ: Vale, doncs el motiu és aquest que t'explicava. Jo crec que sí que és especial perquè entre altres coses, perquè aquest animal no jutja, no entra en judicis de valors. Llavors, els nanos tenen una... Tots els nois d'aquesta escola, diria que tots tenen un especial "carinyu" per els animals, siguin gats, siguin gossos, siguin periquitos, és igual, tot el que sigui animals o cavalls, tot el que es fa amb l'animal, els commou, els commou... Llavors, buenu, doncs això, sí que és una relació molt especial entre ells.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

NÚ: Sí, sí, molt! S'ha vist molt, tot ve de lo mateix, el fet de buenu, de d'això, és... És que a més hi ha gossos i gossos, no? En aquest cas, els gossos són amb una cara de molt bon gos, són molt macos, aleshores, pues s'hi acosten amb molta facilitat, es deixen pentinar, es deixen tocar, creuen molt perquè estan molt ensenyats, estan ensenyats per treballar, perquè estan treballen en aquell moment. I aleshores, la veritat sí que... i tant! que té efectes positius.

Hi ha nois que aquí, són capaç d'estar explicant-se coses amb el gos... Imagina't, no? Amb el gos sobre ells mateixos, sobre la seva persona, no? Coses, que quan treballes l'autoestima, no? Doncs, comencen... algun alumne que hem tingut, no?

Recordo un cas, que tenia l'autoestima molt baixa i veia tot lo dolent negatiu d'ell, doncs, com poc a poc vam arribar a revertir tota aquesta negativitat, no? Perquè, vale, ell li explicava en el gos, però els que contestàvem érem els altres.

Un professor sempre hi és de l'escola i el que està amb el gos. Sempre el tècnic del gos i nosaltres.

CE: I saps si són educadors, en aquest cas?

NÚ: Els que fan la teràpia amb gossos? No sé quina formació tenen ells. Nosaltres som o bé el mestra o l'educador, el que està en aquell moment. És el moment per fer l'acompanyament en aquest trimestre amb l'alumne, sempre és el mateix referent. Però, ells no sé que són, no sé quina formació tenen, però em semblen que noies que venen han estudiat psicologia, d'altres sí que són educadors socials, no sé, de molts àmbits però del món de les humanitats.

CE: Vale, perfecte! (M'equivoco, torno a formular la mateixa resposta).

NÚ: Sí, beneficis perquè es deixen anar més, expliquen més coses que si tu li preguntessis, com es de forma indirecta, saps? Per exemple, fem un mura, no? I apuntem tot lo bo del gos que veiem i com la tècnica coneix al gos, apuntat tot lo bo però després també punts negatius que troben del gos: que és gandul, perquè, buenu que sinó se'l crida per iniciativa pròpia no, que és molt esportiu, no? El que sigui... Si això ho fas, el mateix amb el noi, el noi es deixa anar, cosa que si tu i jo féssim amb ell, segurament no passaria, aleshores, d'aquesta manera. Llavors, també al final

també estan aquests premis que se'ls dona al final al gos, és menjar, i li dona el noi mateix, el noi felicita al gos.

CE: Clar, llavors, es crea un vincle, no?

NÚ: Sí, sí, se saben el nom. Cada dia que venen els dilluns, si, sí ! Es crea vincle, segur, i tant!

CE: Vale.

7. I a l'inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

NÚ: Això ja ho desconec, perquè això li hauries de dir a qui ho porta, a la mestressa del gos. Però, jo crec que sí que això segur, perquè jo crec que aprenem mútuament de tots animals i persones. Jo crec que sí...

CE: Tu quan estàs amb ells, els gossos els veus contents?

NÚ: Sí sí, estan contentíssims, mouen la cua i tant! Hi ha dies que venen més cansats, dies que surten cansats. Són dos hores que agoten, eh? La tècnica ens ho va explicar, són dos hores de treball, que ell està treballant. A nosaltres ens pot semblar que no, però sí que ho està fent i es esgotador, però realment sí i tant!

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

NÚ: No, hem treballat amb cap altre, només hem treballat amb gossos. Hi ha un grupet que va treballar durant uns dies amb animals, amb els cavalls, però va ser aprofitant que uns nois no havien anat de colònies i vam anar a un centre d'equinoteràpia i aleshores vam estar amb ells i sí és molt positiu. Però, clar és més car fer venir a un cavall que a un gos, no? Sí sí, per tant res.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

NÚ: Doncs, per diferents necessitats educatives especials com pot ser per potenciar relacions socials, comunicació, autoestima, empatia, modificar conductes etc. En aquest cas, el col·lectiu són els nens d'aquesta escola.

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

NÚ: Buenu, és el que t'estava explicant. Per exemple, com influeix positivament? Això, no es veu el primer dia però després d'unes quantes sessions, aquest noi que per exemple, que l'autoestima, sempre es veia la part negativa d'ell i la verbalitzava, doncs, vam convertir o es va convertir aquest discurs negatiu, es va positivitzar més. Per tant, sí i tant que influeix, no?

Aquest és un exemple que t'explico però et podria explicar més de nois que no parlen. Per exemple o parlen poc, per exemple que tenen llenguatge i són molt tímids, amb el joc de "Quién

es quién” que es fa amb el gos mateix, el “Quién es quién”, que han d’endevinar personatges, que es fa amb el gos i amb la poteta juguen, bueno, ho porten molt bé, els tècnics, els fa treballar molt però clar, la veu cantant és el tècnic però que els hi fa molta gràcia que un gos es posi allà amb la poteta o per exemple a vegades l’han disfressat, a vegades li posen alguna cosa i aleshores el pentinen i es fan una foto, en algunes de les activitats. Tot això, també els fan parlar perquè clar, el veuen tan graciós que parlen.

CE: Un dubte que tinc, aquí teniu nens des de què edat?

NÚ: Dels 12 als 20, meitat de la ESO, comencen des dels 12 fins els 20 anys.

CE: I què fan? Com la ESO?

NÚ: de 12 a 16, tenim grups escolars però no es treuen el graduat amb la ESO però sí que l’edat coincideix amb els de la ESO perquè tenen nivells de primària, de 3r o 4rt de primària i no se’l trauran, el graduat però se’ls hi adapten, tenen un pla individualitzat cada alumne i aleshores es treballen al ritme de l’alumne i els continguts que són els mateixos (matemàtiques, català, medi, informàtica, música, tot, igual, eh? El que passa que al seu ritme amb el material adaptat per cada alumne.

CE: Quan acaben...?

NÚ: Quan acaben als 16, se’n van a fer programes d’inserció i formació, que això, dura un any o dos, depèn de que centre hi vagis i després, els de 16 a 20 anys, que també estan aquí però no tots, són alumnes que a nivell cognitiu, estan més afectats i que són alumnes que no poden seguir una formació sinó que la seva sortida després d’aquest centre als 20 anys, serà un centre ocupacional. Un taller que és diu, els hi fan fer coses així en cadena, per posar un exemple.

CE: Vale! És que tenia el dubte...

11. Quins beneficis n’obtenen?

CE: Bueno, això ja m’ho has dit, m’ho has explicat.

NÚ: Sí, i que són molts.

CE: Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

NÚ: Té més segons eficàcia segons el tipus de necessitat, sí segons. Hi ha alumnes que no ens han funcionat, hi ha alumnes que ho hem provat, per exemple, un alumne que tingui un mutisme selectiu, que decideixi no parlar quan li està fent una pregunta, que tenim d’aquests alumnes o n’hem tingut. Aleshores, amb aquests alumnes és molt complicat fer una dinàmica per interaccionar amb el gos perquè és molt difícil però s’ha intentat. Llavors, sembla ser, perquè hi havia alumnes que no entraven dintre de l’aula, aquest alumne en concret, no entrava en el aula tot i que la sessió era individual i vam aconseguir que entrés, que fes alguna cosa però xerrar no, aquest era l’objectiu de que xarrés, no. També, amb algun altre, l’hem tret, perquè tot el tema dels pakistanesos, això de tocar gossos és algu que no fan, està com prohibit en la seva cultura perquè ara no sé, ara no me’n recordo.

CE: Sí, ami m’havien parlar dels marroquins.

NÚ: Bueno, aquí el marroquí no passa res però els pakistanesos sí perquè tocar el gos era una cosa que no. Llavors, ho vam fer, però els hi va costar. Llavors, amb algun cas, anava en grup i distorsionava molt més al grup. Llavors, pues, no va seguir més i més gent no volia venir, per tant es va veure com obligat a venir perquè creiem que era necessari per un objectiu concret que volíem

aconseguir, però buenu, algun fracàs tens.... Però, la majoria encertem bastant, no tothom s'ha d'estar...Jo crec que s'ha d'estar motivat, també...

CE: Que també t'agradin els gossos no?

NÚ: O pot ser que no t'agradin, que ni fu ni fa, però que tinguis curiositat per entrar en el joc que et proposen, perquè en el fons és entrar en una activitat que et proposen: "Avui, què farem?" Doncs, "Avui, farem..." I ells no saben que estem treballant una sèrie d'objectius però es per treballar allò, llavors conjuntament, pues, totes les preguntes i dinàmiques que aquí el pes, que el portem entre la persona que coneix al noi i la persona que coneix al gos, diguem-ne, no?

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

NÚ: Buenu, a mi aquest cas, n'hi ha varius... Aquest cas, en el que el noi es veia tant negatiu d'ell mateix i com va canviar el discurs, és dels que em va agradar més de treballar. L'evolució que va fer aquest noi va ser molt maca. El que passa que és veritat que era un altre dins dels gossos, dins de treballar amb gossos, quan sortia perdia una mica el que acabava de guanyar dins.

CE: Vale, quan s'anaven els gossos, tot canviava, diguéssim?

NÚ: Sí, per dir una mica aquesta imatge que tenia d'ell mateix faltava com amb el temps anar-la consolidant una mica, no? És un noi que pot ser necessitava molt més que una teràpia assistida amb gossos.

CE: A què et refereixes? Més teràpies?

NÚ: Més teràpies, psicòleg, el que sigui. Això, està bé per anar construint la seva persona, el seu jo, estructura de donar-li més força però aquest noi portava coses molt dures. Per tant, s'ha de treballar amb algu professional que nosaltres no fem de psicòlegs aquí, acompanyem als nois i anem traient un jo, no? Tot sempre molt positiu, reforçant lo positiu, reforços positius.

CE: Perquè clar, els nens que estan aquí són més de necessitats cognitives, suposu?

NÚ: Cognitives, segur perquè hi ha retards maduratius i d'aprenentatge, també hi ha una part, una discapacitat psíquica també.

CE: No és el mateix cognitiu que psíquic, no entra dins del mateix?

NÚ: Buenu, psicològica, pot estar en aquest cas, en aquest cas és que hi ha problemes psíquics que poden estar acompanyats d'un altre trastorn, que poden tenir la discapacitat intel·lectual lleugera, moderada però la majoria d'ells s'acompanyen d'altres trastorns que al final la discapacitat és lo de menys perquè lo que sobresurt és el trastorn. Per exemple, un trastorn mental greu, una psicòsi, un autisme, això és el que preval. Discapacitat cognitiva i intel·lectual seria el mateix, després seria tot el tema psicològic i de trastorns mentals, no?

CE: I la part emocional?

NÚ: Buenu, això és apart, cognitiu, emocional, psicològic, són coses diferents. Buenu, psicològic i emocional sí que depèn de quina, de que estem parlant, sempre s'assemblen, no?

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

NÚ: Els inconvenients, et dic jo, que és un projecte cada curs i no sabem.

CE: No saber si te l'acceptaran o no, no?

NÚ: No, buenu això és broma, eh? És un dels inconvenients. L'inconvenient més gran és que són molt cares, això és molt car, molt car, això no és pot demanar als pares que ens ho paguin, és una cosa molt cara, almenys en aquesta escola.

CE: Això, és públic?

NÚ: Sí, és pública. Per tant, jo diria que és l'inconvenient o l'únic inconvenient és el preu.

CE: Però, en el vostre cas està subvencionat, no?

NÚ: Sí...

CE: Però, sinó seria molt car, no?

NÚ: Sí, és molt car. Perquè aquí has de contar en tot el que suposa el manteniment dels gossos perquè els gossos venen nets, polits, medicats, estan vacunats, no tenen paparres, estan super nets i estan, buenu, estan super ben tractats però clar, això és una cosa que costa molts diners, no? Després, avantatges, jo destacaria tota aquesta relació que es fa amb el noi, no? El vincle que es crea, el vincle és molt important i el no judici de valors.

CE: Vale, i l'inconvenient que és car, no?

NÚ: Sí, jo crec que és l'únic inconvenient perquè nosaltres tenim la sort de tenir dues hores a la setmana mensualment des del mes d'octubre fins al mes de maig i això està bé, està molt bé. Home, se'n podria beneficiar més d'altres nois si tinguéssim una hora més? Sí i tant! O podríem allargar alguna sessió que són de 20 minuts l'individual i 30 min les altres, pues una com l'altre a vegades se'ns fa curt, és un dels inconvenients que podríem dir, se'ns fa curt i podríem allargar-ho més.

Un altre inconvenient, és que no arriben a tots els alumnes, tots els alumnes hi passen. Osigui, tots els alumnes, van... a veure, determinats alumnes de l'escola hi van de forma individual o grup petit però després, hi ha un cop al mes que hi ha dos classes, els divendres 1 hora i va tot el grup, és a dir, els gossos es desplacen a la seva classe i van al grup A, per exemple, tota la hora de la tarda i després de 16h a 17h van amb un altre grup i això vol dir que es beneficia tota l'escola perquè tots hi participen. El que passa és que hi ha uns alumnes determinats que ho necessiten més amb uns objectius concrets que s'han de treballar trimestralment. Buenu, doncs, aquest podria ser un inconvenient que ens agradaria que abastés a més alumnes.

CE: Per curiositat, com va ser el començar aquest projecte?

NÚ: Doncs, això, com ens va arribar?

CE: Perquè, no és una cosa que molta gent hi cregui.

NÚ: No, això és una cosa que fa 4 anys que ho vam començar, teníem com un projecte començat de l'altre equip directiu i no sé com ens va arribar, pues no t'ho sé dir com ens va arribar la informació, em sembla que ens va caure un correu d'aquests que a "La Caixa" es podia presentar ajuts per a projectes i va decidir fer aquest que el teníem mig començat. Crec, que va ser així... Després hi havia una persona que hi havia treballat molts anys amb aquests temes i ens vam reunir amb ella i ens va orientar de com podia ser un treball aquí, a l'escola i llavors, vam fer un projecte i amb aquest projecte n'hem estirant-lo perquè ens donin subvencions.

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d'ajuda econòmica?

NÚ: alguna ajuda econòmica? "La Obra Social, de La Caixa"

CE: Us ho paguen, diguéssim, el cost?

NÚ: Sí, de moment el cost total.

CE: Vale.

NÚ: Pot ser, més endavant serà parcial, però de moment ens ho paguen tot.

CE: Vale, perfecte.

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d'aquestes teràpies?

NÚ: Ni idea, no ho sé. No, això la persona que porta els gossos ho sabria contestar però jo no.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

NÚ: D'un animal segur que no, i d'un pacient, no... tampoc. Jo no l'he buscat però sí que és veritat que no amb tothom n'ha servit, és el que et deia abans, ara reacció negativa? No, t'ho sé dir ara. Si d'algú que no volia fer-ne, això segur, però pegar i tot això, no? Pegar al gos, no, eh? Ni patades ni res, no hi ha hagut això.

CE: Perquè suposo que, per dir-ho d'alguna manera, s'analitza, buenu, s'analitza no perquè vosaltres ja el coneixeu.

NÚ: Sí, es tria la persona.

CE: Sí, suposo que tot això està estudiat abans de començar, no?

NÚ: Sí, sí, està estudiat, està discutit amb els mestres, els educadors, l'equip directiu, qui anirà i qui no hi anirà. El que passa és que a vegades ja es discuteix "ostres no veiem clar que aquest hi vagi, no ho veiem clar" Docs, es parla. A vegades, es fa un vot de confiança i se segueix, a vegades no i a vegades fracassem i a vegades tenim èxit. La majoria de vegades l'hem encertat però hi ha algú que hem estirat molt perquè sortís i no ha sortit, l'hagués aprofitat més un altre. Que a vegades ha passat això, eh? De dir: "Traiem a aquesta persona", però molt poques vegades. Algun any ha passat de dir "El traiem perquè no ho està aprofitant i posem a un altre persona perquè encara queden unes quantes sessions" Això, sí que ho hem fet.

CE: I els objectius a treballar, els escolliu vosaltres com a mestres?

NÚ: Els mestres, sempre els mestres. És a dir, "mira, aquestes persones hem pensat que com és un grup petit voldríem treballar la dinàmica de relació entre elles". Llavors, es pensen una sèrie d'objectius.

Després, hi ha uns objectius generals. Per exemple, si aquest grup el formes 3 persones, 3 alumnes. Cada alumne, té algun objectiu pot ser que és diferent al dels altres alumnes, però tots treballaran el mateix, la relació, però després es personalitza algun ítem.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera? Per què? De quina manera?

NÚ: Sí, jo crec que sí es podria fer, jo crec que sí. El que passa és que el problema aquí continua sent els recursos, jo crec que és un tema econòmic. Pot ser, sí que hi ha una altra part de creença, de dir que un animal... Però clar, atendre a la diversitat també es per els alumnes que estan més afectats. Llavors, jo crec que hi aniria molt bé.

Però, crec que és un problema de recursos, no sé com es podria fer, no sé. A vegades, pot ser, una solució seria, per exemple, nosaltres estem en un entorn que estem envoltats d'escoles, l'escola d'educació especial que és la nostra, hi ha un institut, però, també hi ha una escola de primària i una escola bressol. Llavors, per exemple, no? Obrir, el que passa que aquí és un tema que ens sobressin hores, si poguéssim cobrir les nostres hores. Seria molt bo obrir-la, per exemple a l'escola de primària, de que tinguessin algun alumne que ho necessités, i que algun dilluns a la tarda vingués o ho fóssim a buscar i que el seu mestre ho acompanyés i poder fer aquesta estona de teràpia assistida amb gossos. Això, estaria molt bé, per exemple, però això s'ha...nosaltres estem oberts, però, clar, què passa? Que nosaltres ja ens faltarien hores per els nostres, però és una forma perquè no tothom ho necessitarà en una escola ordinària.

CE: Buenu, jo crec que pot servir per a tots, pel tema de judicis, que no ha de ser especialment per algun nen que tingui alguna necessitat educativa en concret. Per això t'ho preguntava, que n'opines d'això?

NÚ: Jo, jo tampoc l'he viscut a una escola ordinària, no? Però, ho veig molt més, veig que es pot treure més partit en una escola com la nostra que en una ordinària. Pot ser, si s'estableixen un altre tipus d'activitats i d'interaccions però aquí un noi, veuen un gos com per parlar-hi, en canvi, si poses un grup de cinquè de primària no sé si l'impacte seria el mateix, dirien "Què estem fent parlant amb un gos?", saps el que et vull dir?

CE: Sí, pot ser serien unes altres activitats.

NÚ: No ho sé, jo t'explico el que conec. Clar, també, el "Quién es quién" es pot jugar amb qui vulgui, no? No sé, o el "Kahoot" que el gos també pot prémer una tecla, osigui, que això també es podria fer. Ho desconec, beneficis seria, mal no faria, segur que seria beneficis.

Ara, com ho introduiria i de quina manera?

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

NÚ: Hi ha el "CEE, FOLCH I CAMARASA", és una escola d'educació especial que està aquí al barri. El que passa és que ho fan voluntaris, no ho fan com nosaltres que fem projecte. Ho fa una associació de voluntaris, sé que els hi surt gratuït però no ho fan de formar continuada, ho fan quan els hi va bé.

CE: Vosaltres treballeu amb el CTAC?

NÚ: Sí, ho fem amb ells!

CE: En coneixes més?

NÚ: No, no en conec més, També, ho fan a "Sant Joan de Déu" i després gent gran però ara no em sé el nom. Els de "Sant Joan de Déu" segur perquè el CTAC hi van.

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

NÚ: Què vols dir?

CE: Això, com tu, que hi hagi treballat amb les teràpies assistides per animals.

NÚ: No, no en conec ningú perquè només he treballat amb els de l'escola.

Participant: Ona Vinyals

Data: 17/04/2018

Servei: Psicòloga. La seva formació va començar amb equinoteràpia, de teràpia assistida amb cavalls i després vaig anar ampliat. Formació amb la Maribel Vila de teràpia amb gossos. En aquests moments, a la consulta que tinc a Barcelona, que fa atenció psicològica infant-jove-familiar. Hi ha una part dels casos que sí que els treballo amb gos a la consulta, teràpia assistida amb gossos. Llavors, dins de recursos que puguin tenir en àmbit terapèutic, doncs el gos és un d'ells. El divendres a la tarda, intento ajuntar els gossos que sí que faig servir gos i treballo dins de consulta amb la meva gossa.

Experiència: Tenint gossos en consulta, 3 anys que vaig a començar a posar-ho a consulta i des de que utilitzo gos com a recurs terapèutic amb grups o amb consulta, des del 2014.

Formació: Post grau d'Equinoteràpia en la UDG, formació psicopedagogia sistèmica al Institut Gestalt de Barcelona des de infància a adolescents, cursos privats de diferents entitats però no estan regulats com a Universitat, ni màster ni post.grau (formacions específiques com pot ser l'autisme o pot ser el TDH però enfocat des de la equinoteràpia, voluntariat, formació a través del curs de la Maribel Vila (vaig començar a formar part de l'equip), va ser molt fàcil adaptar-me al món de teràpia assistida amb gossos venint del món de la teràpia assistida amb equins perquè es tracta molt de gestionar grups, de gestionar persones i es adaptar sobretot en funció de l'objectiu terapèutic, que puguis dissenyar sessions, que puguis adaptar-te a allò que necessita el grup, la persona, etc. La formació que ha anat fent ha anat encaminada cap a aquí i bueno, diria que més o menys ja està.

Formació important que em va donar eines, "EA GALA" marca d'Estats Units que es dedica a psicoteràpia assistida amb cavalls. Llavors ells feien formacions, formadors de Mèxic que han començat a venir cap a aquí des de fa diversos anys i llavors fan formacions puntuals, intensives, la vaig fer un parell de vegades que està molt interessant, perquè s'utilitza el cavall com element projectiu i aleshores el pacient el que fa es projectar la seva problemàtica en l'escenari, es treballa molt a nivell físic amb l'animal i a mossegar la teva persona" Quan treballes amb gos és una eina diferent, company diferent perquè són les meves companyes a la feina i les utilitzo i m'acompanyen a la feina.

BLOC I: Informació personal

1. Actualment, de què treballa? De què s'encarrega?

ON: Actualment treballo com a psicòloga a una consulta de Barcelona amb atenció infantil, juvenil i familiar. Treballo sobretot amb nens i algun adolescent, em dedico més a infància, tot i que tinc algun adolescent. També, arrel de treball amb adolescents, a vegades m'ha arribat algun adult perquè tinc pares d'adolescents que he tingut que després m'han demanat de fer teràpia amb mi. Ho combino amb la feina que tinc al Racó de Milú, que si entres a la web veuràs l'equip i els projectes que hi ha. Veuràs en quins àmbits m'he dedicat més, dels projectes de Racó de Milú. Fins fa poc, farà un any, vaig parar de treballar com equinoterapeuta, osigui, el meu inici laboral va ser sobretot equinoteràpia i després he variat. En aquests moments, els temes d'equinoteràpia els tinc parats. De moment, el moment ideal, seria ideal poder combinar-ho tot en un lloc, però de moment estic dividida.

CE: Clar, gos i cavall és difícil, no?

ON: "No, y persona, arriba y abajo..." Llavors, combino aquestes dues coses de moment, i el tema del cavall ja apareixerà quan sigui necessari.

2. Amb quin tipus de teràpia treballa? I amb quin tipus de tractament?

ON: Teràpia amb gossos.

CE: I tipus de tractament, m'has dit els col·lectius però dins dels joves o infants, que solen tenir autisme o algun altre trastorn?

ON: No es que tingui una patologia en concret, en consulta, ami m'arriba el que m'arriba i a partir d'aquí, com arriba a la consulta. Som un grup de 4 psicòlogues i en funció de qui m'arriba ens repartim el cas segons creiem amb qui pot treballar. Llavors, en consulta, jo treballo molt a nivell projectiu i a nivell de joc perquè és la base, sobretot al treballar amb nanos, és a dir, amb un nano no et pots posar a parlar sobre el problema i raonar i analitzar els mecanismes psíquics que s'activen amb aquestes coses. Això, es pot fer a través del joc i a través de la motivació intrínseca del nano. A partir d'aquí, el gos, quan entra en escena, diguem, moltes vegades és un motivador perquè amb els perfils que estic treballant ara a consulta, són nanos que estan cremats, que han passat per moltes teràpies i el que fa el gos és alleujar aquest pes i fer més fàcil el vincle terapèutic per poder treballar i per poder endinsar-nos en la part emocional del nano que moltes vegades és la que més treballo, perquè independentment de que hi hagi un Asperger o un TDHA o el que sigui, moltes vegades la patiment dels pares, hi ha un patiment emocional i jo sé com és el meu fill amb aquest patiment emocional i per això vinc a tu, no? I a partir d'aquí és fan dinàmiques de joc i es busquen maneres de treballar, si el nano està molt baix d'autoestima i té un nivell de bloqueig davant d'altres dificultats, intentes treballar que li ajudin reforçar aquesta banda, que cada cas és un mon, independentment de la patologia, serà important quina etiqueta hi ha però des de l'etiqueta és què fer amb el símptoma, pues cada cas intento adaptar al màxim el que necessito i estar experimentant també, sobretot dins de les sessions busco la manera de recrear situacions que facin que el nano hagi d'entrenar aquest aspecte que més li costa. Si per exemple, hi ha algun problema de no-tolerància a la frustració i les reaccions davant d'aquestes frustracions són agressives i explosives i demés, buscaré dinàmiques de joc i d'entrenament amb el gos en què cada vegada l'exposició de la frustració sigui més forta de manera que ho pugui afrontar i llavors quan hagi de reventar té un recurs i un terapeuta al costat que li ajuda a gestionar això. Igual que amb els gossos es fa ensinistrament des de petits per conviure amb ells o inclús per segons quines feines, hi ha gossos que treballen com a policia, com a guia com a que sigui, dins de l'ambient terapèutic, amb els gossos s'entrenen aspectes emocionals, psíquics, inclús, a vegades competències escolars amb la que a vegades el nano pot tenir dificultats. A vegades, pot haver un nano amb un retràs en el desenvolupament, per exemple, que l'afecta a nivell escolar i a nivell acadèmic i el bloqueig davant de certes dificultats amb les matemàtiques. Doncs, dins del joc, jo ja hi fet una coordinació amb els pares, profes i logopedes i intento fer un exercici que tingui a veure amb aquella dificultat que té a l'escola, utilitzant el gos com a motivador. Llavors, s'intenta impulsar aquella banda perquè el nano deixi de bloquejar-se en aquest aspecte. Depèn de la dificultat, el que faig és intentar trobar la eina perquè el nano pugui entrenar aquest aspecte i s'ho pugui emportar fora. Davant d'això, procuro treballar molt en xarxa, en xarxa em refereixo que sempre tinc contacte amb la tutora del nano.

CE: Vale, família, mestres, tot el que li envolta.

ON: Exacte, sí.

3. Li agrada treballar amb la participació dels animals?

ON: M'encanta! Per mi, va ser un inici molt especial perquè d'alguna manera els gossos i els cavalls. L'animal en si el que fa, és reflexar una part que tu, a vegades, no ets capaç de veure en aquell moment. Al igual que quan dos terapeutes treballen en un mateix cas, són dos caps i pensen

més que un i veuen més coses perquè cadascun pot tenir més sensibilitat en un aspecte o un altre, els animals en si, són catalitzadors d'emocions, és a dir, el que fan és empapar-se del que hi ha al ambient i reaccionar en consonància. Llavors, gràcies a aquest mirall, tenim molta informació que a vegades no es fàcil de veure si només treballes treballes a treball de dibuix, de joc, de relació que el nano té amb tu com terapeuta perquè no és una relació entre iguals per molt que t'intentis aproximar perquè és entre un adult i un nen. Llavors, el gos moltes vegades, és aquest intermig i és aquest altre nen perquè un gos té l'edat que té, no jutja i tampoc hi ha la sensació que el gos sàpiga més que tu, és com tu, com tu aprèn, com tu ell aprèn, com tu, tu l'ensenyes i d'alguna manera també et dona l'oportunitat de canviar el rol.

CE: Clar, el nen és qui ensenya al gos.

ON: Exacte, sí. Aquest canvi de rol fa que es puguin potenciar tot una sèrie d'elements en l'autoestima del nano que moltes vegades són necessaris i que moltes vegades no sorgeixen. Un nano, amb dificultats a l'escola mai se sent que pot, a casa mai se sent que pot, a l'extra-escolars sempre hi ha algú millor que ell. Però, en un ambient així en el que ell és el que ensenya, en el que ell és el que potencia, en el que ell és el que aconsegueix, aquí sí que pot i en poder seguir, notar que pot, a partir d'aquí es va traslladant a altres àmbits. A partir d'aquí és començar a sentir que sí que puc i per tant, si jo puc sentir i puc experimentar-ho, pot ser que jo puc en altres àmbits i això ja és responsabilitat del nano. És a dir, jo fins a un punt puc acompanyar-ho i puc donar eines però després és el nano el que impulsa i els pares l'han d'acompanyar en totes aquelles dinàmiques de casa i dins de consulta també ho treballa amb els pares, és a dir, també veig als pares, veiem per on vas, si hi ha un avenç nou procuro que els pares ho puguin acompanyar i que no es desfaci el que hem aconseguit fins ara. No perquè vulguin desfer-ho, no? Perquè sinó a vegades hi ha certes dinàmiques o certs problemes que les dinàmiques a casa el que fan es potenciar-ho sense adonar-nos. És ser conscient.

CE: Vale, osigui és entre tu, la família....

ON: I el nano!

CE: Clar, sí sí!

4. Ha participat en alguna investigació o projecte en relació amb les T.A.A?

ON: Sí, he participat en la "Fundació Affinity", el projecte "BADIS". Aquest és el projecte en el que he participat. Ara s'està incitant un altre en una escola de Barcelona per intentar treballar el tema de prevenir el bullying.

CE: És l'escola Lleó XIII?

ON: Sí!

BLOC II: Vincle entre persones i animals/ teràpies assistides per animals

5. Segons la seva experiència, com definiria el vincle que hi ha entre les persones i els animals? Creu que és especial per algun motiu?

ON: És molt general la pregunta.

CE: Sí, segons la teva experiència, opinió.

ON: Jo crec que sí que és especial, el vincle que es pugui crear perquè és...em ve la paraula d'innocència, no? És com tornar a ser nen quan connectes amb un animal perquè és tot molt bàsic i et força d'alguna manera a connectar amb el teu interior, no? I amb les coses simples, un joc tan senzill com llençar la pilota i que el gos te la torni, és un joc, però dins d'aquest joc es poden explorar mil matisos i de com m'ho porta i perquè m'ho porta i perquè primer t'ho porta a tu i després a mi i com jo després em poso gelós perquè primer t'ho porta a tu i ami no i perquè a mi no em funciona i a tu sí i perquè, si amb aquest joc de pilota ha compartit la sessió i treballar la frustració i les expectatives que em passen a la vida.

Llavors, clar que és especial perquè el que fa l'animal és facilitar tot això. Això a nivell terapèutic, a nivell del que fem les persones, no sé si tu tens animals a casa...

CE: Sí, una gossa molt petita.

ON: Clar, depèn com t'ho prenguis i d'on vinguis, la gent que ve de pagès considerarà a l'animal com un "usofructo" i com una eina de feina però per mi a nivell personal les meves gosses són la meva família. Llavors, a partir d'aquí tot el que el gos d'alguna manera al aparèixer a la meua vida o jo al anar-los a buscar perquè els he anat a buscar i volia tenir gos, no? Al final, he acabat treballant amb elles. El que cada gos i cada animal que t'apareix i la relació que tens amb ell és diferent i allò que et desperta un gos és diferent i allò que et desperta a nivell positiu és fantàstic i el que et desperta negatiu fa treballar-te coses que no haguessis imaginat. Perquè no és el mateix la gossa que tinc que és super tranquil·la i que tot s'ho pren "a la pachorra" que l'altre que és un nervi i que quan va arribar aquí a casa ho va destrossar tot i ens va posar "de pates arriba" a mi i al meu company, no? Vull dir, perquè? Perquè té una necessitat d'estímul, de comprendre, de fer, de saber-ho tot que la gossa no havia tingut mai aquesta necessitat, llavors, ara ja s'ha calmat i ara ja ho tenim tot, els ritmes ja estan agafats i no destrossa res però al principi, va ser "dios, dame paciencia porque si me das fuerza no se que hago con la perra" perquè era arribar a casa i cada dia trobar alguna cosa.

CE: Sí, la meua gossa em destrossava el que volia, el primer any va ser horrorós.

ON: Llavors, la relació és especial amb els animals? Sí que ho és, però també depèn molt com et prenguis la vida i com entenguis als animals, perquè hi ha gent que és molt escèptica i que si no hi ha una certa estima per el món animal i sentir-se còmode. No serà un bon, una bona eina de teràpia, no serà una bona idea tampoc. Depèn, de com tu concebis aquesta altra banda i com la entenguis.

6. Des del seu punt de vista, la interacció amb els animals provoca efectes positius en les persones? Per què?

ON: Sí, que provoca efectes positius en les persones perquè...

CE: El que m'has anat dient, no?

ON: Sí!, sí que tenen efectes positius però en l'àmbit terapèutic dependrà molt de com el terapeuta treballa i com t'ho planteja en les dinàmiques. Perquè el gos, sí que és veritat que quan entra en una sala, canvia el ambient, hi ha somriures, hi ha ganes d'estar en l'activitat i és distès i tothom

està més relaxat i el trencar el gel és molt més fàcil, entres “al grano” més fàcilment. És com... això ho hem parlat amb la Maribel i moltes vegades ho parlem, sona molt malament però és com un “lubricant social”, facilita les interaccions i relacions entre nosaltres perquè tots els prejudicis que com a humans tenim al conèixer una persona nova, el gos fa que baixem aquesta defensa, no? És com, tot es canalitza amb la novetat del gos i de com ell expressa perquè els gossos de seguida i nosaltres podem visualitzar com estan, si estan contents de veure’ns, si no, si volen jugar, si no. I partir d’aquí és tot més fàcil, no?

CE: Clar, ho hauràs notat, no? Abans que no tenies a la gossa a la consulta i ara que sí...

ON: Sí, és un canvi, sobretot en alguns casos que dius “Mare meva tinc que picar pedra per poder treballar aquí”. Per això, he introduït el gos, perquè és un facilitador en aquest sentit i clar, beneficia les persones en molts sentits però sobretot en poder deixar de jutjar-nos tant i centrar-nos més en la part positiva, no? A més, el gos d’exemple com a animal, sempre intenta fugir del conflicte i estar bé, inclús, evitar-ho o buscar sempre la manera d’estar bé “Vale, m’acabo de barallar amb aquest gos però surto d’aquí i d’aquesta baralla i segueixo jugant”. Nosaltres ens barallem amb algú i segons com tinguis l’estructura psíquica però “te comes la cabeza y estas enfadada una semana con esa persona”. Clar, tot té a veure que tant amb cavalls com amb gossos no hi ha raonament, tot és un sentir i fer, sentir i fer. I aquest sentir i fer d’alguna manera que també nosaltres puguem connectar amb el nostre sentir i què fem amb el que sentim, és un mirall continu, en aquest sentit.

7. I a l’inrevés? Provoca efectes positius en els animals?

ON: Jo crec que si es fa la feina ben feta, sí, però si es fa la feina mal feta pot ser horrorós, perquè estàs utilitzant un animal per a una necessitat humana. L’animal, no necessita estar en aquest ambient terapèutic, és una necessitat humana que tu li demanes a l’animal de participar, no?

Si tens un gos o un cavall, és igual, eh? Que l’has entrenat des de sempre, que té els seus espais d’esbarjo, que és gos primer que un treballador, no? Vull dir, que té els seus espais de ser gos, que com a professional et qüestionen què fas i com ho fas cada dia que treballes, és a dir, la base de la humilitat, és a dir, què ha passat avui, com ha anat avui, en què ha anat bé, en què es podria millorar, i tenir sempre aquesta base de reformular, reformular, reformular perquè si et convences de que la teva manera fer, la teva professionalitat “porque soy la leche”, si tens ego en aquest sentit, deixes de veure l’animal, no? Llavors, pot ser tenir un animal amb ansietat a la consulta o bé on treballis. Llavors, has de tenir sobretot molt ull clínic de com són els gossos o com és el gos o el cavall amb el que treballes per saber si ell està a gust treballar i per ami, això és la base de que un animal col·labori amb una feina, que estigui a gust, no tots els gossos, no tots els cavalls serveixen per això i té que haver-hi un filar molt prim en com està l’altre. Llavors, sí que pot tenir un benefici perquè hi ha un entrenament i llavors l’animal, aprenen, aprenen a entendre a veure l’humà des d’un punt de vista positiu, a tenir una bona relació, no entrarà en ansietat per estar amb un ésser humà, sinó que voldrà estar amb ell perquè hi ha hagut una feina al darrere, però si no es cuida i et sobrepasses d’hores, o tens uns pacients que són bastant invasius i no et fixes en què el gos està donant senyals de calma perquè està estressat en aquella situació i ho repeteixes d’una darrera d’altre, llavors, no és ni sí ni no, és “depende de” com facis la feina i depèn de com consideris i coneixes l’animal.

8. Amb quina teràpia assistida per animals més ha treballat més? Per què?

ON: He treballat més en la teràpia assistida amb cavalls, diria. Buenu, ara no se si està “fifty-fifty” perquè si vaig començar al 2010, sí, més amb cavall que amb gossos perquè la meua, diguem, que jo quan vaig acabar la carrera i em vaig posar a fer la formació de equinoteràpia després, jo vaig fer les pràctiques d’equinoteràpia a Girona i quan vaig acabar em van agafar a la feina perquè marxava un dels professionals i necessitaven algú i jo havia agafat ja les dinàmiques de feina amb en el centre i demés i em van agafar, de seguida m’hi vaig posar. També d’alguna manera jo venia del món del cavall, de muntar tota la vida i d’esta molt immersa d’això, i vaig passar de competició de la clàssica i estava molt ficada en el món i quan ho vaig ajuntar amb la psicologia, pues, vaig començar per aquí i vaig donar voltes per molts centres, va ser una mica la trajectòria la que m’hi va portar. A partir d’aquí, lo dels gossos ha arribat més tard.

9. Per a què ha utilitzat aquestes teràpies? Amb quin col·lectiu de persones ha acostumat a treballar?

ON: No hi ha un col·lectiu base, sobretot, aquells pacients que tenen una dificultat amb la vinculació terapèutica perquè venen cremats d’estar en molts processos, amb molts professionals i llavors aquests són els col·lectius independentment de la patologia. Si que es veritat que hi ha certes patologies que jo no treballo o que pot ser no em veig en cor de treballar perquè no em sento preparada, no? A vegades, que t’arribi un cas amb una problemàtica que dius: “Ostres, això se m’escapa” perquè no estic especialitzada en una patologia, no? Llavors, estic especialitzada en persones amb problemàtiques emocionals, en gestió familiar i tal però no en concret. Llavors...

CE: Sí, t’entenc!

ON: M’entens? m’explico, no?

CE: Si, sí!

BLOC III: Infants amb NEE

10. En el cas dels infants amb necessitats especials o problemes de comportament (físic, cognitiu i emocional), des de la seva experiència de quina manera els influeixen aquestes teràpies? Em podria donar algun exemple?

ON: Buenu, del projecte que vam fer a una escola d’educació especial, va ser molt interessant perquè treballàvem amb grups amb patologies molt diferents i amb problemàtiques molt diferents i el grup-classe, independentment de la patologia, era un grup-classe per molt que, tu ho sabràs, no? que ets del món educatiu, que cada classe independentment si és una escola d’educació especial o si és una escola ordinària amb nanos que tenen més o menys dificultats.

CE: Clar, cada classe és un món...

ON: Sí, hi hagut, per exemple, una de les classes que vaig treballar, era un grup de 6 nanos amb edats entre 6 i 10 anys amb problemàtiques, sobretot de desenvolupament a nivell escolar, hi havia una d’elles amb un autisme de gravetat molt alta i una altra amb gravetat lleu i al treballar amb el gos, i els objectius que es van marcar amb la mestra, perquè es marquen amb la mestra. Cada nano tenia els seus objectius, va ser molt espectacular com el grup d’alguna manera anava agafant

les sessions, al principi amb molt poca cohesió de grup i són nanos que no saben fer-se cas a l'altre, vull dir, van molt a la seva bola, tenen una individualitat i un funcionament que només són ells, no hi ha el veure l'altre i posar-se en el seu lloc perquè la patologia ja tracta d'això de que no pots fer aquest exercici, no? Però, podies a través del gos, aquestes dinàmiques i tal, s'anaven com produint no? I buscaves dinàmiques per treballar allò i com que el gos feia d'unió, és com si fes d'aquest element extern que ells no tenen tant a dins, que el poguessin tenir fora i el gos era el que unia tot això. Llavors, a partir d'aquestes dinàmiques i d'aquest funcionament ens vam poder endinsar en els objectius més individuals perquè tu tens uns objectius generals però després hi ha els individuals, i amb els individuals has d'anar fent un filar cada vegada més prim i s'arribaven a poder treballar en un grup en què dius: "ostres, poder tenir serenor amb un grup com aquest i que estiguin atents només a l'activitat, ja és un món" però és que acabava passant i la mestra flipant de dir "Es que esto no me pasa en clase". Llavors, aquesta sorpresa de part de la mestra també feia que es fiqués ella d'alguna manera, "Docs, això que ha passat avui ho aprofitaré per el pròxim dia i quan tingui classe d'això ho trauré i a veure què passa" i cada setmana un experiment, en aquest sentit. Llavors, és apassionant, vull dir, t'ho passes teta treballant, acabes exhaust perquè sessions en grup i amb aquestes dificultats, amb gos i amb un ambient com el que era, el cervell se't queda fregit perquè estàs atenció darrera d'atenció continua, el que està fent el gos, com ho està fent el gos, què està fent el nen, qui s'acosta a qui, dins d'aquella dinàmica, si l'has de canviar o no, com la reformules. Igualment, tens molta ajuda perquè la mestra en aquell moment hi era, és realment qui coneix al grup i qui t'ajuda en els moments pot ser més difícils, no? De seguida, s'hi posen en marxa però va per aquí.

11. Quins beneficis n'obtenen? Creu que funciona amb tots els infants amb N.E.E. o té més eficàcia segons el tipus de necessitat?

ON: Els beneficis jo englobaria, sobretot a nivell emocional, a nivell social, és a dir, de relació amb l'altre i a nivell cognitiu, també n'hi ha perquè hi ha certes competències escolars que es poden treballar. Llavors, si per exemple, va haver-hi un dels cursos d'aquesta escola que estava treballant el món animal i en comptes de parlar de gossos a classe, pues, uns dels dies ho vam dedicar dins de l'aula amb el gos com exemple que estava allà "vivito y coleando", doncs, treballar aquest aspecte, no? Llavors, aquests tres blocs i són molt emocional, social i cognitiu.

CE: Creus que té més eficàcia en què? Emocional, cognitiu o social?

ON: No t'ho sabria dir. Pot ser, la més important i la que més necessària és la emocional perquè la cognitiva realment si la emocional està bé, la cognitiva "tira millas". És a dir, moltes vegades quan estàs treballant la part emocional, la cognitiva pot anar també. Jo crec que la més important és la emocional i és la que més es demana i després vindria la social. Primer, és com em sento, com em gestiono a nivell emocional i després com em relaciono a nivell social, és a dir, tenir eines per poder relacionar-me amb els altres i no crear conflictes, sinó poder-me entendre, no? Després, vindria la cognitiva i he ho he dit com l'últim perquè quan et demanen objectius a treballar, sobretot és el emocional i social, és el que més es demana. La cognitiva, també hi és, perquè per exemple pots tenir un grup que és super rígid i quan es diu una cosa hi ha molts nanos que s'ho prenen "al pie de la letra" i no surten d'aquí, i s'ha de treballar sobre la flexibilitat mental i el pensament lateral perquè el nen aprengui a entendre que davant d'una situació tu pots tenir diferents opcions, que no t'has de quedar bloquejat en una. Llavors, a vegades és molt el funcionament que sigui cognitiu i necessites treballar això perquè hi hagi alternatives perquè això a vegades és aprendre a pensar o aprendre a ensenyar al nano que entengui que hi ha maneres diferents de solucionar el que passa, que no sempre ha de ser ni el que ha dit la mestra, perquè a vegades amb aquestes problemàtiques hi ha punts obsessius en què la mestra diu que això es fa

d'aquesta manera i si no ho fas d'aquesta manera no surto d'aquí. Llavors, m'angoixo perquè no surto d'aquí, no sé fer-ho d'altre manera i no surto d'aquesta manera i és bueno! És activar el pensament lateral i buscar l'alternativa i ensenyar a tenir recursos en aquest sentit que a vegades són molt necessaris, depèn de la necessitat del grup o i del que digui la persona que t'està dient els objectius, doncs hauràs d'estrancar més cap a una altra.

12. Em podria explicar algun cas que li hagi cridat l'atenció?

ON: De teràpia assistida amb animals, vols dir?

CE: Algun cas que tu hagis pensat que aquest adult o nen aconsegueixi això.

ON: Bueno, pot ser, no sé, t'ho parlo en general perquè tampoc puc parlar-te de casos concrets perquè a nivell de confidencialitat no es pot.

Si que és veritat que el que sorprèn a vegades en el grups a vegades, et venen nanos que et diuen: "Ui, aquest ve a teràpia amb gossos però té por als gossos". "Y tu piensas: mmm, a ver, muy bien, vamos a ver como lo hacemos" (rient). Llavors, moltes vegades abans de d'entrar a treballar amb el grup i les reunions que es fan prèvies per parlar de com és cada nano, quines necessitats i quins objectius a treballar, parles una mica de com és aquesta por. Què vol dir que té por als gossos? Que quan veu un al carrer travessa el carrer sense mirar per el pànic "y no lo vuelves a encontrar"? O és una por de li tinc respecte i em fa cosa tocar-lo perquè tinc una aprensió a nivell tàctil i no suporto les textures noves, com és aquesta por i fins on arriba, on limita? Llavors, un dels casos que recordo, va ser un dels nanos d'aquesta escola d'educació especial que venia molt amb la mestra "Jo no sé si podrà fer amb vostè la teràpia en grup perquè sé que li té por" Osigui, realment era por, no li agradava i li feia cosa, no? Teniar por i és dels nens que veia un gos i "apártame, que no, que no, que no, que no!" "Entro i xiselo i marxo si puc, no?" És un dels casos que més espectacular va ser perquè quan es va acabar el curs i vam acabar les sessions, el nano es va agafar un gos a casa. Osigui, la família va decidir que gràcies al canvi aquest que havia fet amb aquest procés terapèutic, que ells volien un gos a casa perquè veien al nano amb unes expressions a nivell emocional amb el joc amb el gos i demés que no havien vist fins ara. El van voler integrar i els vam ajudar a fer la integració a casa amb el gos i tal. Vull dir, va ser un canvi espectacular en aquest sentit, ja no només perquè deixés de tenir por als gossos i entengués com funcionaven i com es relacionen i com són i que puc fer amb un gos i el que no, tot el tema, no? Més que això, sinó el complement i l'acompanyament emocional que suposa tenir un gos a casa perquè també és un altre ésser, és una responsabilitat, tu ho saps que tens cosa gos, vull dir, tot el que comporta i el que mou tenir un gos si realment estàs disposat com a família a tractar-lo com un més. Llavors, realment et dóna oportunitat de treballar una serie de coses i aspectes que aquest nen sol a casa no tindria aquesta oportunitat perquè moltes vegades els aprenentatges venen de les experiències i del que més aprenem ve del que sentim, aprenem i vivim, no del que ens expliquen "Clar has d'aprendre a entendre als altres i posar-te al seu lloc i que passaria si a tu et passés el que li ha passat a l'altre i com reaccionaries tu". Això, és l'alliçonament que ve de l'alliçonament, no? Vull dir, ve de les paraules, amb un nen l'aprenentatge el farà si passa per aquella situació i és semblant a la que l'altre ha viscut. És molt difícil, sobretot en el primer septeni, abans dels 7 anys que aquest aprenentatge no vingui perquè li hagi passat alguna cosa i no perquè li expliquin i li alliçonin.

Llavors, el gos en aquest cas i en aquest cas en concret, va facilitar tota aquesta experiència i va venir aspectes que gràcies a tenir el gos, pues, s'han quedat ancorats i el que es va treballar va quedar ancorat en el nano i va tenir un profit molt interessant.

BLOC IV: Avantatges i inconvenients

13. Quins són els avantatges que més destacaria de les teràpies assistides per animals? I els inconvenients?

ON: Avantatges i inconvenients per el terapeuta, per el nano o per qui?

CE: En general, el que vegis més rellevant.

ON: Avantatges, facilita el vincle terapèutic, tens un altre recurs que a més a més te està donant informació continua, és una eina molt potent en teràpia perquè té està donant informació emocional de com està el nano i és un element viu, no és un joc, no?

Més avantatges, com a terapeuta, és una alegria poder treballar amb els teus animals i veure que tenen aquesta funció pel món. Això, és també, que t'autorealitzes a més, com a professional.

De desavantatges, et diria que logísticament és difícil perquè moltes vegades, si és un grup ens hem d'adaptar, els quilòmetres, vas molt carregat i has de tenir en compte el temps (abans de, després de), tenir el seu espai... A més, el tema logística a vegades és complicat i demés, més desavantatges?

Pot ser et diria que cap el gos, el que dèiem abans, el no saber el pot afectar emocionalment, el pots, no? Li pots fer, si no fas la feina ben feta, pot tenir un desavantatge cap el gos en aquest sentit perquè n'estàs fent un ús i has de tenir molt clar a fer els descansos, la necessitat del gos per sobre de les necessitats del espai terapèutic. Llavors, clar depèn com ho facis, jo crec que també pot ser un desavantatge cap el gos.

Cap al cavall també, vull dir, un cavall, cada centre treballa diferent. Per exemple, en els centres que he treballat, algun d'ells no tots, hi ha una limitació de temps en el que el cavall treballa, una limitació de pes per kg de cavall, totes les limitacions a nivell de benestar per a l'animal. Un animal que treballa massa hores, que porte massa pes a sobre, que s'ha de contenir molt perquè de fet en equinoteràpia els cavalls han d'estar tranquils sempre, han d'estar molt continguts, molt continguts, molt continguts i aquesta contenció no és natural per l'animal. Doncs, si tu no gestiones bé els espais de descans en aquests espais de contenció, a vegades et trobes amb cavalls que fan estereotípies i que fan coses per alliberar aquesta necessitat de moviment, que fan cops de cap o que intenten mossegar al guia, o que m'entens? Coses així, veus que l'animal no està a gust i que és un desavantatge per ell perquè al cap i a la fi, és un ús de l'animal. Doncs, s'ha de vigilar aquest ús.

De fet, hi ha molta gent ara amb tot el tema del respecte als animals i tot això, hi ha gent que no li agrada que se'n faci un ús, en aquest nivell. Ho puc entendre que es algu que l'animal no tria.

CE: Però, normalment la gent que es dedica això li apassionen els animals, no?

ON: Sí, sí el que passa que depèn de l'educació que hagi tingut com ésser humà, ja estic parlant i de la cultura que tinguis a nivell de l'entrenament equino, d'equitació. Per una persona és normal portar un ferro en la boca que se li clava a l'animal i donar-li un cop quan no reacciona. Clar, però això es el normal, tradicional i habitual.

Que hem de veure també des de què punt de vista el professional veu normal tractar a l'animal, des de quina manera, m'he entens? Per tu pot estar una cosa bé i per altre no... Jo, si he treballat amb els cavalls sobretot, intento que el centre on treballa, que els cavalls estiguin en semi-llibertat o al aire lliure, que visquin en manada, que estiguin descalços, que no portin ferradura, sense el ferro en la boca, que estiguin alimentats amb una base totalment lliure de pinsos i de processats perquè l'animal treballa millor i és més natural. Tot el que s'acosti al màxim si el cavall pogués triar, no? Llavors, si jo en el centre en els que he estat que a vegades s'ha aproximat més això i l'última en la que estava era així perquè d'alguna manera estàs utilitzant i l'animal ha d'estar en aquestes condicions. Si no està en aquestes condicions... Si jo tinc tinc cavall estabulat fins d'una

quadra durant 20 h al dia i només el trec 4 per treballar i a més a més li poso el ferro i li poso i li poso el “cierrabocas para que no pueda abrir la boca” i a més a més li poso “las riendas de atar para que no suba la cabeza” i a més a més lo poso... Vull dir, són maneres de treballar i en uns certs punts i sobretot a nivell d’hipoteràpia quan estem parlant del que és la fisioteràpia que es a sobre del cavall, és la part més física que treballes amb nanos amb paràlisi cerebral, per exemple, sobre el cavall i el cavall ha d’estar estàtic i aquí sí que es treballa amb “rienda fija” i és molt necessari però tu fas un entrenament perquè l’animal arribi aquest punt i no està aquí sempre, no? Doncs, tot depèn molt de com ho facis i quina ètica tinguis amb la feina que fas i quin ensenyament hakis tingut. Però, tu com a professional pots pensar que ho estàs fent bé però si no tens capacitat de qüestionar-te pues...

14. Les institucions on es duen a terme les T.A.A. reben algun tipus d’ajuda econòmica?

ON: Ajuda econòmica... Subvencions sí, però has de buscar-les, tu has de presentar projecte i tu t’has de moure no t’ho donaran “por el amor al arte”, com a Alemanya que tenen una part que tenen teràpia assistida amb cavalls que està pagat per la seguretat social. Un percentatge, no és tot però un percentatge de la sessió està pagat per... està integrat. “Nosotros estamos a años luz del tema”.

15. Hi ha prou recursos per seguir investigant sobre la eficàcia d’aquestes teràpies?

ON: Recursos, no crec. Si tens en compte, osigui, jo crec que si ara es fan estudis és perquè hi ha fundacions al darrere que els interessa i demés però realment no és de dir que si tu et mires a nivell econòmic que està fent amb l’educació i la sanitat...”Con eso ya te lo digo todo, no?” Vull dir, on hi ha més estudis es fora d’aquí, d’Espanya i estaria molt bé que aquí s’imposés. L’última vegada que es va fer un congrés d’equinoteràpia si que es van presentar diversos estudis que s’han fet aquí. Em van convidar, a la gent que havia treballat a Girona, donaven una ponència on es presentaves diversos projectes de diversos llocs, d’aquí, també ve gent d’Europa i al final no vaig anar perquè era una pasta anar-hi i escoltar però si n’hi ha. Hi ha ponències, no sé si són anuals o cada x anys sobre les teràpies assistides i hi ha gent que té projectes molt xulos.

Jo crec que aquí no n’hi ha temps, però ara ja fa molt temps que no estic ficada en això. L’última vegada que vaig fer recerca va ser al treball de fi de carrera però es podria investigar.

CE: Sí, quan vaig fer el marc teòric vaig veure però tot era de fora d’aquí...

ON: Sí, sobretot sempre es fa als països nòrdics...Alemanya, té una cultura del cavall impressionant i tenen l’equinoteràpia dividida per blocs. Si és hipoteràpia, és un fisio que treballa amb el cavall i de persona i és fisioteràpia, sobre el cavall. Si és psicoteràpia, és un psicòleg el que treballa.

CE: Una pregunta, que diferència hi ha entre hipoteràpia i equinoteràpia.

ON: La paraula hipoteràpia té a veure amb el tractament de patologies físiques a través del moviment del cavall, és la fisioteràpia, el que jo dic fisioteràpia, és un terme que jo utilitzo. Quan tu vas al fisio, en comptes de tenir la camilla tens un cavall i les manipulacions es fan a sobre de l’animal, es busca la manera, si és un nen es fa a través del joc, etc.

Llavors, dins de l’equinoteràpia, la guia d’equitació terapèutica, equitació social, diverses rames per segons quins sectors estiguis treballant, però, osigui jo crec que l’ideal i el que m’agradaria en un futur és que es fes com es fa a altres països que ho tenen més reglat i la persona que està

treballant amb al pacient ha de tenir una formació de base per treballar amb la patologia, és a dir, si a mi em ve un nano amb paràlisi cerebral i té una hipotonia i una rotació de cadera i una escoliosis, jo no són fisio per fer manipulacions sobre un cavall però d'alguna manera, aquí a Espanya no està regulat. Jo quan vaig començar, a l'inici, al sortir de la carrera, jo em pujava amb un nen amb paràlisi cerebral, m'entens? Això, és el que impacta, ostres, jo amb el temps, quan he anat veient què vull fer, com ho vull fer, des de quin punt ètic i això no ho he fet més perquè jo si sigués treballant a un centre amb els professionals, pues els fisios s'encarrigarien d'això o el metge, un metge especialitzat en equinoteràpia o un fisio, m'entens? Si a més a més el nano té un problema a nivell emocional o cognitiu, pues, jo no tinc problema en fer equip i realitzar dinàmiques de joc que potenciïn això però la manipulació no la faré jo.

16. Alguna vegada ha viscut alguna reacció negativa de part d'un pacient o d'un animal?

ON: Sí de les dues coses sí.

CE: Em podries donar exemples?

ON: De part del pacient, de les més espectaculars que he tingut, ha sigut amb grups amb afectació que venien de psiquiàtric i que són gent que tenen un traumatisme cranial bastant greu i que en mig de la sessió se'ls hi va en aquell moment el estar connectats amb el lloc i en el moment i es posen a agredir a qui sigui, al terapeuta, a l'animal, "lo que haya por enmedio, da igual". Has de fer una contenció física i t'has d'apanyar com pots, passa, pot passar. Llavors, hi ha un entrenament i sensibilització de l'animal que té que estar molt ben feta perquè l'animal no reaccionï defensant-se. Que això, hi és però bonu, "es durillo" de gestionar, a vegades.

Per part de l'animal, sí. Hi ha vegades que treballant un cavall s'ha espantat i ha volgut marxar corrents i la persona que estava muntat, ha caigut com passa en equitació. Amb gossos, et diria que amb les meves gosses encara no m'ha passat mai, m'ocupo que no passi. No hi hagut cap mossegada, cap gest d'agressivitat, també perquè pot la sensibilització és més propera, no? És molt més fàcil manejar a un gos que a un cavall si entra en aquest estat emocional.

BLOC V: Educació ordinària

17. Actualment, a algunes escoles ordinàries es fan activitats o teràpies amb animals per atendre les necessitats educatives dels infants. Creu que es podria integrar com una nova metodologia per atendre a la diversitat a una escola ordinària? Per què? De quina manera?

ON: Sí, i "además, subvencionado por el estado, mira lo que te digo!"(entonació irònica), "Me gustaría, claro que me gustaría", faig broma (rient). Imagina't que cada escola pogués tenir un espai d'acompanyament terapèutic amb gossos per millorar les dinàmiques a classe, el funcionament a nivell de grup, si hi ha alguna problemàtica a nivell greu, doncs treballar a nivell terapèutic en aquest sentit. També, es treballaria de manera molt fàcil, seria fantàstic. Però, clar aquí està recursos, a nivell econòmic i que a més a més ja no ve d'això, sinó la obertura de la gent a veure això com una necessitat. Perquè també hi ha gent que és escèptica amb aquestes coses, hi ha moltes pares que dirien "jo no vull invertir diners en això" i que són totalment lliures de fer-ho i cadascú té la seva...

CE: Hi ha molta gent encara que no li dóna importància o no creu en la eficàcia d'aquestes teràpies...

ON: Sí, totalment. Hi ha gent que no creu que a través d'això estiguis treballant un objectiu terapèutic...

CE: Sí...

ON: "Es que esto es un juego, estan jugando con los perros, hoy toca jugar con los perros" (ironia).

18. Coneix alguns centres o institucions que es dediquin a això? Em podria dir quins?

ON: D'escola ordinària et diria que no conec cap altre, segur que hi ha algun projecte xulo d'això però no t'ho sé dir. Pot ser els programes que més se senten són els dels hospitals com el de "Sant Pau" i "San Joan de Déu" que tenen el programa amb gossos. Integrat en escola? No t'ho sabria dir.

CE: I d'equinoteràpia?

ON: Jo quan vaig estar treballant a Girona i a Igualada i diferents llocs. Quan tu piques portes per aconseguir clients, hi ha escoles que venen a fer un cop per setmana amb un grup però normalment són escoles d'educació especial... Escola ordinària, ordinària alguna vegada hem tingut algun projecte per treballar a nivell emocional i de concienciació de grup i de dinàmiques de grup però no ha sigut algu permanent, ha sigut puntual. És a dir, una visita d'una vegada o de dos vegades en un més, que tens un grup que treballa allò, però ja està. Pot ser, les experiències que he tingut és a nivell de "CRAE" amb menors tutelats i després sobretot escoles d'educació especial.

Sobretot perquè realment aquí és... com la problemàtica realment és greu, evident i els pares estan concienciats de que volen és busca. Quan tu tens un nano i està en una escola i no té cap problemàtica en general i tal perquè invertir en això? És molt bàsic, eh? Però, és que els diners ho mouen tot. Llavors, depèn de la sensibilització, jo crec que pot ser, es podria explotar la part d'escoles privades que volen que els alumnes tinguin un coneixement emocional del seu funcionament i del grup-classe que tractin tota la part emocional i de creixement des d'un punt de vista molt més acorat i segurament s'hi llançarien perquè total..."dinero hay en las escuelas privadas".

CE: Una pregunta, per curiositat, a l'escola Lleó XIII, com tracten amb el gos el tema del bullying?

ON: Doncs, mira, sobretot el que fem és a base de lo positiu. És com una manera d'iniciar-se en el món del ensinistrament caní, a través de com els gossos aprenen i de com els gossos s'entrenen i arriben a fer tot el que arriben a fer, etc. Fas que el grup és cohesioni per aconseguir aquest objectiu en el gos. Quan s'acabi el curs, "hem d'aconseguir que el gos faci això, això i això, com ho podríem fer?", dinàmiques de grup en el que tu poses unes regles de manera que es posin d'acord, forces la situació, fas dinàmiques en les que s'hagin d'escoltar als altres, una situació de bullying, és una situació desigual, no? Un que domina i ataca i l'altre que rep i és víctima, no? Cohesió de grup, a posar-se en els llocs dels altres, es treballa el respecte, a través del ensinistrament veus la naturalesa del gos i com aconseguim allò amb el gos a través de lo que li agrada al gos, doncs, estar en el lloc de l'altre, respecte en aquest sentit, no? Però, ensinistrament en positiu, té la base que treballes amb el que li agrada el gos i a partir d'aquí utilitzes aquesta motivació per aconseguir allò que vols. Llavors, a partir d'aquí, veus tot el que és treballa és contrari al que és fer bullying, aprens a confiar en l'altre, a escoltar l'altre, aprendre a veure com és l'altre, aprendre a disfrutar de la diferència de l'altre, no jutjar-la sinó disfrutar-la. Tot aquest aspecte a través del joc de l'ensinistrament.

BLOC VI: Contacte amb altres institucions o experts del tema

19. Em podria recomanar altres experts/es que conegui i que tinguin algun tipus de relació amb les T.A.A?

ON: Crec que les que conec ja li has fet entrevista... Si t'interessa el tema de teràpies amb gossos, la Maribel Vila fa formacions i "nunca es tarde". Espero que t'hagi servit l'entrevista i que vagi molt bé.

CE: Sí, m'han dit coses super interessants, moltíssimes gràcies per dedicar-me el teu temps.